

ELŐFIZETÉS:

HELYBEN:
12 évre 24 koronás
6 évre 12 koronás

VIDÉKEN:
12 évre 28 koronás
6 évre 14 koronás

HIRDETÉSEK:
Egy sorra 20 fillér
Minden következőnél 16 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyetemen
Vasutak palotájában,
TELEFON-SZÁM: 332.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.

József tőrhözreg-ut. 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1915.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Vasárnap, május 23.

A helyzetről.

Az Aradi Közlöny számára írta Urbán Iván báró főispán.

Szövetségesünkkel együtt kivivott galiciai nagy győzelmünk hatása alatt állt az ország, amikor reánk szakadt az újabb megpróbáltatás: az a hír, amely Olaszország magatartásáról, ellenségeink felé hajlásáról adott számot. Nehéz helyzetbe kerültünk. Amikor már teljes és erős bizalommal nézhettünk az ellenségeink leverésével biztató jövőbe, azzal az eshetőséggel kell számot vetnünk, hogy új és eddig még pihent ellenség avatkozik bele a nagy küzdelembe. Nagy szövetségesünk, Németország uralkodójának, Vilmos császárnak a háboru elején mondott szavai most látszanak csak valóban beteljesülőnek: „Az ellenségek egész világával állunk szemközt!”

A harctér és a világpolitika eseményeit innen hazulról figyelemmel kísérendő közönséget, amely természetesen nem tekinthetett bele azokba a tárgyalásokba, amelyek Olaszországgal már hosszabb idő óta folytak és amelyek az illetékes tényezőket minden eshetőségről gondoskodóvá tették, meglepte a háboru tizedik hónapjában bekövetkezett fordulat és — legalább is a közönség egy részénél — ez a meglepődés aggodalommal és túlzott mértékű rémületté lett. Igaz: biztató sikerek kellős közepén ért az erőnket újabb irányba is lekötő diplomáciai esemény, de ebben még sem látok okot arra, aminek megnyilatkozását egyes helyeken tapasztaltam, még nem látok okot arra, hogy jövőnket sötét színnel fessük, az újabb ellenséget félelmesebbnek tartjuk az eddigieknél és elveszítjük azt a reménységet és bizalmat, amely épen olyan fegyver a háborunak, mint azok a fegyverek, amelyek a harctéren csatákat döntenek.

Hivatalos információm nincsen ugyan arról, hogy az Olaszországgal támadt konfliktusunk miképen, mi-

lyen úton fog elintéződni, de azt tudom, hogy akár a diplomatáknak sikerül az utolsó órákban enyhülést hozni a helyzetbe, akár — amint ma már inkább várható — a fegyverek szava fog dönteni, minden körülmények között jó kezekben van az új fordulattal szemben is a sorsunk. Látom, olvasom az olaszországi eseményeket és változatlanul az a meggyőződésem, hogy ez nem olyan súlyos kérdés, mint általában hiszik. Volt erőnk, hogy szövetségesünkkel együtt, egymást kölcsönösen támogatva fölvegyük a küzdelemet és pedig eredményel és sikerrel vegyük fel a küzdelemet annyi ellenség ellen, amennyit az aggódó szem legyűrhetetlennek tartott. Lesz erőnk — én bizvást hiszem és érzem is — az újabb ellenség, a volt szövetséges számára is.

Amit most mondok abban talán sok a szubjektív érzés, de meg kell mondanom a sötétben látókkal, az aggodalmaskodókkal szemben. Jól emlékezem még azokra a napokra, amikor az oroszok óriási tulereje elől csapataink elhúzódtak és Magyarországot bevehetetlennek hitt és azóta már bevehetetlennek is bizonyult védőfalánál: a Kárpátoknál megjelentek az orosz csapatok. Az orosz offenzíva, a Kárpátokban megjelenő ellenség, az oroszok ismétlődő betörései Magyarország drága és féltett földjére — most utólag már egész nyugodtan elmondható — igen sokaknál rémületet keltettek. Kétségtelenül szomorú és rosszul eső volt elgondolni az orosz betörés által érintett és pusztított magyar községek és területek helyzetét, az ott élő lakosság sorsát, mindast a sok szenvedést és keserűséget, ami az ellenség által megszállott helyeket éri, de a kétségbeesőket és végső pusztulásra gondolókat akkor sem tudtam megérteni. Azt mondtam:

— Az oroszok kárpáti betörése

nem ok a rémületre és kétségbeesésre. Haderőnk és a német szövetséges erők ki fogják verni az ellenséget a Kárpátokból és Isten segítségével teljesen is megverik az oroszokat!

Akkor is ép oly nyugodtnak éreztem magamat, mint most az olasz konfliktussal szemben. Belső érzésem az volt, hogy sikerrel szállunk szembe orosz ellenségünkkel a látszólagosan kedvező orosz eredmények ellenére is. Galiciai győzelmünk után igazán nyugodtan mondhatom el, hogy ez a belső érzésem nem csalt meg. Ugyan erre az érzésre apellálok most az olasz válsággal foglalkozva. Mondjanak bármit elpártolt szövetségesünk katonai erejéről, szándékairól, terveiről, legyen látszólag újabb aránytalanság megszaporodó ellenségeink ereje és a mi erőnk között: az a meggyőződésem — és ezt a meggyőződést szeretném átültetni minden magyar ember szívébe, lelkébe — hogy nem tényegyet veszedelem most sem, nem lehet elveszteni a jó reményeinket e kedvezőtlen fordulat miatt sem. Tíz hónap kitartása és tíz hónap számos, jelentős diadala — tegyük még hozzá: tíz hónap sok, erős lélekkel elviselt megpróbáltatása megedezett bennünket arra, hogy ámitás nélkül szemébe tudjunk nézni az eseményeknek és semminő csellel, csapással se engedjük kivenni a kezünkből az önmagunkba, erőnkbe és igazságunkba vetett bizó reményt, erős hitet. Nincs semmi ok arra ma sem, hogy a monarchia sorsa felett kétségbe essen valaki is. Új ellenség jön: vannak katonáink derék, bátor, törhetetlen vitézek, vannak kimagasló katonai és polgári vezéreink, akiknek kezében mindenki nyugodtan látja az új harcok kimenetelét, van szövetségesünk, aki szilárdabban és erősebben áll mellettünk, mint valaha. Nekünk, akik idehaza vagyunk, egyet-

len feladatunk lehet: minden egyes polgára a hazának végezze nyugodtan, higgadtan a köteleességét és felesleges izgalmak, tulhevített aggodalmak nélkül bizon meg seregeinkben, az igazságos ügy tudatától áthatott, attól lelkesített vitézeinkben.

A második hadikölcsön jegyzése Aradon.

— Jegyeznek a pénztárakat. — Pünkösdtől is elfogadják az aláírásokat. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 22.

Kalásztérlelőn tűz a májusi nap az áldott magyar földre. Boldog virulással érik a kalásztenger, hogy mindennapi kenyérhez juttassa az országot, hogy erőt adjon a harcoló katonának, energiát, kik itthon maradtak a front mögött harcöljék végig a nemzet gazdasági küzdelmét. Jó termésünk lesz! — emellett eltörpül a tény, hogy ellenségeink száma megnövekedett. S mind a kettőnek arra kell készíteni minden magyar embert, hogy illérekkel vagy koronákkal, százasokkal vagy ezresekkel, — de támogassa, elősegítse, győzelemre vigye a nemzetnek e pillanathban talán legfontosabb s legéletbevágóbb ügyét: a második hadikölcsönt. Jó termésünk lesz! — ez a tudat, melyet a sors talán nem fog semmivé tenni, a legjobb garancia, hogy a hazának kölcsönt nyújtani ma — a polgári kötelezésen kívül — reális üzlet is. S hogy az olasz árulás megóhajtja akasztani diadalmas előnyomulásunkat, ez is csak azt jelenti: jegyezzünk hadikölcsönt, adjuk meg a nemzetnek a lehetőséget, hogy régi ellenségeivel győzelmesen végezzen, új ellenfelét pedig örökre letiporja!

Az aradi pénztárakat ma délelőtt tartott értekezletükön elhatározták, hogy pénztáraikat a hadikölcsönjegyzésre való tekintettel pünkösdtől másodnapján délelőtt is nyitva tartják, de csakis a hadikölcsönjegyzések céljaira.

A mai napon az egyes intézeteknél a következő jegyzések történtek:

Az Aradi Első Takarékpénztár igazgatósága ma délelőtt tartott ülésében elhatározta, hogy a hazafias célra való tekintettel a második hadikölcsönre fél millió koronát jegyez. Az intézet saját jegyzését is magába foglalva ma az Aradi Első Takarékpénztárnál a jegyzések összege 604500 koronát ért el. A jegyzések a következők:

Aradi Első Takarékpénztár	500000 K
iltói Adler Andor	25000 K
Haller Józsa	1000 K
Steiner Ferenc	10000 K
Ujhelyi Julia	2000 K
Aradi Tanítótestület	1500 K
Müller Károly	10000 K
Első Gyulavárosi Takarékpénztár	20000 K
Domány József	10000 K
Aradi Kereskedelmi és Iparkamara	15000 K
Kohn Samu	2000 K
Büchler Mór	1500 K
Habereger Lajos	2000 K
Kisebb tételekben	4500 K

Az Aradmegyei Takarékpénztárnál a mai napon 125000 koronát, összesen 2180000 koronát jegyeztek. A nagyobb jegyzések a következők:

Aradi Lloyd társulat	10000 K
báró Bánhidya Antalné	10000 K
Baross Ferenc dr.	10000 K
Czédly Károly dr.	10000 K
Eles Armin	10000 K
Schwarz Adolf	10000 K
Braun Ádám	10000 K
Halász Mátyás	7000 K
Wild János	4000 K
Szilágyi Ede dr.	3000 K
Donner Gyuláné	4000 K
Benckert György	2000 K
Jakab Mór	1000 K
Gömöri Norbert	1000 K

Az Arad-Csanádi Gazdasági Takarékpénztárnál ma 505000 koronát jegyeztek, amivel az intézetnél jegyzett kötvények értéke 1026000 koronára emelkedett.

Az Aradi Ipar és Népbanknál ma a következő jegyzések történtek:

Remes Viktor	5000 K
Koch Dániel	25000 K
Kincses Anna	5000 K
Katona Imre	10000 K
Ditrichstein Bernát	2000 K
Glesinger Győző	3000 K
özv. Glesinger Józsefné	1000 K
Eliás Jakab és neje	1000 K

Az összes jegyzések 169,000 koronát tesznek ki.

A Polgári Takarékpénztárnál a mai napon jegyeztek:

Zábrák Lajos	2000 K
Keresztes Gyula dr.	5000 K
Pók Ilonka	5000 K
Burián Dáni és Rózsai további	1000 K
Sztóják Lajos	1000 K
Koch Dániel	25000 K
Singer Izrael	3400 K
Aradi Tanítótestületek Segélyalapja	2000 K
Prielle Lajos	2000 K
Az intézet jegyzése	200000 K

Az összes jegyzések az intézetnél 900000 koronát tesznek ki.

Az Aradi Közgazdasági Banknál a mai napon 1900, összesen 73,000 koronát jegyeztek.

Az Aradi Általános Takarékpénztárnál a mai napon 16,000 koronát jegyeztek. A mai jegyzések között vannak: N. N. kereskedő 10,000 K, Keppich Zsigmond 2000 K, Szőlősi Zsigmond dr. 1000 K, Hegyi Andor 1000 K, Geller I. 500 K, Frölich Nándor (Mikolaka) 500 K. Az eddigi jegyzések összege 78000 kor.

Fogságba került huszártisztek. Megírtuk ma, hogy abban a bukovinai harcban, ahol Urbán Iván báró főispán unokája megsérült, a 13-as huszárok több tisztjét találta ellenséges golyó: Prónay kapitány és Scholz főhadnagy súlyosan megsebesültek, Gutya hadnagy és Majtényi zászlós pedig súlyosan elesetek. Itjabb Urbán Iván báróhoz ma arcai érkezett hír, hogy két tisztjének haláláról nem tudnak bizonyosat, vannak nuszárok, akik arról tudnak, hogy Gutya hadnagy és Majtényi zászlós is orosz fogságba jutottak.

Ének a száztizenhét Kissről.

(A veszteségkimutatásban gyakran egész sorok kerülnek egymás mellé egyforma vezetéknevű (Kiss, Nagy, Kovács stb.) katonákból. Ezekről a szürke hősökről szól az aradi poétaasszony verse.)

Kiss Sándor, Kiss Péter, Kiss Ferenc, Kiss János,
Kiss Gergely, Kiss Gáspár, Kiss József is számos,
Kiss Mihály, Kiss Gábor, Kiss Márton, Kiss Piéta:
Könnyes szemem előtt összefut a lista.

Száztizenhét Kissnek szép eleven vére,
Piros áldozatként hult a hon földre.
Egyszerűn, nesztelen, hangos jajt se költve,
Mintha csendes eső hulldogál a földre.

Ki siratja őket? kik voltak, mik voltak
Utiszürke nevű, fényességes holtak?
Örök eke nyomán göröngy, ki feltörött...
Szürke rögbe hulló szürke rög, szürke rög...

Elnémul az ének itt-ott egy kis házba —
Anyák felöltöznek kevés szavu gyászba —
Hervad a lány, hívét de hiába várva —
Öt-hat kis pulyácska lez apátlan árva...

Halvány özvegyasszony dupla munkán roskad...
Mind megadó — jámbor: senkit sem kárhoztat:
Ottmaradt az uram... a fiam, a drága —
vugtassa meg Isten a haló porába!

S haló poruk fölött csendes álmok járnak:
Pipacos, pacsirtás pompája a nyárnak,
Kasza alá hajló gazdag buzarendek,
Apjavágta renden marokszedő gyermek...

Cserlomb, hősi babér, dicsőséges palma:
Békés sziveiknek nema volt ilyen álma.
Föld együgyű népe: forró jelen kincese,
Nagy multak pecsétje, jövődök gerince!

Nemzet munkás karja: ki robotol fárad —
Alap: kin építhetsz büszke gyémántvárat —
Test: kiben vér dalol, vér kacag, vér lobog —
Szív: ki szent útemben az égig feldobog. —

Szent-István trónjának arany foglalata,
Majd ha újra felüt boldog béke napja:
Ne feledjük el, hogy minden mosolygások
Könnyes ára volt egy haló sóhajtasztok!

A ki neked örök gyémántszobrot állít,
Kinek elszállt lelke szent mesékre válik:
Legédesebb fiad, hazám, ne feledd el,
Öleld a szivedre áldó szeretettel!

Kiss Péter, Kiss Mihály, Kiss János, Kiss Gábor:
Kérges tenyér, hú szív, szem mosolygós, bátor...
Tietek a hitem, könyvem és virágom:
Gyönyörűbb hősi név nincsen a világon!

FRANK RÓZSA MARTINI HILDA.

Francia pénzért szónokolt D'Annunzio.

(Az olasz utca a monarchia békéje ellen. — Salandra új kabinetet alakít. — Még nincs kimondva az utolsó szó.)

— Távirati tudósítás. —

Lugano—Fiume—Berlin, május 22.

Fiumében minden csendes.

Fiume. Wickenburg kormányzó a laptudósítók előtt kijelentette, hogy Fiumében nincsen pánik. A veszedelmes elemek régen elutaztak. A békés megoldást illetőleg nincs még kimondva az utolsó szó, ellenkező esetre pedig fel vagyunk készülve.

Új kabinet — a hadizenet után.

Roma. A *Corriere* írja: Salandra a hadizenet után pártközi kabinetet fog alakítani.

D'Annunziót egy millióért vásárolta meg Franciaország.

Berlin. A *Vossische Zeitung* írja: Egy Olaszországból érkezett német egyetemi tanár levelében beszámol arról, hogy római bankkörökben beszéltek, hogy tizenhatodikán több millió érkezett Párisból a háborús tüntetések oeljaira. D'Annunzio szerepléséért félmiliót kapott előre, fél milliót pedig arra az esetre ígérték neki, ha Olaszország megüzeni a monarchiának a háborút.

Berlin. Egy német alattvaló, aki most érkezett Olaszországból, a következőket írja a *Vossische Zeitung*-ban:

— Olaszországban főképp a diákok, ügyvédek és a megfizetett ügynökök izgattak a háború mellett. Hír szerint május 16-án Angliából és Franciaországból még hetven millió lira érkezett. Az igazán művelt polgárok és a nagy néptömeg a háború ellen volt. Az intervencionisták sikere az utca sikere.

Mi van a Zöldkönyvben?

Frankfurt. Rómából jelentik a Frankfurter *Ztg.*-nak: A 87 oldalas Zöldkönyv közli azokat a diplomáciai okmányokat, amelyeket Ausztria-Magyarország és Olaszország váltottak egymással és melőzi az entente hatalmakkal való tárgyalásokra vonatkozó irásokat. Sorban az első az a távirat, a melyet Sonnino Avarna nagykövethoz intézett, akit utasított arra, hogy közölje a bécsi közös külügyminiszteriummal, hogy Ausztria-Magyarországnak Szerbiában való előrenyomulása a hármasszövetség 7. cikkében előírtól eseményt provokál. A Zöldkönyv második okmánya Ausztria-Magyarország erre a közlésre vonatkozó elutasító válasza. Ausztria-Magyarország december 20-án kezdett változtatni magatartásán. Burián báró azonban feltételeket állt és kilogásokat tesz. Avarna február 22-én az táviratozza Rómába, hogy ne okozzon csalódást, ha Ausztria-Magyarország titokzatosságba burkolódik. Burián báró március 9-én beleegyezik, hogy a hármasszövetség 7. cikke alapján tárgyalásba bocsátkozik Olaszország karpóttiasaról. Sonnino előterjeszti feltételeit, amelyeknek azonnal hatályba kell lépniök, amit Burián nem tartott elfogadhatónak. Bülow március 20-án Németország garanciáját ajánlotta föl, hogy a feltételek a békekötés után életbelépnek. Sonnino erre kijelentette, hogy a tárgyalást újra megkezdi, ha Bécs konkrét ajánlatot tesz. Hét nappal később Burián megtette ismert ajánlatát. Avarna herceg április 25-én azt táviratozza, hogy Bécsben hiába való értekezésekkel foglalják le, mert nem

hisznek komolyan Olaszország háborús szándékában. Ennek következtében Olaszország átadta Bécsben a hármasszövetség felmondását. Ebben az okmányban kijelenti Olaszország, hogy szövetségi köteleességét híven teljesítette, de Ausztria-Magyarország ismert jegyzékét anélkül nyújtotta át Szerbiának, hogy Olaszországot erről előre értesítette volna és mérsékletre vonatkozó tanácsát meghallgatta volna. Ez volt a világháború kiinduló pontja. A Balkán statuskvója meg lett bolygatva és olyan helyzet állt elő, amelynek hasznát egyedül Ausztria-Magyarország látta volna. A szövetségnek ez a megsértése lehetetlenné tette Olaszországra nézve a jóakaró semlegességet. Azonban Olaszországban még azon is fáradoztak, hogy helyreállítsák Ausztria-Magyarországgal a barátságos viszonyt, azonban a tárgyalások nem vezettek praktikus eredményre. Mindennek következtében jogainak tudatában kijelentette Olaszország, hogy visszanyerte eslekvési szabadságát és tudatta Ausztria-Magyarországgal, hogy a vele való szövetség megszűnt. Az erről szóló okmányt Avarna herceg május 4-én adta át Bécsben.

Inzultálják konzulainkat Olaszországban.

Bécs. A *Fremdenblatt* jelenti: Az olaszországi császári és királyi képviselők jelentése szerint ezek a legutóbbi időben számos inzultusnak voltak kitéve a lakosság részéről. Május 16-ig a legjellemzőbb esetek a következők:

Május 13-án Genuában a tüntető tömeg betörte a cs. és kir. főkonzulátus ablakait.

Május 14-én Barringban a tüntető tömeg tíz percig kövekkel dobálta a cs. és kir. konzulátus épületét. Csaknem minden ablak betört és a cimereket többször eltalálták.

Uyanasok május 14-én Cataniában a cs. és kir. alkonzulátusnak a cimereit a tüntetők ütéssel bemocskolták.

Brindisiben ugyanezen a napon a cs. és kir. alkonzulátus ügyvivőjét hivatalos útja alatt a Circolo Cittadino előtt magasabb társadalmi körökbe tartozó személyek a legközségesebb módon szidalmazták.

Molfettában a cs. és kir. alkonzulátus épületét és cimereit a tüntetők kövekkel és tintatartókkal megdobálták. A tüntetések május 15-én megismétlődtek. Ez alkalommal a tüntetők az épületről a cimert és zászlórudat leszedték, helyébe olasz lobogót tettek. Az osztrák és magyar cimereket diadallal hordták körül a város utcáin és azután a tengerbe dobták.

Május 15-én Brindisiben a cs. és kir. alkonzulátus cimereit tintatartókkal megdobálták. Az alkonzulátus épületének egy ablakablakját bezúzták.

Május 16-án Anconában a tüntetők kövekkel megdobálták a cs. és kir. alkonzulátus cimereit.

Konstatáljuk a tényeket, amelyek kommentárt nem igényelnek.

Velence — holt város.

Trieszt. A Budapesti Tudósítónak jelenti egy alkalmi tudósítója, aki most tért vissza Velencéből: Az osztrák-magyar kolóniának az a töredéke, amely még Velencében időzött, tegnapielőtt a főkonzul utasítására elhagyta a várost. Velence most már a holt város benyomását kelti, pedig más években ilyenkor a szezon örömeit szokta élvezni. A lagunák városa teljesen elnéptelenedett. Számos magyar és osztrák szállótulajdonos, aki sok éve lakott Velencében, becsukta hoteljét és elutazott. Az idegent forgalom egészen megszűnt, beszélni sem lehet róla. A lakosság a legnagyobb nyomor-

nak néz elébe. Az olaszok sem tartják nyitva üzleteiket s még az élelmiszer-boltok jó része is csukva van a behívások következtében.

Az olasz háborús párt eszközei.

Zürich. A „*Neue Züricher Zeitung*“ egy sürgönye élénken illusztrálja, hogy milyen eszközökkel dolgozik Olaszországban a terrorista párt. El szerint az intervencionisták Milánóban a gyászjelentések szokásos formájában a következő partit-cédulát osztogattatták:

„Emlékl az olaszoknak május 16-ra, arra a napra, amikor Giolitti zsarnokságának láncait szétszaggattuk és megért az a sorsdöntő határozat, amelylyel a barbár idegeneknek hadat üzenünk, 1915. május 15-én két óra husz perckor Ferenc József császár és király szolgálatában töltött hosszú élet után Giolitti Excellenceja a „parechio“ súlyos szenvedései után parthivei és valamennyi búlowianus mély fájdalomra elhunyt. A haza, amely e kegyért hálás az ördögnek, azt óhajtja, hogy mielőbb elfeledjék. A temetés május 29-én lesz Rómában, a Montecitorio aulájában délelőtt 10 órakor e kiáltással: *Evviva Italia!*“

Ezenkívül még lázító képeslapok is kerülnek a nép között. Az „*akasztottak galériája*“nak nevezett ocsmány kepen ott lógnak Giolitti, Bertolini, Peano, Cirmeni, a „*Stampa*“, „*Avanti*“, „*Mattino*“, továbbá Treves, Sacchi, Ferri és Faclar.

Olasz rezervisták a forradalmat éltetik.

Zürich. Az *Avanti* jelenti: Egy Milanóba induló katonai vonat mintegy ezer rezervistája ilyen kiáltásokat hallatott: *Le a háborúval! Eljén a forradalom! Turinban a katonai parancsnok meghagyására csak a városon kívül tüntethetnek.*

Görögország fél Olaszországtól.

Athén. Olaszország eljárása, amely a balkáni görög érdekeket érinti, nagy izgalmat kelet. Beavatott forrás úgy tudja, hogy a legközelebbi napokban fontos döntések történnek.

Eredménytelen orosz diplomáciai akciói.

Bukarest. Trubetzkoy herceg nisi orosz követ visszatér Oroszországba. A Ruszkoje Szlovo szerint Trubetzkoy Nisben, Slavinsky pedig Szófiában eredménytelenül jártak el.

Svájc védi semlegességét.

Bern. A szövetség tanács rendkívüli ülésen tanácskozott Svájc semlegességének megvédési rendszabályairól.

Adományok az aradi Vörös Keresztnek. Az aradi Vörös Kereszt együlethez újabban a következő adományok érkeztek: Kosuth Lajos asztaltársaság 20 kor., Münz Márton 10 kor., Grallert Ruzsó a csonka katonának 10 kor., Aradi Torna egyesület 100 kor., Tisch Mór dr. és neje 20 kor., Aradi baptista gyülekezet 11 kor., Szőke Demeter a csonka katonának 5 kor., Timkó Lajos máv. főlelőnr 4 kor., Stern Cecillia 20 kor., Brasch Simonné 10 kor., Münz Mártonné Magda leánya confirmációja alkalmával 10 kor., Rosenberg Arnoldné Seidner Annuska confirmációja alkalmával 10 kor., Klein B. Vilmosné Edith leánya confirmációja alkalmával 10 kor. Az adományokért ezúton mond hálás köszönetet Vázarhelvi Janka elnöknő.

Egy asszony naplójából.

Elment a párom... Felemelt fővel, kifessietett mellél távozott, arcán a katonás bátorság, szemében a kötelesség érzete tükröződött vissza. — Visszajövök nemsokára diadalmas győzelemben. Majd meglátod kis feleségem...

Ez volt az utolsó szava és a sötét vak éjszakába elrobogott vele a vonat. Utána néztem hosszasan értelmetlenül. Hova megy? Merre viszi őt a vasszörnyeteg? Merre viszi őt a messze idegenbe?

Messze idegenbe? Vajjon jól mondtam ezt? Nem, nem. Nem idegen ott semmi neki, ott van most az ő otthona, oda vezeti őt minden cél! Idehaza — idegen ő. Nem itt a helye, hanem ott, ott, messze... idegenek érdekében!

Elment a párom... Még csak azt sem mondhattam, várj, várj, ne siess oly nagyon. Maradj még egy kis ideig, hisz itt van a te élettársad, itt van parányi fiacskád és nekünk olyan jó, ha te itthon vagy. Nem szólhattam. Pedig olyan sok fájdalmas szó lebegett az ajkamon. Szerettem volna elsusogni, hogy nélküle az életünk olyan sivar, olyan szomorú. Olyan gyöngék, elhagyottak vagyunk... Üres, rideg, félős az otthonunk nélküle.

Nem szólhattam... Minek is? Hiszen a szavam csak eloszlott volna a semmiségbe. Én most senki, semmi vagyok. Egy gondolat, egy érzés hatja át most csupán drága páromat: a Haza érdeke.

Hisz így is van ez rendjén. Hisz szerelem én is a Hazát. Hisz én is áldozok érte. Hát nem? Lihető mellél, lázas ajakkal ausogom az uram nevét. Forró vágyódással sóhajtok utána... Szeretnék a szemébe nézni, szeretném megcsókolni jószágos homlokát, szeretnék a nyakába borulni és boldog örömmel elmondani, mi újat tud a kis fiam, szeretnék vele ujjongani a természet szépsége felett és megértetni vele, hogy milyen szép is vele az élet, milyen jó is élni, míg az ember üde, fiatal... De nem szólhatok. Messze van a párom... Némaságba fojtom mindazt, amit kifejezésre szeretnék juttatni, elfojtom a szerelmemet és várok, várok, várok...

Nekünk asszonyoknak is méltán kijut egy nagy harcból. Ez: a lelkek harca. Ez jobban megtép, kifáraszt bennünket, mint akik fizikailag küzdenek. Egy percre sem nyugszik a lélek. És mégis milyen csodálatraméltó módon el tudjuk ezt palástolni. Pedig odabenn a szívben úgy fáj valami...

Nem csoda, nem csoda... Tavasz van. Titokzatosan susog a lomb, rejtelmesen mosolyog le a hold a meleg éjszakába... Kibontakozik a szív, életre kel minden, tavasz van, tavasz van...

Csitt, csitt nyugtalan asszonyszívek! Üzzetek el magatokat minden érzést... Ugy-e nem lehet? Az érzések oly különfélék. Ha el is kell temetni most a szerelmet, nyomban más érzés fakad: a fájdalom érzése. Teljes erővel hatalmába vesz bennünket a múlt! Milyen szép is volt ez, ugy-e? Odahajthatátok fejteket a szerető férj keblére. És milyen jól esett ilyenkor egy kis becérés... Ugy-e, ugy-e milyen szépek voltak az elmúlt napok, amikor együtt lehetetek mindig, mindenütt? És milyen gyönyörűek is voltak azok a titokzatos tavaszi esték...? Most magatok bolyongtok és a misztikus éjszakában hiába ejtitek ki férjetekek nevét, nem kaptok feleletet. A ti hívásokra ő nem jöhet. Szent, nemes cél érdekében távol van tőletek és hogy még meddig? Ki tudja?

Nyugtalan a szívetek ugy-e, szerelmes asszonyok? Már szeretnétek látni a kibontakozást: fényes győzelem között. Türelem, türelem. El kell ámitani ezzel a szívvel. Egyszer majd csak megharsognak a kürtök és felszabadul a nehéz bilincs a szívetek... Most örüljön az az asszony, aki

még remélhet. Be sokan is vannak, akik már est sem tehetik. Egy-egy gyilkos golyó örökre magával ragadta minden reményüket és csak a kínzó fájdalmat hagyta itt...

Oly különös most minden. Oly furesen néz le a hold, a csillagok is oly félelmetesen ragyognak. Mintha minden csillag egy-egy hős katoná-

lelkét tükröztetné vissza. Olyan félelmetesek az éjszakák. Olyan fájdalmas ez a tavasz...

Vajjon még meddig fog ez így tartani? Meddig?

Milyen erősek is vagyunk mi szerelmes asszonyok... Lia.

Varjassy Lajos polgármester leleplezi néhány mészáros visszaélését.

(Rendőrségi ellenőrzés a husszékekben. — Olcsó husnak nagy az ára.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 22.

Körülbelül két hónapja mérik ki Aradon a mezőhegyesi húst és ma végre erélyesen hozzászólott a tanács, hogy az ő jóhiszeműségének és a közönség zsebének rovására üzött visszaélést megtorolja. Azaz, hogy intézkedjék a jövőt illetőleg. Ez a szomorú itt Aradon. A legszemből, a legnemesebb intenciók által vezérelt határozatok sincsenek hasznára a közönségnek, mert a végrehajtásuk vagy hiányos, vagy pedig ellenőrzés hiányában az nem játsza ki, aki nem akarja.

Már hetek óta mindenki tudja, hogy a hatósági husszékekben egyötödere csökkent a forgalom, noha a város kitűnő mezőhegyesi húst ár és egy fillérrel sem drágább, mint a konzorcium tagjainál. Csakhogy azt is tudja mindenki, hogy a várossal kötött szerződést nem tartják be egyes mészárosok és noha tiltva van, mégis visznek be az üzletükbe olcsóbb és silányabb jószágot és ha lehet, akkor azt is oly drágán árulják, mint a prima húst, ha pedig nem lehet, akkor néhány fillérrel olcsóbban adják, de nem olyan olcsón, mint szabadna. Ezer korona büntetés van kivéve arra, aki ezt elköveti, de csak ma, a kényszer hatása alatt, velt végre bátorságot magának a polgármester, hogy felháborodásának kifejezését adjon a visszaélés felett és csak ma jutott eszébe a tanácsnak, hogy a város és a közönség rovására üzött rut játék megakadályozása céljából megkeresse a rendőrséget és ellenőrzésre szólítsa fel. Sőt mi több csak ma intézett erélyes felszólítást a polgármester a konzorciumba belépett mészárosokhoz, hogy írják végre alá a várossal kötött hús szerződést, amelynek előnyeit már hetek óta élvezik.

Ha az élelmezési bizottság nem fogalkozott volna a hatósági husszék ügyével és Zikó János felügyelő nem panaszkolta volna el, hogy a konzorciumbeli társai a városnak a legnagyobb ellenségei annak az intézménynek, amely a legsúlyosabb viszonyok idején a segítségükre sietett és amellyel, hogy a marha beszerzés gondjaitól megszabadította, még igen jó haszonhoz is juttatta őket, akkor még tudja az ég meddig tűrte volna a tanács azt, hogy egy mészáros egy hónap alatt 32 darab mezőhegyesi, ugyanannyi olcsó marhát mérjen ki egyfarma drága áron, amint ezt ma Lőcs Résző helyettes polgármester a tanács ülésén bejelentette.

— Akkor hiábavaló minden ambíció és becsületos törekvés — szóló felháborodva Varjassy Lajos polgármester — mert ilyen konkurenciával a város nem tud megküszdeni. Ha a mészárosok visszaélnék a város tisztességével, akkor egyszerűen megszakítok velük minden összeköttetést. Most értesülök róla, hogy vannak, akik még a szerződést sem írták alá. Ezt az állapotot tűrni nem szabad.

A tanács tagjai helyeselték, tudomásul vették, hogy az élelmezési bizottság a ható-

sági husszéknel szakember vezetést kíván és megbízták a helyettes polgármestert, hogy keresen egy szakembert.

A tanács ülése után azonnal összehívta az ármegállapító bizottság, hogy ülést tartson. Mint megírunk, Tisza István gróf közbenjárására a város továbbra is vásárolhat Mezőhegyesen marhát és sertést és a polgármester meghívta a mészárosokat és a henteseket, nyilatkozattételre, akarják-e továbbra is ezt a húst kímélni. Az ülésen a nagyobb husiparosok megjelentek.

Bejelentette a bizottságnak a polgármester, hogy 150 darab szarvasmarha és 1500 darab sertés áll a város rendelkezésére és úgy határozta, hogy szerdán egy bizottság megy ki Mezőhegyesre és az megánapodik Jankovich Lőrinc jószágkormányzóval az árakra és átvételekre vonatkozó feltételeket illetőleg.

Tisztelt uraim! Megtudtam — mondotta a polgármester — hogy a konzorciumban helyet foglaló mészárosok közül egyik-másik a szerződést még ma sem írta alá. Megtudtam, hogy a várossal szemben a legrutább visszaélést követik el, mert egyes mészárosok ugyanannyi silány jószágot vágunk le mint mezőhegyesit és az előbbit is olyan drágán adják el mint ezt, vagy pedig olcsóbban, de nem olyan alacsony áron, mint amilyen alacsony árért vásárolják a rossz marhát. Ezt a szerződés tiltja, mert csak annyi silányabb jószágot vihet az iparos üzletébe, amennyi magán szerződéses kötelezettségének fedezésére kell. Ha a visszaélés teszi tönkre a hatósági husszékot is. Kijelentem, hogy ha rájövök a jövőben, hogy bárki is visszaélést követ el, vagy pedig a szerződést nem írja valaki alá, akkor én annak egy darab jószágot adni nem fogok.

— Nagyon helyes — mondotta Maanyi Mojsza — a polgármester ur kijelentése. Én nem akrok szaktársaim ellen beszélni, de nem tartom helyén valónak, hogy míg mi néhányan aláírásunkkal minden kötelezettséget vállaltunk és álljuk is, addig mások és talán a többség csak az előnyt akarja élvezni.

— Szigorú rendet kell teremteni — szólalt fel Varjassy Lajos dr. — ésmárholnapról kezdve érvényesíteni kellene a szerződésben kikötött megtorlásokat. Mindenesetre értesíteni kell a rendőrséget a történetekről és meg kell kérni a legszigorúbb ellenőrzésre.

A bizottság felkérte ezután Leopold Zsigmond, Habereger György, Stojákovits Milán, Prokopetz József és Glück Károly bizottsági tagokat, hogy utazzanak Mezőhegyesre és tárgyaljanak az uradalalommal.

Az új bérkocsi-tarifa. Grein Nándor főkapitány a legutóbbi városi közgyűlés határozatának megfelelően elkészítette az új bérkocsi-tarifát, amely 25 százalékos áremelést statuál minden fuvarnál. Az új árszabály már életbe lépett.

A vallásos Arad.

(Aradi lelkészek nyilatkozata arról, hogy a háboru milyen hatással van hitéletünkre.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 23.

„Ahol legnagyobb a veszély, ott legközelebb van az Isten” — mondta egy vallási bölcselő. Ez az axióma ugyanis variálható, hogy aki nagy veszélyben van, legközelebb érzi magát mindnyájunk Gondviselőjéhez, mert tőle várja a veszedelemtől való megszabadítás csodáját. A háboruban résztvevők állandó veszélyben élnek és így egészen érthető, ha a legdurvább lelkű istentagadó is magába száll és visszatér a Mindenhatóság szent eszméjéhez. De nemcsak azok visszik lelküket az Ur magasztos színe elé, akik hadban vannak, hanem a hozzátartozók is, mert hiszen a szerencsétlenség a harcos elhunyásával az egész családot egyformán sújtja, tehát rájuk nézve is állandó veszélyt rejt magában a háboru és így természetes, ha ahhoz fordulnak oltalomért, akit a Mindenség bölcs megalkotójának, fentartójának hisznek és imádnak. Ezért vannak tele az összes felekezetek templomai a háboru óta s ezért érte fel a vallásos áramlat azokat a méreteket, amilyenekre a mai nemzedék nem tud visszaemlékezni. Ezekhez a lelki momentumokhoz járul még az a sajátos körülmény, hogy az Istenségben való szilárd hitet és bizalmat ama férfiak részéről is megnyilatkoznak látjuk, akiket egy nagy nemzet vezetőiként tisztelünk és csodálunk. Ferenc József és Vilmos császár egyetlen harci nyilatkozatából se hiányzik az egy Istenben való rendithetetlen hit. Hogy speciálisan Aradon milyen hatással van a háboru a hitéletre, az iránt kérdésel fordultunk a legnagyobb lélekszámmal bíró aradi felekezetek papjaihoz.

A válaszokat alább közöljük:

Monay Ferenc dr. aradi róm. kat. plébános a következőképen nyilatkozott a kérdésről:

— A vallásos buzgalom az aradi róm. kat. hívek között szemmel láthatóan nőtt a háboru alatt, de különben számadatokkal is dokumentálható ez. A templomlátogatás hétköznapon és rendes vasárnapon hámulatos számokat mutat. Egyes vasárnapokon a délelőtti istentisztelet alkalmával megszoktuk olvasni a jelenlévőket. Békeidőben átlag kétezer hívő volt, a háboru alatt pedig háromezer. Ünnepek alkalmával és békeidőben idején egyenesen szűknek bizonyult a templom. Vallási érmekeket, kiskereszteket, rózsafüzéreket mintegy tízezer darabot osztottunk ki. Alkalmi imádságokat, amelyeket a harcbandult katonák vittek magukkal, közel tizenötezeret ajándékoztunk el.

— Legjobban szembetűnik a nagy differencia a gyónásnál és az áldozásnál. A háboru kezdete óta nálunk mintegy harmincezer gyóntak és áldoztak. Gyakran megtörténik, hogy valamelyik kórházból küldönc jön hozzánk ezzel a kijelentéssel:

— Egy katona gyónni szeretne, de nem tudja lehet-e, mert ő már harminc esztendő óta nem gyónt, nem áldozott.

Természetesen ez nem akadály a gyónásnak. Nemcsak haldokló, hanem könnyen sebesülő katonák is sűrűn gyónnak. A kórházban még nem akadunk olyan katonára, aki visszautasított volna bennünket, vagy szocialista elvekkal akart volna elhallgattatni bennünket. A keresztelesek és házasságkötések száma

is érdekes. Két esztendővel ezelőtt ugyanis megtörtént, hogy néhány szocialista család nem engedte megkeresztelni újszülöttjét. A háboru óta ez nem történt meg. Azt is tapasztaltuk ezelőtt, hogy a házaspárok csak polgári esketésnek vetették magukat alá és egyházat nem kívántak. Most még a leggyorsabb házasságkötésnél se kerülnek el bennünket. Igaz ugyan, hogy az ilyen gyors katona-házasságoknál általában végezzük az esketést.

Csécsi Imre ref. lelkész válasza a következő:

— Milyen hatással van a háboru az emberek vallásos életére s ez élet megnyilatkozására? E kérdés nem kíván filozófiai tanulmányt, elmélyedést, csupán rövid összefoglalást a néhány hónap alatt szerzett tapasztalatokról, komoly megfigyelésekről. Egyenes a kérdés, egyenes és rövid a felelet: *jótékony hatással.* A hirtelen támadt veszély felkelti a szunnyadó vallásos érzést a lelkekben s inkább érzik az emberek, mint más közönséges időkben, hogy nem mi vagyunk sorsunk veszérei; erős, örök hatalom az, mely uralkodik intézőleg az egyesek és a nemzetek sorsa felett. Ezt a tapasztalt igazságot nem csupán a háboru idején merném hirdetni, hanem más váratlan veszedelmek, pusztító földrengés, ébínség, világgrészen átrohanó pestis és egyéb életirtó csapás szomorú korában is. S ha van különbség az egyes csapások természetében: e különbség megnyilatkozik a vallásos életre való hatásban is. Például a háboruban oly semminek, oly parányinak tűnik fel az élet, mégis ez életért, annak jóvoltáért folyik a nehéz küzdelem s e küzdelemben isteni segédelmet óhajt az emberi erő mellé a vallásos érzés. Veszhet az igazság?!

Azt mondják, hogy ez a nagy háboru a vallás, a Krisztusi eszme esődjét jelenti. Nem igaz. Hát a letűnt kétezer év megdönté a világot éltető eszmét? Máskor nem voltak válságok, kegyetlen küzdelmek? Ha elsimult a felkorbácsolt emberi vad indulat: nem a vallásos eszmék segítettek a béke diadalában? Krisztus igazsága a maga eszményi lényegében felette áll minden emberi harcnak; az emberiségnek — ki tudja mikor? — csak még hozzá kell emelkedni az eszményhez. Enek erős bizonyossága az ilyen időkben előtörő érzés, mely istent keres, szabadulást (megváltást) óhajt s egy jobb lelki életet remél. A lélek vigaszt keres s azt legmegnyugtatóbban a hitben találja fel.

A templom minden alkalommal megtelik. Buzgóság fénye a szemekben, igaz, nem hazudott áhitott a szivekben, midőn telhangzik a könyörgés „...áldd meg hazánkat, királyunkat, küzdő véreinket, édes katona fiainkat... gyógyítsd sebesültjeinket, vigasztald a foglyokat az idegenben, idvezítsd a megvált lelkeket az örökkévalóság ólén, nyugtasd halottainkat a tavasz édes virágai alatt...”

Katonáink imakönyveket kérnek, kapnak, azokkal mennek a hősök. Mit mondjak még? A legnagyobb egyházi lap írja, hogy egy szegény katona elvesztette imakönyvét s nem pihent addig, míg ő maga nem irt egy imádságot, annyira szükségét érzé annak. Így kezd: „Zsámolyokhoz borulok óh felségis Atyám!...”
Egyéb felelet a kérdésre.

Frint Lajos ág. ev. lelkész a következő nyilatkozatot tette:

— Határozottam állithatom, hogy a háboru jó hatással van a hitéletre. A hívek szorgalmasan látogatják a templomokat és a vallásos iratokat keresik, sőt ezeket családjuk körében is terjesztgetik; az urvacsorához nagyobb számban járulnak. A katonák nagyon szívesen veszik a kórházakban a lelkészek látogatását és örömmel hallgatják hazafias beszédeinket is. Ok is tömegesen jönnek el istentiszteletünkre, gyakran megtörtént, hogy a kórteremben megkérdeztem:

— Vannak-e itt evangélikusok? — és a katonák örömmel jelentkeztek. Amikor utána vallásos iratokat osztottam ki közöttük, a katolikusok, reformátusok és a zsidók is jelentkeztek, hogy ők is kérnek. A porosz katonák részére egy délutáni istentiszteletet tartottam, amelyen sokan jelentek meg és a himnuszokat is elénakelték. Érdekes, hogy a szocialisták is kérnek vallásos iratokat és még nem történt meg a háboru alatt, hogy ebbeli ajánlatomat valaki visszautasította volna. Még az őszön történt, hogy a Lyceumban esek katonákkal diskuráltam, úgy tapasztaltam, hogy ezek gyűlölik a vérontást és szocialista eszméket hangoztattak, de a vallást nem bántották.

— A háboru alatt szomorúan konstataljuk a gyermekek elvadulását, eldurvulását. Ebben az ügyben e hó 6-án Budapesten értekezletre is gyűltek össze számosan az evangélikus lelkészek és világiak közül. Én mutattam rá ama körülményre, hogy az apa nélkül maradt gyermekek elzüllednek, mert az anyák nem elég erősek és a férjök iránt való nagy szeretetüket gyermekeikre pazarolják és tulsok szabadságot engednek nekik. Elhatároztuk, hogy ebben a kérdésben akciót indítunk.

— Még egy szomorú momentumra kell rámutatnom. A hadisegélyt élvező asszonyok vonakodnak dolgozni. A templomokat igen sűrűn látogatják, a boltokat is valósággal bujják, de dolgozni nem akarnak. Saját fülemmel hallottam ma, hogy egy asszony ezt mondta:

— Bárcsak minél tovább tartana a háboru és ne jönne haza az uram, mert nekem még soha se volt olyan jó dolgom, mint most.

Vatianu Traján a gör. kat. román egyházaközseg papja:

— A mi híveink is bámulatos közeledést tanusítanak most a valláshoz, habár a mi híveink vallásosságára sohase panaszkodhattunk. De most mégis sokkal élénkebb a hitélet, mint békeidején. A templomunk vasárnaponként zsúfolásig megtelik és a katonáknak nem győzünk elég imakönyvét kiosztani. A harctérre induló katonáink kivétel nélkül meggyónnak és áldoznak, mielőtt elindulnának a nagy utra.

Vágvölgyi Lajos dr. zsidó rabbi kérdésünkre ezekben adott választ:

— A vallásos érzés az embernek veleszületett érzése, adománya, amelyet ideig óráig még önmaga előtt is eltagadhat, de voltak időpontok, amikor annál erősebben nyilatkozik meg benne, minél tovább engedte szunnyadni kebelében. Ez is egyike — állapítsuk meg — a háboru legáldásosabb hatásainak, mert hiszen tagadhatatlan: ilyenek is vannak. Miként más egyházak, a zsidó templomok is zsúfolásig megtelnek a háboru kezdete óta. Összehasonlíthatatlanul nagyobb most a templomi közönség, mint máskor és szentebb, belsősegteljesebb az áhitat. Sőt, napközben is, amikor nincsen isten-

tisztelet, olykor-olykor nyitva találok a templom ajtaját és hölgyeket látok benne, akik szent fohászokat küldenek az éghez. Volt idő, hogy például az én közösségemnek hívei közül egyesek az istentisztelet hosszadalmas voltáról panaszkodtak. Ma nem hallani ilyet, noha hosszabb az istentisztelet, mint máskor, mert naponta az elesett hősök és a beteg katonákért külön zoltárokat mondunk és külön imákat fegyvereink győzelméről. Könnyes szemmel vélem mondják mind a templomban lévők. Sok az egyenruhás a templomban, sokatlan látvány és, most hisz tudvalévő, hogy a templom és a kasszánya, vagy mondjuk most a barrak, valahogynagyon távol estek egymástól, de épen a katonák sávjában, amely most együvé forrasztotta a kettőt és magával viszi a civil világot. De hát a hitélet nemcsak imádságból áll, sőt, én mondom, a lekipásztor ez csak külső megnyilatkozása a vallásosságnak és itt jutottam el voltakép oda, ahol a vallásosság legnagyobb erősödését látom.

Bizony nem a felső parancsnokok kommandója, hanem az isteni hitnek és isteni bizalomnak ereje, belső parancsa teszi hőssé a mi fiainkat, teszi, hogy lélek, egyéniség lelkeség van haditetteikben. Tábori lelkészbarátaimtól, tudom, akik közvetlen tapasztalatból beszélnek. Itt pedig a front mögött, a jótévésnek méreteiben nemcsak az adományok nagyságában, hanem az adakozás módjában, szíveségében, áldozatos mélységében látom a vallás erősödését, az istenhez való igaz közeledést. Nem kell szerkesztő urnak e téren adatokkal szolgálnom, csak ismétlem, hogy a jótett, a kötelességtudás a legszebb, legmagasztosabb fohász és úgy katonáink, mint a polgári világ, igazán végtelenül elenyésző tünetekről eltekintve, mindenki a helyén áll. S hogy azt a fájó pontot is érintsem, amelyre szerkesztő ur is gondol most, mondhatom, hogy minden undor és keserűség mellett, amely elfog a csalások és visszaélések gondolatára, amelyeket egyébként az egész világon és minden időben különbség nélkül felszínre vetettek a háborus mozgalmak, ne feledkezzünk meg arról, hogy a napnak is vannak foltjai. De voltaképen az ő fénye, ragyogása az, amely e foltokat látnunk engedi.

A magam felekesetéről kérdezősködött szerkesztő ur és azért mondom, a zsidóság megteszi kötelességét a harcmezőn úgy, mint itt. A templomra visszatérve jellemzésül még csak egy apró tünetet. A tóraadás ünnepét üljük most. Minden esztendőben ilyenkor virágillat tölti be az isten házáat. Koszorukat, rózsákat, virágokat küldenek asszonyaink az isten nevének dicsőítésére. Ebben az esztendőben eltekintettek ettől és a jótékony ügyeletnek indítására ezen költségeknek megváltásaképpen minden fillérünket a vak katonák támogatására fordítjuk. Még vagyok győződve róla, hogy Istennek tetszőbb cselekedetet végeznek most a mi nemeslelkű asszonyaink, akik adományaikkal bizonyára sietni fognak ezt az összeget még gyarapítani, minthogyha virágokat küldtek volna a templomba.

A nyári idény küszöbén

eikötözés, lakásváltoztatás esetén, tisztelettel kérjük előfizetőinket, hogy új lakcímet, a lap pontos szétküldése szempontjából — legutolsó tartózkodási hely megjelölése mellett — a kiadóhivatallal idejekorán közöljék.

Olaszország háborus készülődései.

(Nem jön távirat Olaszországból. — Internálják az idegeneket. — Szervezik a hadijótékonyt. — Bucsuznak a nagykövetek.

Távirati tudósítás.

Zürich—Berlin, május 22.

Francia vélemény az olasz hadseregről.

Berlin. A *Tägliche Rundschau* jelentő Párizsból: Nagy feltűnést kelt itt Herbertin cikk, amelyet a *Petite Gironde* tett közzé. A cikk, amelyet a cenzura félig törölt, meghagyott részében is világosan mutatja, hogy szerzője nem nagy véleménnyel van az olasz hadsereg stratégiai értékéről. Őva azt nagy győzelmi reményektől és kizártnak tartja, hogy jelenlegi katonai helyzet Olaszország beavatkozása folytán teljesen, vagy akárcsak részben is, átalakul. Ellenkezőleg, előkészíti a közönséget arra, hogy legalább is az első időben balsikerek várhatók.

Olasz hadizóna Bologna körül.

Genf. A *Journal de Genève* római jelentése szerint a legutóbbi minisztertanács a háborus állapothoz szükséges összes intézkedéseket megtette s Bolognától északra az egész területet háborus zónának nyitvánította.

Elzárták a távirót Olaszországban.

Zürich. Az Itáliával való távirati összeköttetés tegnap délelőtt óta teljesen megszakadt. A svájci lapok római tudósítóiól egyetlen távirat sem érkezett.

Svájcba nem szállt az olasz vasút.

Chiasso. Az államvasutak igazgatósága utasítást küldött az állomásfőnököknek, hogy svájci határra szánt árukat ne vegyenek fel.

Bucsuzkodik a berlini olasz követ.

Berlin. Bolatti olasz követ az idegen követségi tagok és berlini előkelelőségek bucsulátogatását fogadta.

Internálják az idegeneket.

Zürich. Olaszország megkezdte az intézkedéseket az internálásokra vonatkozólag. A kormány rendeletet bocsájtott ki, amely felhívja a németeket és osztrák-magyarokat, hogy jelentkezzenek. Hír szerint Szardíniában fogják internálni őket, a törököket szintén.

Jóléti bizottságok alakítása.

Róma. A capitolumon Colonna herceg elnöklése alatt nagygyűlés volt, amelyen megalkotották az olasz háborúval kapcsolatos összes teendők elvégzésére az egyes bizottságokat. A hadsegélyző-bizottság elnökévé Colonna herceget választották. Alakítottak egy kórház-bizottságot, két jóléti bizottságot, pénzügyi bizottságot, mely a hadbavonultak családjainak segélyezését és a háború által érintett existenciák támogatását fogja intézni. A bizottságok élén a társadalom és a pártok vezetői állanak.

Elutaznak a törökök Olaszországból.

Lugano. A török követség felzárkította a törököket, hogy készüljenek el az utazásra.

Legyőzetésükkel számolnak az oroszok.

(Lengyelországban keresi az ellenség a döntést. — Przemysl egyik várövét elfoglaltuk.)

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Budapest—Berlin, május 22.

Lassu támadással tért nyerünk Galiciában.

Budapest. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenti:

Közép-Galiciában tovább harcolunk. Szövetséges csapatok eddigi harcokban elfoglalt terepet oroszok minden ellentámadásával szemben tartják. Lassu előrehaladó támadással nap-nap után további tért nyerünk.

Pruth vonalon általában nyugalom van. Bojannal, Csernovictól keletre ellenségnek egy kísérlete, hogy déli partra keljen, súlyos veszteségei mellett meghiúsult.

Kielce hegyvidéken ellenség szívós harcok után újból északkeleti irányban bátrál. Hőfő altábornagy, a vezérkari főnök helyettese.

Német hivatalos jelentés.

Berlin. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Keleti hadszíntér:

Windautól nyugatra Szhawding vidékén lovassági harcok keletkeztek, amelyekben az orosz mazuri lovassdandár egy ezrede megsemmisült. Szawienál és Dubissa mentén oroszoknak egyes éjjeli támadásait visszavertük.

Podubicztól keletre elfogott oroszok száma háromszázzal emelkedett.

Délkeleti hadszíntér:

Nincs lényeges változás. Legfőbb hadvezetőség. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Allandóan előnyomulunk Przemysl és Kielce vidékén.

Budapest. A harcéri helyzet nagyjában változatlan. A csaták nagy hevességgel folynak. Az oroszok ismétellen támadtak a San keleti partján elfoglalt hadállásaink ellen, azonban minden támadásukat nagy veszteségeket okozva nekik, visszavertük.

Przemysltől délkeletre lassan bár, de állandóan tért nyerünk. A vasutvonalat mindjobban veszélyeztetjük.

Bukovinában általában csend van. Bojannál az oroszok megkísérelték, hogy a Pruthon átkeljenek, azonban visszavertük őket.

Orosz-Lengyelországban Kielce hegyvidéken az oroszok jó darabon ismét visszamentek. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Nemcsak visszavetjük, de legyőzzük az oroszokat.

Amsterdam. Sjoenisky ezredes orosz katonai szakíró számol azzal az eshetőséggel, hogy az oroszok a Bzura és Kawka mentén offenzívába mennek át, hogy ezzel kényszerítsék az ellenséget, hogy a San és a Felső Visztula mentén előretörő csapataikat a varsói vonalra hozzák. Ha a monarchiának sikerül a keleti arcvonalig vonulva az oroszokat nem csupán visszavetni, hanem le is győzni — ami nincs kizárva — akkor a monarchia csapatainak nagy része az olaszok ellen vonulhat.

Bombázzuk Przemysl erődeit.

Berlin. Az e hó tizenkilencedikén kiadott orosz hivatalos jelentés többek között a következőket tartalmazza: Przemysl alatt erős tüzési harc folyik. Az ellenség a nyugati erődeket bombázza. Egyes helyeken a váró zászlóaljunk lövészárkait elfoglalták.

Genf. A pétervári távirati ügynökség jelenti: Nagy ellenséges erők közelednek Przemyslhez. A város körül heves harcok folynak. A Przemysl és Dnyeszter mocsarai közt lévő te-

rületre érkezett ellenséges csapatok egészen a drótkadályainkig hatoltak. Mindaddig visszautasítottuk a támadásokat, azonban az ellenségnek mégis sikerült elfoglalni néhány lövészárkunkat.

Csaták az egész orosz fronton.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: Az oroszok Varsó, Ivangorod és Lublin felől ellentámadás céljaira nagy erőket tolnak előre. A szövetségesek megerősített állásokat foglaltak el. Az operációk nagysága folyton fokozódik. Az oroszok tömegeiket leginkább Ivangorodon át küldik előre. Az új csata bevezető fázisát jellemzik az oroszok támadó tevékenysége Orosz-Lengyelországban, Lysa-Coránál, másrészt a mi támadási oszlopunk a San közepén.

Elfoglaltuk a Stryj-mentén az orosz állásokat.

Amsterdam. A Visztula balpartján, a Pilicától délre és az egész galíciai fronton a csata mind hevesebbül folyik. A Vesztnik-ügynökség szerint eme helyeken új német haderők küzdenek. Przemysltől makacs küzdelem folyik. Aviatikusaink bombázzák az orosz erődítési munkákat. Csapatunk Lutkownál, Laternonál és a Stryj-mentén a folyó irányában áldozatok árán elfoglalták az orosz állásokat.

A galíciai győzeleink hatása az általános helyzetre.

Bécs. A gorlicei nagy győzelem sikere még nincs teljesen kimerítve, de mégis áttekinthető már az üldözés eredményei és azok az előnyök, amelyek az oroszok általános meneküléséből származnak.

A maximumát annak, amit a télen át reméltünk, nemcsak elértük, hanem a San-vonalat, a harcoknak e fontos célját, több helyen át is léptük. Ha az oroszok meg tudták volna

állani a Wyslokanál, akkor kárpáti frontjukat, vagy annak egy részét, még tarthatták volna egy darabig. Erre azonban nem volt erejük. Közben a mi csapatunk Przemyslt három oldalról körülzárták, a San és Dnyeszter mögötti vidéken előnyomulnak és közvetlenül Stryj előtt állanak. Az oroszok kárpáti frontja ezzel megszűnt létezni: a helyzet olyan, mintha az oroszok sohasem állottak volna a Kárpátoknál és hiába folyt el sok százezer orosz vére a kárpáti támadásoknál. Az oroszok most részletkeres eléréseivel akarnak hangulatot kelteni, de támadásaik a Pruth és Dnyeszter vidéken jelentéktelenek.

De a galíciai győzelemnek még egyéb taktikai következményei is vannak. A mostani rövidebb fronton minden sikerünk az egész frontra kihat, azonkívül ez a rövidebb front sokkal kevesebb csapatot konzumál.

Nyomoruság Lembergben.

Krakó. Lembergben érkezett hírek szerint az ottani lakosság hangulata igen nyomott. Különösen az intelligencia és a hivatalnoki kar nyomorusága igen nagy. A lakosság egyetlen reménysége most már az, hogy elűzzük az oroszokat s ezzel vége szakad az oroszok szomorú uralmának. (Bud. Tud.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Bucusu a téli színházról.

Nem hivatalosan bár, de mégis a ma esti előadással befejeztünk tekinthetjük a téli színház ezidei szezonját, mert bár az ünnepek alatt még ott tartanak előadásokat, jól esik tudnunk, hogy a szezon Varsányi Irén fejeste be művészelete legteljesebb alakítását adva a Pygmalion nehéz és nagy skálájú fő női szerepében.

A kezdethez képest mindenestre feltűnő és különös egy Varsányi befejezés, mert hiszen az első előadások után a szezon kezdetén el voltunk szánva, hogy az aktuális darabok kifogják szorítani a komoly művészetet az aradi színpadról. A háború jegyében kezdődött meg, mint mindenütt a színház is s a közönség eléinte szívesen tapsolt a hős vörös ördögeinknek a hozzájuk nem méltó alkalmi féroművekben, de később belátta, hogy a háború nem azt jelenti egyszerűen, hogy a színpadon is csattogjanak a kardok és dörögjenek a nagy dobok, komolyabb zsánerű művészetet, irodalmat várt azokban a szomorú napokban, amikor el akarta feledtetni a színházzal azt, ami eléinte olyan súlyosan nehezedett rá: — a háborút.

A színház helyzete kétségtelenül nehéz volt. Az újdonságokat szállító pesti színházak hónapokon át játszották az aktuális darabokat fél sőt negyed helyárák mellett annak a közönségnek, amely rendes körülmények között a mozik detektívdrámáinak volt törzs publikuma, a szerzők hallgattak, a múlt szezonban kész volt darabjaikat nem akarták piacra dobni, féltek a bukástól, nem voltak tisztában, a háborús szezon háborús közönségével.

Ily körülmények között minden kitarásra és leleményességére szüksége volt az igazgatót vezető konzorciumnak, hogy a nézőteret megtöltse, fenntartsa a színpad művészi nivóját.

A könnyebb műfajjal volt nagyobb szerencséje. A régi, kipróbált operettek csaknem állandóan műsoron voltak s a premierek közül néhány új darab az elmúlt szezon túlélő szép sikerre tekinthet vissza.

A társulat új tagjai — kivált a férfi tagok — kedvelt színészei lettek a közönségnek.

Aradi olaszok — olasz aradiak.

Rokonokból ellenségek. — Eltűnt ismerősök.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, május 22.

Talán néhány nap, lehet csak néhány óra, vagy pere a Aeolos zsákjából újból kiszabadul egy félelmetes és vad vihar, gyilkos támadó, amely amerre végig szánt, üvölt, kitépi, kiszagatja a meleg, párolgó anyaföldből az élet csiréit... Néhány pere, óra, legfeljebb néhány nap a pokoli chaosz még kavartabb, még gomolygóbb lesz, a süvítő szélvész valahol ismét felforgatja a hétköznapok életét, ide-oda dobva, szertehányva, felemelve és földresujtva az embereket, szembeállítva volt barátokat, talán rokonokat... Egy nagy darab földön megint megszűnik a hétköznap, a csendes és nyugodt élet, szétszállódnak azok a tonalak, amelyeket — hej, mikor volt az — még egy év előtt is szétléphetetleneknek, életére készülteknek tartottunk.

Mint a vásári szemetet, úgy söpri a szélvihar már is maga előtt az embereket. Az orkán előtti hirtelen — váratlan szélroham. Mielőtt a katonavonatok elindulnának a határ felé, özönlenek a megyék felé a menekülők, akiket egzisztenciájuk kötött idegen földhöz, akik talán már-már megfledkeztek arról, hogy az a város, talu, az a négy fal, amelyben egy emberéletet töltöttek, csak mostohájuk.

A borzalmas és utálatos aktualitás veti fel most a kérdést, hol vannak az aradi olaszok? Hol vannak, mit tesznek azok, akiket mi — tanunk rá minden — testvérként szeretünk, nem, dédelgettünk, akik kényelmes és uri módon éltek közöttünk?

Talán a legismertebb és legkedveltebb aradi olasz Maione Vince — volt. Azért csak volt, mert az ismerős és túrge vívómester legalább egy éve eltűnt már Aradról. Még csak azt sem mondta: „Adieu“.

Több, mint egy évtizede már — ide s tova keltő is talán — hogy először kitéte céglábláját, Maione Vincenzo lovag — istenem, melyik olasz nem lovag? — vívómester. A barnabőrű, tűzesszemű, pergőbeszédű vívómestert hamarosan megszerették Aradon. Vívóiskoláját sokan látogatták, a fiatalok barátjává fogadták s szerette a Maione mester is jól érezhette magát Aradon, amit bizonyít, hogy végül is még magyarul is beszélt, az igaz, hogy maionei, de akik sűrűn érintkeztek vele, meg meg is értették. Most már rég nem látták Aradon, rég eltűnt a korszáról, vele együtt két oroszlan-uszkárja — a fehér szép időre, a tekete esőre — s ki tudja, talán úgy akarja a nagy véletlen, hogy az első, akivel majd összeméri a kardját — bandája nélkül, végkimerülésig — egyik volt aradi tanítványa lesz.

A másik aradi olasz, Ferrari már rég eltűnt Aradról. Valamelyik kóbor truppai, staggioneval vetődött ide s Szendrey beszerződtette. Evekig énekelte Aradon Almavivát, Luna grófot, meg a többi édeskés olasz tenor szerepeket s olaszos temperamentummal röpitette ki hüvelyéből a kasirozott kardot, amikor régi tradíció szerint harmadszor már a függöny előtt énekelte el a Stretta-t. Mint jól nevelt olaszhoz illik, szintén lovag volt s ő is úgy érezte magát Aradon, mint hal a vízben. A Varosiban — egyéb dolga amúgy se igen volt — órák hosszat vett részt, vagy kibicelt karamboljátámnaknak s sűrűn adózott túroca magyar nyelvén az aliameréssel:

— Fina játsza, nagyon fina játsza!

Mikor aztán a minoriták tornyán hetet ütött az óra, letette kezéből a dákót s kiadta a jelszót:

— Andiamo vacsorázni!

Két év előtt ment el Aradról. Egyszer még visszajött, meglátogatni egy picinyke sirt, azóta ismét csak Londonból adott magáról élet jelet. Vajon most is oly lendülettel s annyi pathosszal röpití ki a kardot hüvelyéből, mint a festett függöny előtt?...

Eltűntek azok az olaszok is, akiknek nevüket sem tudtuk, akiknek arcát a következő pillanatban elfelejtettük, akik ép, hogy egy pillanatra — talán ép a legalkalmatlanabban — mesültek fel életünkbe, hogy egy kávéházi diskurzust megzavarjanak fehér műalabastrom s gipsz Vénuszokat, angyalkákat, meg más szobrokat kínálva. (Vajon voltak-e olyanok is, akik vettek tőlük a cselédszoba szőnyegére azokból az elmintázott szober-giccekéből?) Eltűntek, vagy jobban mondva az idén már meg sem jelentek, azok a jótorku legények, akik rekkenő nyári napokon az ebéd-utáni édes alvást zavarták a „Fagyó-ó-ó, fagyó-ó-ó“ harci kiáltással. Eltűntek azok a barna fiúk, akik pepecselő munkával hónapokig dolgoztak új épületek stukkaturáján, vagy faragták a márványt.

De azért maradtak Aradon is olaszok. Olyanok, akik már hosszú-hosszu idő óta itt élnek, jó élnek s jól érzik magukat, akik magyaroknak érzik magukat s nem sokat törődnek hazájukkal, amelyet már el is felejtettek, akik felvették a magyar állampolgárságot: néhány tekintélyes és vagyonos iparos, kőfaragómester, betonozó-cementező, kövezési vállalkozó. Ez a mérlegünk. Örülünk azoknak, akik itt maradtak magyaroknak, nem fogjuk nélkülözni azokat, akik visszamentek s azt sem, ami ezentul ott marad: a maccaronit, a eitromot, a strachinot, sőt a veronai szalámit sem, polentával, vagy anélkül.

Sóhan most térnek vissza közénk. Aradiak, akik Itáliába szakadtak, olasz aradiak. Tizenhat év után talán fájt szívvvel hagyja ott Milanot, a tornyok és temetők városát Lustig Adél, a nagytekinélyű Lustig család tagja, Lustig Andor gyárigazgató nővére. Férje, Deutsch Gyula a nagy és milliomos bécsi August Lederer cégnek volt a főtisztviselője, tizenhat év előtt került a legnagyobb olasz gyárvárosba, amikor a bécsi cég s a magyar waggonkölcsönző megalakították az olasz waggonkölcsönző részvénytársaságot, amelynek Deutsch Gyula vezérigazgatója lett. A vállalat az ő vezetése alatt igen nagy lendületet vett s a múlt évben Párisban is fiókot nyitott. Deutsch Gyula akkor a francia vállalat élére került s csak magas összeköttetéseknek — amelyek a készülő veszedelemre őt előre figyelmeztették — köszönhette, hogy brutális napokban, ép a legutolsó pillanatban július 29-én Párisból simán elmenekülhetett. Azóta ismét Milanoban tevékenykedett, a forrongás, zajlás, forrás közepette. Tudta előre a történeteket, s amikor két hónap előtt rövid látogatást tett rokonainál Aradon, ki is jelentette:

— Olaszország feltétlenül háborút izen nekünk. A király ugyan híven és becsületesen szeretné megőrizni a semlegességet, de egy

leszámitva a zenekar gyengeségét és a rendezés gyakori hiányait, olyan előadásokat produkáltak, amellyel a vidéki színházak mai előadásait mindenestre tulszárnyalták. Az anyagi siker ha nem is volt valami fényes, a viszonyok figyelembevételével tisztességesnek nevezhető s az erkölcsi eredménnyel, hogy nem engedte leszokni a közönséget a színházról, mindenesetre meg lehetnek elégedve.

A szünet után pedig szeretnék kipihent, friss színészeket s a háboru jó híreitől lelkes, büszke közönséget viszontlátni a nyári színház kellemes, tágas nézőterén! (W. K. dr.)

* Értékesíti a város a mozi-jogait. A városi tanács átirat a rendőrséghez és bejelentette, hogy a még ki nem váltott három mozi-jogot a maga részére lefoglalta. Greén Nándor főkapitány azt válaszolta, hogy a jogok kiváltása csak akkor lesz aktuális, amikor a színházakat fel is állítják, illetve amikor a város konkrét módon értékesíteni is fogja a jogokat. A tanács ma úgy határozott, hogy a főkapitányt értesíti a város elsőbbségi igényéről és utasította a mozi-bizottságot, tegyen sürgős előterjesztés a jogok értékesítésére.

* A színház hírei. Utolsó előadások. Mielőtt a társulat a nyári szünetet megkezdene, még csak négy előadást tart a téli színházban. Pünkösd vasárnap és hétfőn. Ma vasárnap d. u. 3 $\frac{1}{2}$ kor a „Piros ruhás hölgy“ nagy operettnek lesz az első délutáni előadása, mérsékelt helyárakkal, és este 8 órakor a rendes leszállított helyárakkal „A hajduk hadnagya“ nagy operett kerül színre, melyben az egész társulat részt vesz. — Hétfőn utolsó délutáni előadás 3 $\frac{1}{2}$ -kor mérsékelt helyárakkal a „Zsuzsi kisasszony“ remek operett, a címszerepben Pataky Vilmaival, míg este utolsó előadás az idei szezon legsikerültebb operettje a „Lengyel vér“ kerül színre, a főszerepekben Pataky Vilma, Sz. Rontai Boriska, Benkőné, Járai Győző, Polgár, Kiss Miklós, Herold, stb.

* „A fekete kancellár“ az Apolló színház pünkösd műsorán. Forró esték lázas sikereinek emlékei térnek vissza a legszebb és legnagyobb Nordiak film reprizével. Rattenstein herceg, a vaskancellár kiméletlen, karakterisztikus alakjára bizonyára jól emlékszik még a mozibájos publikum. Szíve kemény, mint a kő és leke tekint mint az éjszaka. A birodalom uralkodójának, Irén hercegnőnek sorát is ő akarja intézni. Kezét odaigéri Deima hercegnék, anélkül, hogy törődne valamit a hercegnő beleegyezésével. Pedig a hercegnő már régen szerelmes a dalás fiatal Pawlow hadnagyba (Psilander.) A szerelmesek megtudják a kancellár, sőtét tervét s egy udvari bál alkalmával a várkapólnába szöknek, ahol megéketi őket a reakció várakozó pap. A vaskancellár már későn tudja meg, hogy az esküvő megtörtént. Pavlot s a hercegnőt is őrizetbe veszik, de Feodora grófnő segítségével egy izgalmas éjszakai sikerül megszökniük fogsgukból, a fekete kancellárt pedig a hír megöli. Ugy a vasárnap, mint a hétfői napon az előadások délután 3 órakor kezdődnek.

* Komédiás szerelem. (Az Uránia slágere.) Romantikus szerelmi drámát mutat be a színház, mely tárgyat az artista életből vevén, igen vonzó és kellemes elbeszélés keretében tárja elénk a bonyodalmat. Egy artista testvérpár viharos életének szövevényes története foglalkoztatja a nézőt, teive hangulattal és megkapó részletekkel. Mábal sorsa kalandos, egyszer aranyakban dúsul, máskor örömmel öhajja viszontlátni a cirkusz porondját. — Az eltűntek városa. (Az Uránia pünkösd műsora.) Az finnp alatt a színház a kínai élet rejteimeiből hoz egy újdonságot. A pergamentbőrű, tompacorr emberké, akik előzőnlik a kontinens, álmodozó, fantasztikus életet élnek és sajátos viselkedésüket mindig bizonyos sejtés kíséri. Ebből a műből van a film meseje kivéve, mely érdekes tárgyával is minden ízben leköti a nézőt. — De profundis az Uránia újdonsága.

olyan országban, amely tele republikánus eszmékkel, nem állhat ellent a néphangulatnak. Egy váhar könnyen összetörheti a trónt, amint hogy egy vesztett háború össze is fogja törni a savoyai trónját úgy, hogy azt soha többé senki sem fogja összetákolni.

A jóslat első része bejött már. Deutchék az utolsó pillanatig maradtak s csak két nap előtt kapták meg aradi rokonuk a svájci határról, Luganóból tévitatukat:

Milanot elhagyva, szerencsésen ide érkezünk.

Egy fiatal urileány ép két éve ment férjhez egy olasz — katonához, kapitányhoz. Freud Irmának s Finzi Caesar olasz kapitányának házasságáról már írt az Aradi Közlöny. Freud Irma — Freud Fülöp előkelő és tekintélyes aradi nagykereskedő leánya — a Lidón ismerkedett meg az olasz kapitánnyal, aki rögtön beleszeretett az aradi leányba s a tripoliszi hadjáratból hazatérve száz akadályt háritott el, hogy feleségül vehesse. Veronában él két év óta a szőke aradi asszony s nevetőkékszemű leánykáját babusgatja, dédelgeti. Szüleinek írt leveleiben mindig azt a félelmét fejezte ki, hogy háborúba keveredünk második hazájával s most már... Most már elvitte a mobilizációs plakát mellé a férjét, most már talán valahol a határon kiált vezényszavakat Cesare Finzi kapitány. S — lehet e tragikusabb valami, mint az élet, lehet-e groteszkebb s kegyetlenebb — ott a határon, valamelyik pancéltörőnyből talán éppen sógora, Olasz Pál dr. szerkesztő — aki mint vartűzér önkéntes teljesít most szolgálatot — irányítja feléje a hideg ágyú csövét.

H I R E K

Rendelet a 18—43—50

évesek összeírásáról.

(A legfiatalabb és legöregebb népfőlkélek.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 22.

A hivatalos lap mai számában a honvédelmi miniszter elrendeli a legfiatalabb és a legöregebb népfőlkélek összeírását. Az erre vonatkozó rendelet a következő:

O császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy a népfőlkéletről szóló 1886. évi KX. törvények módosítása és kiegészítéséről szóló törvény alapján a 18 és 43—50 éves népfőlkélekre kötelezettek az 1886. évi KX. törvény-cikk 4. §-ának első bekezdése értelmében felhívassanak.

A népfőlkélek említett születési évfolyamaiba tartozó népfőlkéleknek bemutatni, szemlére való behívása és tényleges szolgáltatásra való igénybevétele iránt későbbi fogak intézkedni.

Budapest, 1915. évi május hó 20-án.

Harsai Samu báró s. k.

m. kir. honvédelmi miniszter.

A rendeletben idézett XX. t.-c. 4. §-a ekként hangzik:

A népfőlkélek felhívása O. Felsége parancsára a minisztertanács meghallgatása után és a honvédelmi miniszter útján azon mérvben történik, amelyben azt a honvédelem érdekei megkövetelik.

LEGUJABB.

Erkezett éjjel 2 órakor.
(Táviroda, cenzurázva.)

Berlin. (Hivatalos.) Nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati hadszíntér:

Eslaires Labassei-ut és Arras között újból összeütközések támadtak. Neuve Chapelle-től délnyugatra angoloknak több részleges támadását, a melyeket különböző időpontokban intéztek ellenünk, visszavertük. Eközben szines angolokat foglyul ejtettünk. Tovább délre Givenchynél még harcolunk. Franciaának tegnap este Loreto magasiaton Ablayinnel és Neuwallenél levő állásaink ellen intézett támadásai legnagyobb részt már tüzelésünkben összeomlottak. Egy további éjjeli előretörés Ablayinnél északra árkaikig jutott el. Nincs még befejezve a harc. Nyugati arcvonal többi részén csak tüzérségi harcok voltak különböző helyeken. Leginkább Maas és Mosel között Liéltől délnyugatra és Argonnokban ellenség mérges gázokkal telített aknákat használ.

• Konstantinápoly. A főhadiszállás jelenti:

Dardanellai fronton e hó tizenkilencediktől-huszedikára viradó éjjel ellenség jobb szárnyunk ellen támadást intézett a mely ellentámadásunk következtében meghiúsult. Epen így visszavertük ellenség súlyos veszteségei mellett centrumunk és balszárnyunk ellen intézett támadásait. Ellenség hanyatt-homlok menekülve nyolevan halottat hagyott vissza lövészárkokban. E nap folyamán ezen szakaszon nem került támadásra sor, csupán egy repülőnk dobott bombákat az ellenségre. Egyik bomba egy csapat szállítóhajóra zuhant. Szed il Bahnál szövetségesek hajóik védelme alatt megkísérelték balszárnyunkat megrohanni. Kísérelt azonban meghiúsult, szövetséges csapatokat szuronytámadással üztük el. Dardanellák bejáratánál levő ellenséges hadihajók heves tüzeléssel kíséreltek meg balszárnyunk ellen intézett offenzíva fedezését, anatóliai ülegeink azonban sikerrel indítottak tüzelést ellenséges hadihajók ellen, a melyek közül kettőt ismételtelen eltaláltak. Több hadiszínterekről nincs jelenteni való. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Erkezett reggel 3 órakor.

Róma. Sonnino miniszterelnök háromnegyed óras kihallgatáson fogadta Bulow német nagykövetet, utána pedig Macchio osztrák-magyar nagykövetet.

Róma. Tízezer főre rugó tömeg a Kapitóliumon újabb tüntetést rendezett a háború mellett, azután pedig a Quirinal elé vonult. A király osztrák egyenruhában és a királyné, valamint a királyi gyermekek megjelentek az erkevényen. A királyné zsebkendőjével intett a tömegnek, a király sapkáját lóbálta. A szónok Trient, Trieszt és Dalmácia zászlóit lobogtatva éltette a királyt, aki éjjen Olaszország kiáltással tört ki. A tömeg innen a hadügyminiszterium elé vonult.

Róma. Az „Idea Nazionale“ írja: Az ententeval április 25-én szerződést kötöttünk. Olaszországnak ígérték Détirolt a Brenner hegőig, szabad kereskedelmet az Adriai-tengeren, Triesztet, Isztriát és Dalmáciát Narentaig, Vaionát, Délalbániát és részesedést Törökországból

úgy, mint az entente többi taga, gazdasági előnyöket a háború tartama alatt.

Erkezett reggel 4 órakor.

Lugano. Salandra miniszterelnök a minisztertanács elé terjesztette a hadüzenetet. A király még ma aláírja. Holnap az összes városokban kiragasztiák a mozgósítási parancsot.

Berlin. Németország és a monarchia konzuljai ma elhagyták Vencét.

Bécs. Avarna olasz nagykövet délután négykor külügyminiszteriumban hosszasan tanácskozott Mérei osztályfőnökkel.

Udine. Az osztrák postahivatal már nem fogadta el az olasz postacsomagokat.

A 3. regiment.

(Szarvasvadászat a naromezón. — A gránátkalapács. — Egy aradi tisztviselő levele.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 22.

Kimeríthetetlen a sora azoknak a leleményes tufangoknak, amelyekkel a mi derék élvitéz katonáink a háborúban használni igyekeznek ügyünk sikerének. Külön krónikást érdemelnének meg az apróbb-nagyobb harotéri cselofságok, amelyek egytől-egyig azt mutatják, hogy a magyar katona minden tekintetben megállja a helyét a modern háborúban. Érdekes megfigyeléseket mond el most Aradra Almási T. Pál igazgató osaladjához érkezett levelében bakáink ravasságáról, harcú csínyjeiről B. L. dr. aradi pénzügyi tisztviselő, aki Orosz-Lengyelországban harcol.

— A nagyszabeni bakák.

erdélyi havasok közül való legények mind,

föl. Néha-néha pár szarvas tévedt a lövészárkok közé s akkor megindul mindkét részről a vadászat. Soha gondosabban nem céloznak, mint ilyenkor. Ravaszul csinálják a dolgot. Hagyják az oroszokat löni és ha nem találják, akkor természetesen a szarvasok megriadva rohannak a mi lövészárkaink felé, ahol azután közre bevárják és leterítik őket. — Ha a két lövészárk közepén esik el egy szarvas, akkor mind a két fél féltékenyen őrsi és senki ki ne merje dugni a fejét, mert rögtön jön egy szarvas.

mindig találunk alkalmat idejekorán behozni az izletes szákmányt. Legtalálékonyabb egy kis tejképű geitert: Demeter Vass. Egyszer befődi magát gyepvel és úgy csuszik előre és a szarvasnál mozdulatlanul fekvő beárja az est homályát s-akkor két fát dugva alája, a mima gyepen hazacsuszítja a drága szákmányt. Más alkalommal kinyrik az árokba egy óvatlan pillanatban és lassan, minden öt percben egy fél fordulatot téve hengergeti magát. El lehet képzelni, hogy mennyi idő alatt jut célhoz. Négy-öt óra hosszágú tart egy ilyen út s amellet a féltékeny oroszok szakadatlanul lövöldöznek. Eddig még semmi baja sem lett, de már harmadszor kapott új mundért — tekintettel a szent csíra.

A tréfában, csinyban kimeríthetetlenek és nem ismerik a félelmet, ha egy sikerült ötletől van szó.

Nehéz a sok közül kikeresni a jobbikat. Természetesen csak azt nézik, hogy hol árthatnak az ellenségnek. Ilyenkor nem tekintik a veszélyt, hanem konokul mennek a kigondolt úton.

Ejszaka átsettenkedett az orosz vonalon egy szabani baka. Talált egy orosz mozgó konyhát és a nála levő kézígránátot beledugta a fűtőlyukba. Reggel őrületos detonáció jelezte, hogy az oroszok hozzáfogtak a reggeli kávé készítéséhez. — Egy tejképu fogarasi káplár asszonyruhában átment éjszaka oroszok által megszállt faluba és reggel két tehénnel, egész sereg libával tért haza.

Egy cugszfűrer: Tondsa Gergely, akit nemrégön gránátszilkán talált és őt meg (itt van eltemetve harminc lépésre egy virágzó vadkörtefa alatt) megtette azt a hajmeresztő bravurt, hogy éjjel ellopódzott az ellenség lövészárkáig és hét fegyverből kivette a závarzatot, a fegyvert visszaadta a lönyülésbe és visszatért a hét závarzattal.

Ez sem utolsó eset: A lövészárkba leestett egy ellenséges gránát, amely nem robbant fel. Az alezredes parancsot adott, hogy rövid cöveket kell a gránát köré verni, hogy senki ne közelíthessen a lövedékhez, amely bármely érintésre fölrobbanhat. Fél óra múlva az alezredes maga ment megnézni, hogy teljesített-e a parancsát. Haja is égne meredt, amikor látta, hogy egy román baka lelki nyugalommal veri be a cöveket a gránáttal...

— Az Aradi Közlöny legközelebbi száma a pünkösdi kettős ünnep második napja után kedden reggel a szokott időben jelenik meg.

— Porosz herceg a keleti hadszíntéren. Cronbergből jelentik: Joachim porosz herceg a nyugati harctérről a keleti hadszíntérre való utazása közben néhány órát töltött Friedrichshofban.

— Désy Zoltán orosz fogságban van? Krakóból jelentik: A Nova Retorma jelenti: A lengbergi Silvio Palsky szerint Désy Zoltán orosz hadifogságban van.

— Pünkösdi istentisztelet az evangélikus templomban. Pünkösöd első ünnepén délelőtt 10 órakor ünnepi istentisztelet után Urvaosora osztás, mindkettő magyar nyelven, délután 3 órakor magyar istentisztelet. Pünkösöd második ünnepén délelőtt 10 órakor szent beszéd és utána Urvaosora német nyelven, délután 3 órakor magyar istentisztelet. Ez uton kéretnek a kórházak t. parancsnokságai, hogy az első ünnepén a magyar sebesülteket, a második ünnepén a német betegeket, mindkét napon a délelőtti istentiszteleten vezettség a templomba, amidőn az ág. hitv. evangélikusok az Urvaosorához is fognak járulni.

— Ifjabb Urbán Iván báró állapota, mint értesülünk, semmi aggódalomra nem ad okot. A fiatal báró, aki az északkeleti harctérről tegnap érkezett haza, *Giđólaty István* orvos megvizsgálta és hozzátette, hogy az agyrázkódás nem súlyos természetű, csak hosszabb nyugodtság és pihenés szükséges Urbán bárónak.

— Hitközségi elnökválasztás. Az aradi izraelita hitközség június 6-án tartja tisztújító-köszgyűlést. Mint értesülünk, *Nomess Zaigwond* országgyűlési képviselő-édigi elnök mellett, a tagok egy tekintélyes része *Deutch-And...*

Montag bácsi.

A Fehér Kereszt kávéház vendégei majdnem kivétel nélkül ösmerik Montag bácsit. A 100 évhez közel járó öreg ur még alig egy év előtt egyedül járt a kávéházba és a háború kitörésekor felelevenítette az 1848/49-iki idők nagy eseményeit és óriási lelkesedéssel beszélt az akkori hősről. Montag bácsi ma már csak kísérővel tudja az utat hazuról a kávéházig megtenni. Még a múlt évben annyira meggyöngyösködött a szeméi, hogy látó képességet teljesen elvesztette. A családja akkor meg akarta operáltatni, de ő tiltakozott, hogy neki nincs türelme odahaza maradni. Ezen elhatározásához makacsul ragaszkodott és kijelentette, inkább így hunyja le a szeméit, de a „látatlanba” nem hagy magához nyulni, majd tréfálkozva fejezte be védekezését:

— Legfeljebb nem tudok kibicelni a Salgóinak meg a Vészinek és nem fogok mérgeledni, ha nem látom, hogy rosszul játszanak...

A kávéházba azonban szorgalmasan eljár, ahol szeretettel köszöntik Montag bácsit jó ismerősei és tisztelői, akiknek hangját ő sorban megismeri, mégülön szólítva viszonzozza az üdvözlőket. Montag bácsi még ma is élénken érdeklődik a háború eseményei iránt és bizik a győzelmünkben. Amikor Lemberget, Csernovitzot, Przemysl-, elveszítettük, a leghatározottabban kijelentette, hogy tovább kíván élni, mint amilyen ideig ezen városok orosz kezen lesznek... Montag bácsi kívánsága úgy látszik teljesül. Most még csak azt szeretné, ha addig élne, amíg a háború végét ér. Minthogy pedig Montag, bácsi még ma is jobban szereti az életet, mint a halált, — a háborúnak még soká kellene tartani, hogy e vágya is beteljesedjen. Amidőn kísérője a hírlapokból felolvassa a legújabb harctéri híreket, Montag bácsi a legnagyobb tájékozódottsággal szól hozzá a meg, vagy visszahódított területek kedvező fekvéséhez, pontosan tudja az elfoglalt részek nagyságát és fejtegetésszerűen emlékszik meg azok fontosságáról. A helyzetet állandóan jónak itéli meg és ez volt a véleménye akkor is, amikor a szerbek betörték, az oroszok pedig a Kárpátokba nyomultak. Nem szívesen látott vendégoknak nevezte az ellenséget, amikor azok magyar földre látogattak el. És akit nem fogadnak jó szívvél, az nem maradhat sokáig, — érvelte Montag bácsi és igaza volt. Közben azonban zugoldódott, amikor az oroszok tovább maradtak Magyarországon.

— Ki kell őket kergetni — mondta erőlyesen és amidőn arról értesült, hogy az oroszokat kiverték és üldözik, mosolyogva és meglehetősen jegyezte meg:

— Ugy-e mondtam. Ha nem zavartak volna ki őket, még ma is itt volnának...

— Az Aradi Közlöny zászlója aradi katonáknak. Valahányszor nadbainoul egy-egy újabb csapata a polgári, a családi életből fegyverbe szólítottaknak: minden alkalmat megragad Arad közönsége, hogy szeretetét, halálját, ragaszkodását kifejezésre juttassa azok iránt, akik mennek, hogy éretünk, mindnyájunkért, jövőnkért harcoljanak. Virágot küld az új katonasípkák mellé, akinek kertjében virág nyílik, kendőt lobogtatnak az utca során megnyíló ablakokból és a pezsgő induló ütemre lépő legények feje fölött büszke nemzetiszínű zászlókat lengat a szellő. A legközelebb induló aradi harcosok, háziereidünk katonái az Aradi Közlöny zászlójával mennek el Aradról. A készülődő katonák kiküldöttéi fülkeresték az Aradi Közlönyt, hogy zászlót kérjenek. Mint az előző esetekben, most is készséggel teljesítettük a kérést. Az Aradi Közlöny hatalmas nemzetiszínű lobogóján felírt hirdeti: „Ha isten velünk, ki ellenünk. Az Aradi Közlöny az aradi harcosoknak.” A zászlót Markovics tartalékos zászlós vette át a fentebb szavak kíséretében. A napokban in-

dulnak az Aradi Közlöny zászlójával az aradi katonák.

— Husz millió korona hadisegély és állami vásárlás Aradmegyében. Más a háború hatása a városban és más falun. A városi ember, még az úgynevezett jó módú középosztályhoz tartozó is, megérzi a háború gondját, baját. A jövedelme (rendszen változatlan fixfizetés) nem emelkedett a háború alatt, sőt a legtöbb esetben mellékjövödelmek elmaradásával még csökkent is. A kiadása egyre több, hiszen minden háztartási cikk ára horribilisan emelkedik. Méregdrága húst, baromfit, tojást, tejet vásárol és keserűn ráigcsálja a kukoricakonnyeret, állítólag keveretlenül árusítható (de keveretlenül Aradon sehol nem található) főzőlisztből készült a tészája. A falusi büszke gunnyal gondtal erre a nyavalyás városi „gazdag emberre”. A falusi atyafi kamrájában hófehér liszt van elegendő, fehér a kenyeré és izletes a tészája. De meg pénze is van bőséggel. Olyan falusi embereké, akiket azelőtt nem vetett föl a gazdagság, most mindenuntalan ötvenes meg százkoronás bankó található és egy aradmegyeyi földbirtokos beszerelte el, hogy a napokban elkepedve nézett arra a nem épen jómóduknak ismert falubeli gazdára, aki három darab ezerkoronás fólváltását kérte tőle. De hát hogyisne lenne pénz falun. Lovát, okré, sertését nehéz százásokért adhatta el minden gazda és ha idejekorán kezdett hozzá, gabonáért is szép pénzt vett be, de meg hadisegélyben az egyszerűbb falusi portákra is bőven kerül a pénz. Az aradi pénzügyigazgatóság meggyőződött arról, hogy csak az elmúlt április hónap folyamán 1045.371 korona hadisegélyt fizettek ki olyan aradmegyeyi családoknak, amelyeknek férfiagya hadbavonult. Májusban sem kevesebb ez az összeg és az előző hónapokban se tért el sokkal, úgy hogy a háború tíz hónapja alatt tíz millió koronát fizetett ki az állam hadisegélyben Aradmegye lakosságának. Ez azonban még csak egyik része a falusi jövödelmeknek. Enyhén becsülve a másik tízmillió koronát is meghaladja a rekvirált lovakért, szekerekért, gatonáért, marháért kifizetett összeg. Erről pontos kimutatás nincs, mert az összegek kifizetése részben posta útján, részben pedig az ittjárt német lövészáró bizottságok által közvetlenül történt. Még mindig igen alacsonyan becsültük föl, ha husz millió koronára számítjuk azt az összeget, amelyet Aradmegye lakossága a háború alatt kapott. Ebből az összegből aránylag igen kevés került újra forgalomba. A javát otthon őrzik, rejtegetik a falusiak, akik ma is még a múlt évi termésükből élnek, abból tartják a jószágot, aminek az ára horribilisan felszókött.

— Házasságok. Horváth Etuka és Imreh Géza kir. törvényszéki jegyző május 15-én, kötöttek házasságot. (Mindem külön értesítés helyett.)

Haraszi Sándor és neje lányával Rózsiával Éles Béla dr. május hó 26-án Békéscsabán köt házasságot.

— Hősi halál. A bukovinai harcokban hősi halált halt erdebaktai *Gottesmann Ernő* huszáralezredes, aki most a 9. huszárezredben szolgált. *Gottesmann* mint kapitány Aradon a tizenkettes huszározónál szolgált és az aradi társaságnak kedvelt tagja volt. Ugyancsak a bukovinai harcokban súlyosan megsérült a 13-as huszározónál szolgáló *Spilka* huszárfőhadnagy *Spilka Antal* hődmézvársárhelyi volt főispán öccse.

— A Máv. forgalmát korlátozzák. A Magyar Államvasutak igazgatóságától nyert értesítés szerint a már is korlátolt személyforgalom további korlátozása várak szükségessé. Ajánlatos, hogy az utazóközönség néhány órával a használni szándékolt vonat indulása előtt az állomásnál érdeklődjék, vajon az illető vonat közlekedik-e? A pünkösdi ünnepekre való tekintettel a közönséget különösen is figyelmeztetik arra, hogy az utasok csak a rendelkezésre álló helyek mérvéhez képest szállíthatók el és ennélfogva a jelentkező utasok elszállítására nem biztosítható.

— Eljegyzés. Kovács István Szegedről eljegyezte *Herbststein* Erzsikét Aradon.

— Keveretlen lisztet kapnak Aradmegye községei. *Dálnoki Nagy Lajos dr.* Aradmegye alispánja a következő rendeletet küldte meg a fõszolgabirának:

— A földmivelségi és kereskedelemügyi miniszteriumhoz elõterjesztést tettem, hogy engedélyezzék a fõzõ- és kenyérlisztnak keveretlen állapotban leandó forgalomba hozását. A kereskedelemügyi miniszter távirati rendeletében felhatalmaz engem, hogy elrendelhessem, hogy a malom vállalatok és lisztárúsiók is kenyérliszttel tengeri lisztel való keverés nélkül hozzák forgalomba és az idézett rendeletben megszabott keveréshez szükséges tengerilisztt mennyiséget a keverés céljaira egyidejûleg külön szolgáltatassák ki. Ezen felhatalmazás alapján felhívom fõszolgabírót urat, hogy a malomhoz intézett utalványokon ezental külön jelezze, hogy mennyi buza és mennyi tengerilisztt adjon ki a malom figyelemmel arra, hogy a fõzõlisztnél 50 százalékos buzaliszthez ugyanakkor 50 százalékos tengerilisztt is, míg a kenyérlisztnél 30 százalékos buzaliszthez ugyanakkor 70 százalékos tengerilisztt is ki legyen utalva. Például említem, fel hogy egy métermázsa fõzõliszt utalványozásánál 50 kgr. buza és 50 kgr. tengerilisztt állítandó ki az utalvány, míg egy métermázsa tengerilisztnél az utalványt egyidõben 30 kgr. buza és 70 kgr. tengeriliszttre kell kiállítani. Minthogy tehát ezental a kereskedõk keveretlen állapotban fogják megkapni a fõzõ- és kenyérlisztt, a községi elõjáróságok is haladéktalanul utasítandók, hogy a kereskedõkhöz intézett utalványokat is ennek megfelelõen állítsák ki. Vagyis ha pl. valamely családnak heti járandósága 3 kgr. fõzõ- és 10 kgr. kenyérliszttból áll, ez esetben az elõjáróság egy utalványon ugyan, de külön jelezzék, hogy az illetõnek fõzõliszt járandóságában 1 és fél kgr. buza- és 1 és fél kgr. tengerilisztt, míg kenyérlisztt járandóságában 3 kgr. buza- és 7 kgr. tengerilisztt szolgáltatandó ki. A fõszolgabírók és elõjárók szigorú kötelességévé teszem, miszerint ellenõrizzék, hogy a keveretlenül kiszolgált lisztmennyiségek csakis emberi élelmezés céljaira használtsanak fel annyival is inkább, mert a lisztnek esetleges más irányú felhasználásából eredõ hiányok pótlásáról nem áll módomban gondoskodni. Az alispán rendelete annyival különb az Aradon már életbeléptetett hasonló rendelkezésnél, hogy a fõzõ lisztet is keveretlenül adatja és hogy talán több fogantja lesz, mert Aradon ugyan ma sem kap senki keveretlen lisztet!

— A piaci uzsora. A tanács ma tartott ülésében ismertette Lõcs Rezsõ helyettes polgármester az élelmezési bizottságnak a piaci uzsora kérdésében hozott határozatát, amelyet a tanács magáévé tett. *Green Nándor* rendõrfõkapitányt megkeresi a tanács aziránt, hogy az elõvételi tilalmat léptesse életbe és kövessen el mindent, hogy az idegen vásárlók távol maradjanak a piactól. Ezek az intézkedések természetesen mit sem fognak használni. Az elõvételi tilalmat illetõleg már vannak kedvezõlen tapasztalatai a rendõrségnek, az idegen vevõk távoltartása pedig mindaddig, míg kormányhatóságilag statuált kiviteli tilalom nincs, lehetetlenség. A fõkapitány ilyen értelemben elõterjesztést is tesz a tanácsnak. A vármegyével szintén tárgyalásokat folytat majd a tanács, hogy a kivitel szabályozását egységesen oldja meg a két törvényhatóság.

— Gazdát cserélt aradi ingatlan. *Hauberth Nándorné* szül. *Gyulai Mária* eladta az aradi 465. sz. tjkvben felvett Magyar-utca 28. sz. házat 32000 koronáért *Balesó Antálnak*.

— Az Aradi Ujságírók Segítõ Egyesülete vasárnap, e hó 30-ikán délelõtt 11 órakor tartja rendes évi közgyûlést az Acsev. tanácstermében.

— Nullás liszt árusítása. A tanács ma hozzájárult az élelmezõ bizottságnak részletesen ismertetett javaslatához és jövõ hét elején már mindenki kaphat a kereskedõknél, a városi élelmezõ fizetekben nullás lisztet. Mindenkinek a fõzõ lisztjének felényi súlyú nulláslisztet kaphat.

— Részgális kiosztása az aradi szõlõsgazdáknak. A földmivelségi miniszter ma arról értesítette a polgármestert, hogy a részgális kiosztási tervet jóváhagyta. A polgármesteri hivatal felszólítja azokat, akiknek Aradon van szõlõjük, hogy holnap, vasárnap jelentsék be igényüket a polgármesteri hivatalban, azok pedig, akiknek a Hegyalján vagy a vármegye más területén van szõlõjük, a vármegye gazdasági felügyelõjénél jelentkezzenek. A részgális kiosztása kedden megkezdõdik.

— Köszönetnyilvánítás. A Nõk Otthona részére szívesek voltak adakozni *Ráth Lajosné*, *Kabdebõ Béláné*, *N. N.*, egy bécsi hölgy, *N. N.*, *Halmay Andorné*, mely adományokért hálás köszönetet mond az elnökség.

— Üzletáthelyezés. Tisztelettel tudatom, hogy éntermemet június 1-én a *Zrinyi-utca*ba, az *Apolló-színház* épületében levõ utcai bolti helyiségbe helyeztem át, hol a nap bármely szakában izletes meleg és hideg ételek lesznek állandóan kaphatók. Tisztelettel *Goldman Regina*.

— Mint gomba a meleg esõ után, úgy bukkannak fel most új „sütõporpreparátumok”, amelyek lehetõleg megtevesztõen utánózzák az ismert védjegyeket és még attól sem riadnak vissza, hogy más cégek kipróbált receptjeit szó szerint közöljék zsákooskájuk hátsó oldalán. Azok a háziasszonyok, akik ezeket a sütõporokat kipróbálták, mindenesetre kimondták már ítéletüket is róluk. A legtöbb gyártmány értéktelen, célszerûtlen összeállítású és egyenesen azt idézi elõ, hogy a velük készített ételek rosszul sikerülnek; ugynevezett hadilisztt gyanánt teljesen használhatatlanok. Minden háziasszonynak saját érdekében legsürgõsebben azt tanácsoljuk, hogy a milliószor bevált „dr. Oetker Bakin-sütõporát” vagy „dr. Crato Treff sütõporát” kérje és utánzatokat utasítson vissza. 8902

— Harctérre indulóknak elsõrendû gummi kabátok, gallérok, csuklyák, vizmentes csavart lábzsúrvédõk, setyem alsó garnitúrák, evõeszközök stb., a legnagyobb választékban és a legolcsóbban beszerezhetõk „Chic” uridivat üzlet Arad, *Andrássy tér 15.* Nõigummikabát, és kalapok nagy választékban. 191

— Pünkõsdre szép gyermek ruháskák, szalma kalapok, nyári svettek és sokerlik nagy választékban a *Fischer áruházában*. Gyermekkoszlik már 10 koronától egészen 150 koronáig. Nyári sport játékok nagy választékban. Fénykép kedvezmény. A legjobb bevásárlási forrás a *Fischer áruház*. 227

— Kereskedelmi szaktanfolyam. Minden hó elsején új (gyors-, gépirási-, könyvelési) tanfolyamot nyitunk. Tandíj összesen 50 korona. Beiratkozás a délelõtti órákban. *Ziffer és Hollós. Báró Bohus-palota*. 1387

— Tennis verõk, tennis labdák, footballok, cipõk, utazó kofferek, uti készletek, nõi táskák, kozmetikai és háztartási cikkek, legolcsóbban *Hegedûs Gyula cégnél, Arad, Andrássy-tér 15.* 191

— Papírárubból nagy engedményt nyújt viszonteladóknak *Kerpel papírnagykereskedése*. 193

— Hadisegélyzõ bélyegek szását két koronájával veszi *Kerpel könyvkereskedése*. Ugy szintén vesz egész bélyeggyûjteményeket és könyvtárakat is. 193

— Olcsó papírszalvéták *Kerpelnél*. 193

Kis történetek
a nagy háborúból.

Az ország egyes vidékein most is folyik a sorozás. Az öreg ujoncjelöltek sorozásáról szólnak az alábbi históriák:

A katonai orvos elé állott egy egészséges falusi ember, aki élete nagy részét erdõben, mezõn töltötte el, s így teljesen egészségesnek látszott. Az orvos megnézi, megforgatja és épen kiakarja mondani a tauglicht, amikor megszólal az ujonc: — Kérem fõorvos ur, én nagyon rövidlátó vagyok.

— Nagyon rövidlátó? — szõlt az orvos. — Na, majd kipróbálok.

Felnyújtotta két ujját és megkérdezte:

— Mennyi ez?

— Nem tudom, — felelte a magyar teljes nyugalommal.

A táblára felírt egy számot és megkérdezte:

— Milyen szám ez?

— Nem tudom, — válaszolta a B. osztályú népfelkeltõ hidegvérrel.

Az orvos ekkor kivett a zsebébõl egy fotográfiát és az állítólag rossz szemû ember elé tartotta:

— Mi ez?

Az ujonc szeme vérbe borult, az orrcimpái remegtek és izgatottan csuklani kezdett, amikor szõlt:

— Nem látom, hogy mi az?

Az orvos haragosan kiáltott föl:

— Svindler! Maga jól látja, hogy mit ábrázol ez a kép, hiszen alig tud beszélni az izgalomtól, amióta erre a képre pillantott. Tauglich!

A fotográfia gyönyörû idomokkal bíró gyönyörû nõt ábrázolt.

Kovács János szintén sor alá került.

— Van-e valami baja? — kérdezik.

— A sántaságig reumás vagyok.

— Az nem baj. Nézzé, én is reumás vagyok, a kapitány ur is reumás, az irnok ur is reumás s mégis katonák vagyunk, Tauglich!

A következõ ujonc azt mondta, hogy fáj a szeme.

— Az nem baj, — szõlt a sorozó orvos. —

Lásd, az én szemem is rossz, a kapitány ur szeme is rossz, az irnok ur pedig olyan rövidlátó, hogy alig tudja bejegyezni, hogy maga tauglich.

Ezután *Rónai (Róth) Izsó* következett.

— Na hát magának van-e valami baja?

Az okos zsidó ravaszul mosolyogva mondta: — Engem nem fog fírolni az ezredorvos ur, én gyenge elméjû vagyok.

SPORT.

+ Az Aradi Torna Egyesület háborus pünkõsdi football mérkõzése. Az ATE. a pünkõsdi hadi mérkõzéseivel ismét tanujelét adja hazafiaságának. Tagjainak eddig több mint három negyedrészbe hadba vonult. A még itthon levõ vezetõ tagjai mindent elkövetnek, hogy az ifjúságot a testezés nemes útjára tereljék és a háborus jótékonyeslovak jövedelmét gyarapítsák. Most második ízben rendez az ATE. jótékonyeslovak sport ünnepélyt. Elsõ alkalommal 100 koronát juttatott az Aradi Vöröskereszt Egyesületnek. A pünkõsdi mérkõzések jövedelmét pedig a harctérre megvakult katonák felsegélyezésének alapja javára kívánja fordítani. 28-án, vasárnap, az Aradi Ifjúsági és a Lippai Ifjúsági football csapatok mérkõznek. Mindkét csapat tagjai fiatal játékosokból áll, kik szép összjátékot fognak a sportkedvelõ közönségnek bemutatni.

Második nap: 24-én, hétfõn az ATE. I. új összeállítású csapata fog mérkõzni az AMTE. hadi csapatával. Mindkét csapat a hadba vonulás folytán sokat vesztett, de mindkét csapatban jóképességu fiatal játékosok fognak játszani, akik elõre láthatólag jól fognak beilleszkedni a még itthon levõ régi játékosok játék.

modorába. Így mind két csapat igyekezni fog szép játékot produkálni, hogy ezzel egy élvezetes sport eseményt mutassanak be az érdeklődő közönségnek. A mérkőzések mindkét napon az A.T.E. óvartéri sporttelepén (Munkás otthonnal szemben) d. u. fél 5 órakor kezdődnek. Esetleges kedvezőtlen idő dacára is meglesznek tartva. A mérkőzéseket a sebesült és beteg katonák díjtalanul nézhetik végig. Helyárak első napon: ülőhely 60 fillér. A Marosparton állóhely 40 fillér, diákjegy 20 fillér. Második napon: tekintve a nagy érdeklődést, számozott ülő helyek is lesznek 1 koronáért, ülőhely 60 fillér, marosparti oldalon állóhely 40 fillér, diákjegy 20 fillér. Tekintettel a jótékony célra, úgy a rendező egyesületek tagjai, a tagsági igazoló jegyeik felmutatása mellett, 10 fillér belépődíjat fizetnek.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Postafiók 46. Vajjon tréfált-e, vagy csakugyan komolyan azért küldte A táncosnő című „feuilleton” mert közlésére számított? Ha tréfált, mi is tréfásan vesszük a dolgot és csak azt izenjük, hogy mielőtt nyilvánosság számára akar írni valaki, előbb a helyesírást kell megtanulnia. Az ön írásában pedig alig van sor helyesírási hiba nélkül. Az pedig, amit az idegen szavak használata körül elkövet, egyszerűen hajmeresztő.

— Hátradőlve bureau-omban a karosszék puha keretei között s elmélázva a démoni látománytól logice szeretném a lelki megnyilatkozásom elintézni...

Elrettentő példaközöljük ezt a mondatot, amely-nél mulattatóbb csak az, hogy elbeszélésének hőse „eksztatikus” érzésében „beleüldözik egy urba, ki „kezében pencialával és noteszkönyvvel (sic!) ül és jegyez” és az az ur egy előkelő reggeli lap színházi munkatársa, ki csak arra vár, hogy a tradálás (!!) vége elkövetkezzen és szaladhasson a redakcióba megírni kegyetlen, skeptikus vagy frapáns (így!) kritikáját... a variété előadásról.

Kedves ismeretlen feuilleton-konstruáló ur! Harmadszor: a variété előadásokról nemcsak az előkelő reggeli lapok, de még a tízedrangu heti lapocskák sem szoktak kritikát írni. Másodszor: ha olyan színházi kritikust látott már, aki „jegyzőkönyvvel és pencialával” nézi az előadást, akkor — képzelje: — kiadjuk a novelláját. Először: egész története két-ségbejítő sületlenség!

Ha netalán tán mégis komolyan közlésre küldte volna be ezt az írásművet, akkor arra kérjük, hogy egyszer és mindenkorra mondjon le az írásról!

W. P. Kérése már teljesült.

Körös parti. A bucsuverset sajnálatunkra nem közölhetjük. Csak kivételesen és csak igen jó versek közlésére vállalkozunk.

Vidéki. Az alispáni hivatalhoz a mai napig a kért rendelet nem érkezett meg és így egyáltalán nem lehet tájékoztatni arról, amit tudni kíván. Annyi tény, hogy az ideig ujra sorozásról nálunk nincsen szó. Hogy később történik-e ilyen intézkedés, azt egyelőre nem tudják. — Kérésére egyébként is válaszoltunk volna, a beküldöttet pedig kívánsága szerint a Vöröskereszthes juttatjuk.

Másik vidéki. Az újabb összeírás után természetesen joga van a házi szükségletekre — a felsoroltakra is — szükséges mennyiséget felhasználni, azonban az így fölhasznált mennyiség nem lehet (vagy csak kivételesen és alaposan igazolt esetben lehet) több a talált mennyiség tíz százalékánál.

N. N. Ópálos. Nem térhetünk vissza az szetre, mert fiatalokru bünyöröl van szó. A törvény — amelyről alkalmazói nincsenek siragadtatva — így szabta meg az eljárás módját. Változtatni nem lehet; különben, ha úgy van a dolog, amint írja: tegyen feljelentést, de ne névtelenül.

Aradi asszony. Megértjük és igazat adunk Önnek. Épen igazságának tudata indított arra, hogy kívánságát teljesítsük, de ez a szándékunk — mint ma láthatta — üres sorokat eredményezett. Bele kell törödni a változhatatlanba, még abba is, hogy erről ma hallgatni kell.

Névtelen levélíró. Azzal nem változtatunk a történeteken, ha megírjuk azt, amit ön is csak névtelenül mer közölni velünk. A szerelem sok mindenről megfeledkeztet és az említett párra se leune hatással, ha így kiprédikálnók őket.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Vasárnap, 1915. évi május 23-án:

Délután fél 4 órakor mérsékelt helyáratkal

Piros ruhás hölgy.

Operette.

Este 8 órakor rendez helyáratkal:

Hajduk hadnagya.

Operette.

Kazdote este 8 órakor.

Felolós szerkesztő:

Rudnyánszky Endre.

NYILTTER.*

Szabadság-tér 11. számú házban egy nagyobb üzlet-helyiség, mely esetleg két üzlet céljaira is alkalmas, továbbá ugyanott az I. emeleten egy négyszobás saroklakás, folyó évi november hó 1-től bérbeadó. Bővebbet a házmesternél. 1830

Legjobb italó ital

WATTONIÉK
GIESHUBER
SÁVANYUVIZ

120 fillér
szénavegyőgyűző,
könnyen emészthető,
az egész szervezet
elősegíti

9331

Uj szálloda

Nagyváradon, a Rákóczi-uton!

Megnyílt a nagyuri kényelemmel berendezett

Vaiszlovich Park-Szálloda.

60 szobával és lakosztályokkal. Fürdőszobákkal, minden szobában meleg-hidegvizes mosdókkal. — Melegvízfűtés. Vacuum Cleaner, higiénikus berendezés. — Zene-mentes, csendes és tiszta hely.

Nagy fenyves park, lugasokkal és Glorietekkel!

Nagyváradon, Rákóczi-ut 5. sz.

Telefonszám: 808. Villamos megállóhely! Automobil garage és istálló. 1881

* Az esen rovat alatt közöltékert nem vállalunk felelősséget.

Következő
ujdonságok
érkeztek

KERPEL IZSÓ

100,000 kötetes

kölcsönkönyvtárba:

Lovik Károly: Egy elkésett lovag, Malonyay: A virtus, Szomaházy: Egy kém története, Móricz Zsigmond: Mese a zöld fűvön, Barabás Arthur: Kis mesék a csügedőkövek, Karinthy Frigyes: Beszéljünk másról, Bródy Sándor: II. Fehérvény, Ambrus Zoltán: A lóparti gyilkosság, Koch: Az anyajegy, Knut: Linke szerkesztő, Heyking: Csun, Zemplényiné: A leghatalmasabb érzés, Zbóray: A megváltó szereplme, Hevesi: A becsület, Czöbel: A két arany hajszál, Hervien: Az idegen, Garal: Dr. Molitorisz rügeszméje, Butti: A boldogságért, Sven Hedín: Egy harcban álló nemzet, Doyle: Veszedelmek, Karinthy: Két hajó, Lilienron: Háborus novellák, H.: Vörös könyv, Császár: Az ezredesek, Lux Terka: Novellák, Nagy Endre: Csataképek, Tábori levelek, Williamson: Az erdőfia, Krudy: 42-es mozsarak, Mann: Halál Velenczében, Lagerlöf: Liljencrona otthona, Jókai: Kedves atyafiak, Fernals: Igen! Nem.

Némethen: Boy Ed Ida: Ein Augenblick im Paradies, Richard Voss: Mit Weinkino in Haar, Roman, Volquartz Ingeborg: Peter und ihre schwesstern, Dahl: Der Zuchtmeister, Ballestrem: Woisse Tauben, Eden: Graf Alexis Bodiskov, Glyn: Drei Wochen, Harder: Tönerne Füsse, Rachel: Baldberait, Die heilige Riza, Werder: Im Inselmeer, Asge Madelung Die Gezeichneten, Zobeltitz: Aus tiefen Schacht, Rasmussen: Was Frauen wollen, Schubin: Die Flucht nach Amerika, Hartwig: Haus Bikenbach, Zobeltitz: Der Herr im Hause, Werder: Die Meistergelge, Harder: Erbsünde, Schumacher: Kaiserin Eugenie, Saeliger: Peter Voss der Millionendieb, Schirokauer: Die siebente Grosmacht, Gontard: Seelenverkäufer, Lütsburg: Freda Halgren, Wasner: Der Presseball.

Kölcsöndíj havonként 1 korona
40 fillér vagy kötetenként fizetve 10 fillér.

Vidéki bérlok is a legfigyelmesebb kiszolgálásban részesülnek.

A zenemű-kölcsöntárba

Is meglepő szép

ujdonságok érkeztek.

Zenekölcsöntári díj havi 2 korona,
vagy füzetenkint 20 fillér.

Legujabbak: Rényi: Árad a Tisza (Tisza virágból), Huszka: Huszárnóta, D.: Te csak szeress... Molnár: Nem látok én többet téged sohasem. (Egy katona dala.) Bánóczy: Estefelé leülök a zongorámhoz. Tanay: Gyerünk a csókkal! Márkus: Nem tudok én soha elfeledni... Molnár: A térkép, Szirmai: Szívemben csak te vagy!

Egyes könyvek és egész könyvtárak vétele; könyvtárak kiegészítése és berendezése

KERPEL IZSÓ,

188

könyv-, zenemű- és papírkereskedése Aradon.

Egy kis sebesült-kórház világából.

(Megfigyelések a gyógyuló katonákról.)

az Aradi Közlöny tudósítójáról.

Arad, május 22.

Ünnepi számunk máshelyén hosszabb cikkben sorakoztatjuk fel Arad gyöngédkező urinóinak, a sebesültek buzgó önkéntes ápolónóinak nyilatkozatát a különböző sebesültek viselkedéséről. Ezek közé a válaszok közé tartoznak Prohászka Lászlóné dr.-né aialbi formás leírása abból a kis sebesült kórházból, amelyben ápol. A válasz későn, a cikk lezárása után jött meg, de olyan egységes, hogy így külön is érdemes. Prohászka dr.-né így beszél sebesültjeiről:

Kikről beszéljek? A betegekről?

Kórházunkban eddig úgyszólván mindenféle nemzetiségű képviselve volt. Zömét a magyar alkotta. Legtöbbször sebesült a német, legérzékenyebbek a lengyelek, csahok, félénkek és mindjárt kétségbeesettek a románok. A horvátok egykedvűek. És a magyarok? Pezsgő-vérűek, hangosak, jókedvűek, operáció előtt oda vannak, jajgatnak, de utána már pár óra múlva hencegnek, kinevetik a saját gyávaságukat és bátorítják szenvedő bajtársaikat. Egy magyarunknak az volt az első szava amint lekerült a műtő asztalról megfenyegette ép kezével az eget: „Na megállj te muszka cár, meg talán király!”

Kórházunk kicsiny, 25 betegnél nem igen van több benne egyszerre. Ez a kevés számú sebesült a legnagyobb egyetértésben, nagy család módjára él együtt. A közös szor, az egyforma baj és szenvedés testvérekké olvasztja őket. Ritkán fordul elő egyenlenség közöttük. Tekintélyemet egyetlen esetben kellett laiba veíennem. Egy székely fiu ingerkedett a többiekkel. Azon versengtek, ki tud nagyobbat hazudni. A hun-utod vezetett. Náluk a bolha létrán mászik a padlásra. A legyeket pedig a pincében fejtik.

— A tejet pedig te iszod meg Bertti — vágta közbe egy sánta magyar.

Fölfortyant erre a méltatlan gúnnyra a legény, előntötte arcát a vér s dühvel pofosta maga körül a nevetőket. Ezek se vették tréfára a dolgot, egyszeribe előkerültek az ágyak alól a manók. Lélekszakadva rohan hozzám az egyik beteg. Csináljak rendet. Hát csináltam.

Kieresztettem a hangomat, hogy magam is megszeppenem tőle. „Fiuk! Nem szégyellitek magatokat. Visszaéltek azzal, hogy nem katonai feltűzést alatt vagytok. Ilyet tenni. Egy kórházban! Hát kocsma ez? Ptuj! Rácok vagytok, nem magyarok!”

A legmélyebb megbánás és halotti csend követte szavaimat. Ennek az incidensnek megmaradt a hatása és emléke. A menők a jövőnek hagyják örökségül az intelmet: „Tiszteességesen viselkedj!”

A betegek egymás között szoros barátságot kötnek, melyet nem csökkent az, ha egymás nyelvét nem ismerik. Mindig tudják, ki, mit akar. Hőstetteiket és harci élményeiket élénk mimikával és gesztusokkal fejezik ki. A familiáris barátság nem szűnik meg a kórház falain kívül sem. Szorgalmasan érkeznek az időzők kártyák a monarchia minden irányából. Magyarjaink ugyan nem értik az idegen betűket, de szívesen köszöntik viszont az eltávozott kollegát. A vak Cysillt, a tiroli Tamást, II-ik Hindenburgot, a gitáros bácsit, az elképzelt Ladyt, a tetanuszos Jánoskát, stb. Mert mindenik kap egy-egy nevet, ami azután meg is marad talan örökké az emlékezetünk annálseiben.

Kórházunk tulajdonképen a Lyceum dependensa, mert a betegeinket onnan utalják hozzáunk. Ide szívesen jönnek, annál nehezebb szívvel távoznak. Szanatóriumnak nevezik kórházunkat s szinte jutalomszámba megy annak, aki ide kerül.

Eddig még csak egy román, az „epés bácsi” elfeledetlenkedett. Nagyfoku sárgaságára I. diát rendelt a férjem. Persze ez a koszt sehogyse harmonizált a kompaktabb etelekhez szokott guszúsával. Zsémbeskedett, zsörtölődött, leszóhott a piacra s ott a kofáknak panaszkodott, milyen mostohán bánunk veie. A jó szívek megszánták s turóval, hagymával, kolbászszal

vigasztalták meg az éhezőt. Képzelted mi volt ennek a következménye. A többi beteg megbotránkozva mesélte az „epés bácsi” viselt dolgait. Még az nap visszakért a lyceumba, a többi megnyugvására.

Két bus lengyel is volt a sebesültjeink sorában. Többet sírtak, mint nevettek. Kilenc hónap óta nem hallottak semmit a családjukról. Se a feleségükről, se a 2—3 gyerekről. Minden követ megmozgattam, hogy felvilágosítást nyerjek az eltűnésekről. A levelüket nem késbesítették a már oroszlakta Galiciában. A miniszterium, vörös kereszt tudósító irodák hallgattak. A lapok hirdetésére senki sem reagált. De azért mindig újabb és újabb reménynevel bíztatgattam szegényeket. Egyik posta érkezettől a másikig. Közben lengyeleink egészségesen a káderjükhöz lettek bocsátva. Természetesen most magyarországi területekre kerültek. Hogy hová, nem tudom, hiába kutatok utánuk. Annyi kétség, remény és várákozás után most, amikor már nincsenek itt, jött a krakkói és bialai lengyel lapokba közölt hirdetésre válasz. Szegények! Némelyik ember olyan szerencsésűl. Következtesen kitér előle az öröm.

Természetes, hogy nincs humor és mulató epizódi nélkül az élet. Általában nem szomorú nyögésekkel telik az idő, mert azt, aki súlyos beteg, gondos gyöngédséggel veszik közre a társak. Nem egyet kaptatott el ez a megkülönböztetett figyelem, úgy, hogy azután amikor a veszedelmen túl estek, kellett a pácienseket visszanevelni a rendes kerékvágásba.

Volt több súlyos betegünk. Az elsőt, akit nagy erőfeszítéssel rángattunk a vissza a halál torkából azzal vigasztalgtunk: Ne félj flam, ez olyan kórház, ahol nem szabad senkinek sem meghalnia. Bizott is ebben a kijelentésben, mint a lelke üdvösségében. S csakugyan, eddig hála az Égnek még a veszedelmes tetanuszosunkat is sikerült megtartani az életnek.

Egytől-egyig szeretnek itt lenni a betegek. De hát hogyné! Csak végig kell nézni egy napot. Hány kedves, élénk fiatal leány sürgölődik a szobákban, buzgolkodik a főzésnél, s mulatgatja a fekvő beteget. Még az egészséges is szívesen mimelné a sebesültet, csak hogy itt lehessen.

Srapnellszilánkok.

Mi a rövid és legjobb neve ama oroszofil román szenvedélynek, mely Romániát ellenünk akarja lángra lobbantantani? — Azt hiszem: pirománia.

Anglia ki akar bennünket éheztetni. Ez nagyon szépen hangzik, csak azt felejté el, hogy nekünk is, a nemeteknek is mindig volt és lesz annyi sütnivalónk, mint az anglusnak van.

Melyik katona viseli a háborút a legnagyobb megadással? Kétségtelenül az orosz, mert az csak teheti, megadja magát.

Párbeszéd Asquith és Augagneur miniszter között:
— Hallod-e Augagneur pajtás: baj van!
— No mi baj Asquith koma?
— Ezekkel a iránya nemetekkel nem érdemes hazárdat játszani, mert — vetted észre — mindig súlyosztanak.

(Ez a párbeszéd nem biztos, hogy megtörtént, de az biztos, hogy ha megtörtént volna, hát így történt volna.)

Már kezdem érteni, hogy miért szedi el az orosz katona oly előszeretettel a békés járó-kelő óráját. Nyilván felsőbb parancsra, mert tudják, hogy előbb-utóbb út az utolsó órájuk és minél később kerüljön a sor.

Azt is értem már, hogy az oroszok miért zaklatják különöskepen a nyomorult galiciái zsidókat. Evvel is az Atyuska kedvében akarnak járni, aki tudvalevőleg a háboru óta különös kegyébe fogadta a „kedves zsidait.” Mint-

hogy pedig katonáink az orosz katonaságot pusztitván, természetszerűleg a cár kedves zsidait sem kiméli, ez a haragvó orosz retorzióra készíti a régi anekdota jussán: „Te ütöd az én zsidómat, én ütöm a te zsidódat.”

Mindig azt hittem, hogy a medvét csak fiatal kerában lehet táncra fogni. Mennyire tévedtem! Ime Hindenburg megtáncoltatja az öreg medvét is.

De kiforgatja lényegéből ezt a régi közmondást is: „Lassan járj, tovább érsz.” Hindenburg ismételen gyorsan járt és úgy ért tovább.

Az időjárás itt nálunk szép nyárias, tehát nem kell fűteni. Ez pedig főleg azért üdvös; mert egy új déli offenziva esetén nem tehet senki rossz fát a tűzre.

Ziffer Sándor.

Háborus alakok.

(Mihez kezdjek a békekötés után?)

Vannak boldog emberek a háboru izgatott napjaiban is. Akik megtudnak feledkezni minden bajról, minden szenvedésről, vérről, arató halálról. Akik annyira maguknak élnek, hogy szinte eszükbe sem jutnak a lövészárkos, drótsövényes csafamezők, a holttest hegyek, pusztuló életek, tenger mélyére süllyedő kincsek, rombolás. Boldogok, akik apró örömeiknek tudnak élni ma is; boldogok, akik nem számítanak semmi rosszra és úgy veszik a mindent feldukó háborut, mintha kis fejfájás, gyomorrontás volna, majd elmulik és akkor, akkor megint jól lesz minden.

— Söt: jobban lesz mint eddig volt — mondja energikusan Pibec ur. — A háborut én nem csináltam. A háboru elemi csapás, az ember pedig két lábú, tollatlan gondolkodó lény. Miért valljam én kárát a háborunak, miért né legyen inkább hasznom belőle?

Pibec ur napjait a kávéházban tölti és szorgalmas semmittevő. Nem dolgozik: háboru alatt nincs értéke a komoly munkának. Az emberek — így mondja — most meg vannak örülve és többre becsülik, ha Makutyó Péter kanonir kora kap és eszeveszett orosz golyózárporban bolond szerencsével baj nélkül visszahoz egy lovastól elszabadult ágyut és ezért másodosztályu ezüst vitézségi érmet kap, mondok többre becsülik az ilyesmit, mintha például én, én Pibec valami szép, hasznos és megkapó... Itt megzavarodik és beéri annak megálapításával, hogy nem érdemes dolgozni. Igen, ha még hadseregszállító lehetne az ember de ma már ez sem fizetődik ki. Ha nyersz a hadseregszállításon — állapítja megszokott bölcsességével — akkor becsülnak, kiserkesztenek, törvényt alkotnak a visszaható erejű fölkhötésedről; ha vesztessz, akkor meg ugyis fölkhöteted magadat... Látnivaló, hogy Pibec ur praktikus ember.

— Én majd csak a békekötés után kezd munkához — magyarázza a márványszial felett délután egytől háromig. — A háboru után. Akkor érdemes lesz. És nekem, nekem ragyogó terveim vannak!

— Ugyan milyenek? — érdeklődik valaki vesztére.

— Nagyon egyszerű. Mindenekelőtt talajhelyreállító vállalatot alapítok. Ön tudja, hogy a csatateretek keresztül-kasul vannak szántva lövészárkokkal farkasvermekkel. Nem nézték szántóföld-e, temető, rét, szőlő: beleásták magukat nyakig... Már most addig szó se lehet földmivelésről, amíg ezeket az árkokat be nem tömök. Nos tehát uraim: részvénytársaságot alapítok a lövészárkok betömésére... Körülbéli kiszámítottam, ha csak Galiciában egy négyzetkilométerre száztiz lövészárkot számítok és a betömésért — no de nem árulom el előre az üzleti titkaimat... Annyit mondhatok: fényes vállalat lesz. Hát még ha hozzákapcsoljuk az Első monarchiabeli használt ércaknázó társaságot! Hogy ez mi? Engedélyt szerzek a harcterek felkutatására és összegyűjtöm az elhagyott konzervdobozokat, töltény hüvelyeket, fegyver részeket, golyóhisokat, srapnellszilánkokat... Olvastam egy német szaklapban a statisztikát arról, hogy a háboruban naponta hatszáz mázsa ólom, ezerkétszáz kilo réz, kilenc tonna acél fogy el... Tessék elképzelni a háboru már 295 nap óta tart és ki tudja még meddig

Aladin a lámpáját. Csak most tudtam meg, miért, hogy elhozza az ő gazdája mamájának.

A méltóságos asszony behívatta fia hű szolgáját s meg akarta jutalmazni. De az a nagy bankót nem fogadta el.

— Nem azért tettem, méltóságos asszonyka, de meg van is pénzem dajával. Ehun-e.

Kifordította zsebeit. Marokszámra szedte ki belőlük az ezüstpénzt, szivart, cukrot, miegyebet.

Gazdája nagyot nevetett.

— Hát ezt hol szedted akasztófa?

— Sehunse, csak belémdugdosták ezek a bold németek. Az utcán, bálba, lépcsőn, mindenütt elkaptak, ölelgettek, csókolgattak s teletömtek a zsebemet, már szuszogni se tudtam. Sőt hadnagy uram, — végezte Lajcsi előadását, — szörnyen nagy ittend a huszárnak a böcsületi.

Hogy valójában mekkora Berlinben a huszár böcsületi, arról igazi mértéket csak ezután kaptak a magyar fiuk.

Egy német gyalogezred masirozott el ablakaik előtt. A katonabanda harsogására kipattant az erkélyre a huszártiszt és kutyamosója. Ami ezután történt, merész lett volna álomnak is. Kétezer torokbóli egétszer „hurráh” riadt a levegőbe a két megtépett rongyos huszár láttára, a zenekar kilépett a menetből s állást foglalt az erkéllyel szemben; fölzendült a Rákóczi-induló s annak hangjainál feszés parádélépésben eldefilrozott a német ezred a magyar huszártiszt és kutyamosója fisztelefére. Ut-cák, erkélyek, ablakok megteltek ujjongó kendő-labogató, virágot szóró néppel. Emil hadnagy és Lajcsi huszár belefoázkodtak a sapkájukba, olyan feszés haptákok állottak, hogy csaknem kővé meredtek, különben alighanem leszakadt volna alattuk az erkély a rájuk zudult dicsőség mámoros terhétől. A nagy parádé után eltört a korsó, a szobába szöktek a huszárok és elkezdtek sirni.

— Szép vót, — szólalt meg Kincses Lajos öklével mázolja röstelni való könyeit — de erős egy kicsit, a huszár szíve az ilyen nem birti ki.

Igy végződött a két huszár kirándulása híres, nagy Berlin városában, féltutó havában, anno 1915.

Nyiltér.

KATONÁINK ÉLETMENTŐJE,
"SZANITÉC"
TETÜPOR

Legbiztosabb szer a kiütéses tifuszt terjesztő ruhatévek ellen.

Gyógyszertárakban, drogériákban már mint kész tábori csomag (csak a címet kell ráírni) kapható 1 koronáért. Kérjünk azonban határozottan „Szánitéc”-port, mert mint minden jónak, ennek is akadt súlyos utazata. Ahol nem volna kapható, oda 3 dobozt utánvétellel küld, Auber gyógyszerár, Mohács. 8747

Nyomtatványok

csinos kivitelben készülnek az Aradi nyomda részvénytársaság nyomdájában.

APOLLO SZINHÁZ.

Május hó 23 és 24-én
vasárnap és hétfőn

A Nordisk films comp. alkotása

Repriz:

A fekete kancellár.

Udvari történet három felvonásban.

Főszereplő:

Waldemár Psylander.

Vasárnap pénztárnyitás fél 3 óra-
kor, az előadások kezdete 3 óra-
kor és nem folytatólagos.

1821

Miért olvassa
előszeretettel
a közönség az
Aradi Közlöny-t?

Mert

Az Aradi Közlöny

ma Magyarország legelterjedtebb, leg-
tartalmasabb és legkedveltebb vidéki
napilapja, mely a háboru alatt is a kö-
zönség fokozottabb igényeit tartotta
szem előtt és nem szállította le szö-
vegrészenek terjedelmét és ma is a
régi nagyságban jelenik meg.

Az Aradi Közlöny

a világháboru eseményeiről minden-
kor a legalaposabb és a legfrissebb
tudósításokban számol be. Közlemé-
nyeinek eredetisége és érdekessége,
valamint háborus híreinek megbízható-
sága révén is legolvasottabb napilap.

Az Aradi Közlöny

mindenhol a követi hű olvasóját.

Az Aradi Közlöny előfizetési árai:

Helyben:

Vidéken:

Egy óra 2 K — f.

Egy óra 2 K 40 f.

1/4 évre 6 K — f.

1/4 évre 7 K — f.

KERPEL

IZSÓ

Könyv-, zenemű- és papirke-
reskedése, műkereskedése,
kölcsönkönyvtára és zene-
műkölcsonzó intézete :—:

ARADON.

Minden könyv- és zenemű-ujdon-
ság raktáron.

Antikvár könyvek és hangjegyek
igen nagy választéka.

Eredeti művészi festmények és
reprodukciók igen méltányos
árakon kaphatók.

Ritka bélyegekből egy millió
darab van raktáron.

Rongált dobozu levélpapírok min-
den elfogadható ában áru-
sittatnak.

Ügyvédi-, tanítói- és gazdasági
nyomtatványok raktára.

Irodai szerek és kellékek első-
rendű minőségben.

Könyv- és zenemű-kölcsönzés.

Veszek a legmagasabb áron
egy-egy könyvet, egész
könyvtárakat és levélbélyeg
gyűjteményeket. Ugyisintén
ujabb és régi festményeket is.

Vidéki megrendelések a legpon-
tosabban intéztetnek el.

1875

Kiváló tisztelettel:

Kerpel Izsó.

FOG- tőmések, aranyból, platina, arany és esüst, amalgamból és a fog színével azonos porcellánból. ::

FOG- koronák, hidak, egész fogsorok szápadlás nélkül aranyból, platínából vagy porcellánból. ::

FOG- kövek eltávolítása, tozas fehérítése és hibás fogsorok átalakítása, valamint javítása. ::

FOGHUZÁS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom, amely idő alatt Berlin, Lipcse, Brüsszel és Londonban nemkülönbön Amerikában a leghíresebb fogspeciálstáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a mai kor legelőkeltebb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújt, hogy még a legkényesebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessenek.

TELEFON: 10-11. SZÁM. 187

JACOBI GYULA vizsg. fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárat Eötvös-utca 17.

Ceres ételzsír

tökéletesen pótolja a disznózsírt, finom ízű, egészséges és igen olcsó. - Kilója 2.- koronával olcsóbb a disznózsírnál.

11804—1915. kh.

Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy Arad szab. kir. város tanácsa a nem Mező-hegyesről szerzett marhákból kikerülő hus árát a következőkben állapította meg:

1. Szegye	2 Kor. 40 fill.
2. Leveshus	2 Kor. 80 fill.
3. Pecsenyehus	3 Kor. 20 fill.

Az 1884. évi XVII. t.-c. 54 §-a valamint az 5400—1908 sz. husvizsgálati szabályrendelet 94. §-a alapján elrendelem, hogy a fenti hus kímérő mészárosok az eladási árakat melyek a fenti áraknál magasabbak nem lehetnek, az eladási helyeken szembeöltő és elvasható módon kifüggeszteni kötelesek; ezen meghagyásom ellen vétők az 1879 évi XL. t.-c. 137. §-a alapján fognak büntetetténi.

Figyelmeztetem a mészárosokat, hogy a fentebb meghatározott legmagasabb áraknál drágábban árusítani tilos; az ez ellen vétők az 5600—1914. sz. M. F. rendelet értelmében 15 napig terjedő elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel fognak sújtani.

A fogyasztó közönséget felhívom, hogy a legmagasabb árakat áthágó mészáros hivatalomnál jelentse fel.

Arad, 1915. május hó 16.

Green Nándor,
főkapitány.

Eladásra kerül:

4000 pár A. B. C.

Gyermek cérna sockni remek színekben, izléses kivitelben.

Nagyság: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. sz.
ára páronként: 67, 71, 75, 79, 83, 87, 91, 95 fill.

Azonkívül

1000 pár

fekete színes himzett és áttört cérna, selyem, flor és Fil d' cotte „QUI SI SANA“ női harisnyák, párja 1 kor. 30 fillértől.

„Ódipus“ szandál és fehér vászon cipők.

„Eos“ és „Jessy“ tisztító szerek fehér vászon-, színes bőr- és lack-cipőkhöz. 1874

Cipő Tőzsde Arad Apollo mozi mellett
Ügyeljünk a címre!!

Vas- és rézbutorgyár Aradon.

Ajánljuk a n. é. közönségnek saját gyártmányainkat vas- és réz-butorokban, kerti butorok, internátus-, kórház- és szálloda-berendezések szolid és erős kivitelben. Sédrony-ágybetétek vas- és lakorral minden méretben a legelőkeltebb kivitelben kaphatók. Elvállalunk mindennemű vas- és rézbutar javításokat és festéseket.

Gyárhelyiség: Audich L.-utca 14. Üzletelhelyiség: Zrínyi-utca.
Gyári telefon 422.

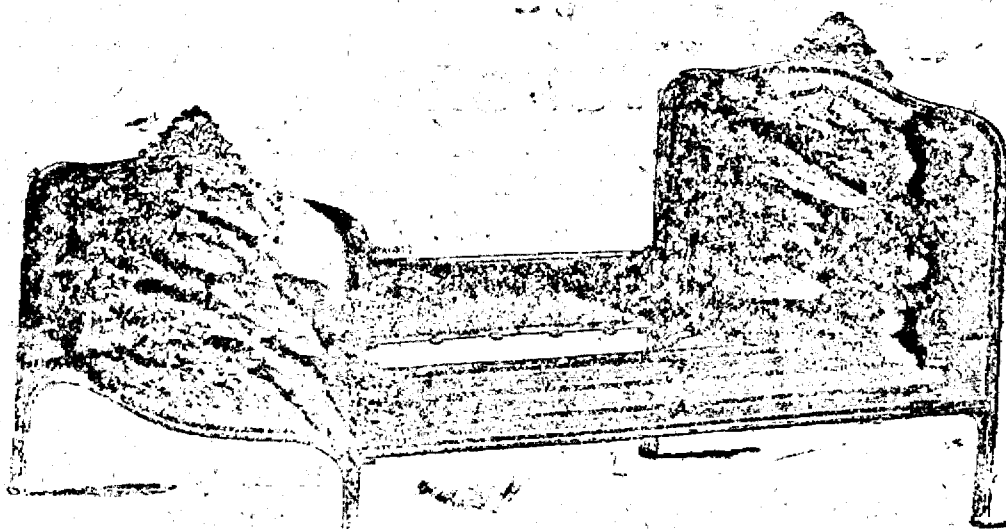
Képes árjegyzéket kívánatra díj- és bérmentve küldünk.

Szíves megrendeléseket kér, tisztelettel: 1880

Fleischer Testvérek

vas- és rézbutar-gyárosok.

Alapított 1893-ik évben.

Lakatos és fényező tanoncok felvétetnek.

Uram, én kitartok melletted.

Irta: **Prohászka Ottokár dr.** székesfehérvári püspök.

Ennyire szívszorongva és így vágyódva és epekedve mint most, már régen nem imádkoztak a világban. Mint mikor Amerika vadonjai égnék és vágtat, repül, fut és szalad minden, aminek lába és szárnya van és keres vizet és ott a víz partján pumamacska és ember, vadállat és gazella meghunyászkodva érzi egy rémséges hatalomnak uralmát és kivetkőzik saját énjéből és elfelejti a vért, mely benne pezseg, a szenvedélyt, mely égeti és csak a nagy menekülést várja, csak a segítséget keresi, így vagyunk most mi mind. A parlamentben elnémultak a pártok, a társadalmi életben elsimultak az ellentétek és rólunk is leoldódott, ami személyes, egyéni; elveszett, ami hiu, önző; leszáradt, ami kislélkü, féltékeny; mindnyájunkban csak egy tehetség dolgozik: lelkünknek Istenkereső vágya, mely mint a denevérszárny a sötétben, úgy visz a bajok éjjelében feléje, hogy nála megtaláljuk nyugalunkat, egyensúlyunkat, vigaszunkat. Igen, nekünk Isten kell, a mi Istenünk, az a közeli Isten, az a misztikus Isten, az a magát nekünk adó Isten, ki velünk van minden nap, sötét napon, az erőszak napján éppugy, mint napsugárban, a szent örömpök napján.

És most, mikor olyan érthetetlen, olyan kegyetlen, olyan rémséges, olyan nem embernek való az időjárás, most a fájdalmas tisztánlátás e napjaiban nekünk meg kell erősíteniünk ebbe az Istenbe vetett hitet és nekünk ki kell gyurni, le kell szűrni, ki kell imádkozni magunknak azt a meggyőződést, hogy mindenekelőtt az iránta való föltétlen odaadás és a hozzá való ragaszkodás szenvedélyére és temperamentumára van szükségünk. Emberek, testvérek, én ezt kétszeresen alá-

huzom, hogy nekünk most erre van szükségünk.

Én szerettem eddig imádni Istent napsugárban, mint jó Atyát, ki napját felkelti jóra, gonoszra, hívőre, hihetetlenre; de a napsugár most nem ragyog, Isten helyette villámaival gyújt világosságot; és én eddig úgy szerettem látni Istent esőcseppben, harmatcseppben, aki mint az Irás mondja: esőt ad jónak, rossznak, hívőnek, hihetetlennek; de Isten most nem a harmat szivárványos egén jön, felém, hanem sötét viharban; és eddig úgy szerettem imádkozni, hogy gyertyáimat meggyújtottam az oltáron, de most égő falvak fénye világít nekem. Rettenetes, kegyetlen világ; az embernek nem is csontjai ropognak belé, hanem lelke reng. És mégis azt mondom nektek, kedves testvéreim: akár harmatcsepp, akár vihar, akár napsugár, akár villám, akár gyertyafény, akár égő falu van körülöttem, nektek meg kell állanotok helyeteket. És ha látatolam hömpölyög is lábaitoknál, és ha szélvész sodor is el szárnyaival és ha villámok tüze perzseli is le testetekről a húst, nektek mégis azt kell mondanotok: „Ha Isten ebbe a világba állított bele, nekem itt ki kell tartanom.“

Érzem, hogy ez nem az én világom, és mégis az enyém, érzem azt az óriási ellentétet, hogy idevaló volnék és mégis fellázad ittlétem ellen minden csepp vérem és emberi ösztönöm. Testvér, hiába... neked ki kell tartanod, ez az Isten akarata, ne ijedj meg tőle: így vagyunk. Környékezhetsz az embert kegyetlenség, állatiaság, nyomoruság, szenvedés, világtalanság, megvakítás, csonkítás, rémség... testvéreim, mégis azt kell mondanotok: „Engem pedig ideállított az

Isten, hogy én az én hitemmel rendületlenül megálljak a törtető tagadás-szal szemben és világot gyujtsak ezeknek a negativumoknak sötét éjjelében. Azért Uram, én kitartok melletted; én mindenütt ki akarom hallani a Te szavadat; én mindenütt fel akarom ismerni a Te hangodat akár haragszol, akár gyengéden suttoatsz, akár dédelgetsz, akár büntetsz; mindegy, én Rád ismerem napsugárban, őszi levelek zörgésében, ágyutorkok bömbölésében.“ Elveszthetem fiamat, elveszthetem férjemet, ezek rémséges dolgok, rettenetes perspektívák; de történjék bármi, Isten azt várja tőlem, hogy le ne törjek, hanem megálljam helyemet és hívő lélek legyek mindvégig: és azért én kitartok és betöltöm azt a feladatot, melyet tőle kaptam.

De ti talán azt kérdezitek tőlem, hogy az életnek ezeket az észbontó kegyetlenségeit hogy engedheti meg Isten? Feleletül rámutatok a nagy vértanuságokra és azt mondom: „Isten ezeket a nagyobb győzelemért engedte meg. Miért engedte azokat a máglyákat? Azért, hogy a lélek tüze még magasabba csapjon. Miért engedte a vér patakzását? Azért, hogy az győzelmes bizonyossága legyen a hívő ember kitartásának, halált legyőző lelkierejének. Minden vértanuságot úgy állított a világba. És azért, ha körülöttem sötét van, én világítok, ha szárazság van, lelkem forrását fakasztom ki, ha diszharmonia van, felsőbb harmoniákba olvasztom azt és bizó, hívő alázatos lelkemet ezen világalakításnak és csodálatos elváltozásnak organumává teszem. Hogy lelkem olyan organummá legyen, ahhoz nem elég csak úgy „elviselni“ a keresztet, mint ahogy a muzulmán viseli, ki azt mondja: hogy amit Isten az emberre

Viszontlátás.

Irta: **Rudayánszky Endre.**

Az első hír hatása rettenetes volt. Eliza újultán esett össze; amikor magához tért, síró-gérczőkre ébredt, sikoltózott és átkokat mondott mindenkire. Mindenkire, akinek akaratából, törvényével az ő egyetlenét, kisurát elvették, elrabolták tőle. Nem tudták hallgatni a szavait, sírva kérlelték, hogy vegyen erőt fájdalmán, de minden csillapító szó csak mégjobban feltüzelt.

— Ti okoztátok az egészet — kiáltotta hisztérikusan szüleinek. — Ti adtatok férjhez, ti! Miért nem gondoltatok erre is, miért nem kerestetek nekem olyan férjet, aki csak, szánta, pupos, béna, akit nem hurcolhatnak el tőlem, nem tephetnek le a szívemről kegyetlen parancsokkal.

Azután lassan, napról-napra csillapodott a vadul kitérő fájdalom. Nehéz hozzátörödni, de nem volt más választás: tudomásul kellett vennie, hogy férje, akitől néhány hét előtt forrón, simulón bucsuzott: örökre nincs többé, hogy a szép, okos fejet, amelyet az utolsó éjszakán odaszorított, belesajított ifju, felsajgó, szerelmes keblére, a szép fejet lesodorta egy pokoli acéldarab, egy ellenséges gránát; hogy párja, szerelme, akinek ajkáról, karjából, vérből még alig tanulta megismerni néhány hónapos ifju asszonyi léte alatt, a mámoros holdnapsugár, most, most, messze ezakon idegen

földben piher, nyers, sáros rögök párnáján alszik, puha, fojtóllatu földdel takarózik.

A fájdalomnak ezek a napjai csupa megreszkettető emléket ébresztettek a fiatal özvegyben. Szomjasan, ideges vágyódással érdeklődött minden, amit férje haláláról mondhattak. Kikérdezte szüleit: mikor hallották először a hírt, meddig titkolták, rejtegették előtte aggodó reménységgel; hogyan kutatták: nem mondott-e tulzottat, valótlan a kósza hír. Sorra vette az apró részleteket. Tudni akart mindent, minden, ami Dénes haláláról megtudható. Különös szeretettel foglalkozott minden kicsiséggel.

— Vajjon mi történhetett az aranyaimmal? — kérdezte egy este, amikor megint Dénesről beszéltek. — Emlékeztek: sárga selyemből varrtam az utolsó este a kis zacskót, beletettem a születésnap aranyaimat. Mind a huzonötöt. Mikor reggel felöltözött Dénes, magam akasztottam a nyakába. Ott hordta azóta az inge alatt... Vajjon ki akadt rá?

Mindig tudott valami kicsiny részletre bukanni. Előszedte Dénes tábori leveleit, újból-újra végigolvasta a rózsaszínű lapok egyváltós sorait. Azután azon toprengett, hogy milyen lehetett a halála... Hogyan harcolhattak körülötte a többiek... Amikor Dénes tisztasárgája hasra horta hidegcségen gazdája holmiját, közte a sárga selyem zacskókat hiánytalanul a csörgő aranyával, Eliza napokig egyebet sem tett, mint a jámbor román parasztlit faggatta: hogyan él, mit tett, mit mondott, merre, hol esett el.

milyen módon Dénes? Százszor meghallgatta ugyanazt és végre a negyedik napon szülei valósággal elszórták Eliza elől a legényt. Ne győződjön magát tovább a rettentő esemény képével.

A fájdalmat kereső, önkínzó bánat napjai is elmúltak. A fekete ruhája kívánatos pompájába temetkező fiatal asszony elcsöndesedett. Mint régebben, mint azokon a napokon, heteken át, amikor férjét még élőnek tudta távol, a harcoló seregben, idegen földön, pergette életét. Várakozva, fásultan, egykedvűen, meghuzódón. És lassan — mintha foglalatosságot, tartalmat keresett volna üressé lett életbe — lassan új gondolattal kezdett foglalkozni. A halott férj új tervekkel töltötte be napjait. Szorgalmasan ír, levelezett, apját, bácsiját, mindenkit belefogott a munkába.

— Hasa akarom hosni Dénest — mondta. — Ne aludjon ott idegenben. Legyen itt a temetőnkben, legyen legalább annyim belőle nekem, amennyi egy virágos sírbolt lehet.

A levelek, kérvények, ajánló irások végigfutották a katonai hatóságok bonyolult utvezetőjét és végre megjött a döntő szó: az elesett tartalékos honvédmagnagy maradványait csak a háború után lehet hazaszállítani orosz földről. Ki tudná megmondani: milyen soppos rendelet tiltotta meg azt, hogy az özvegy szabadon hozhassa haza, dédelgetőn tarthassa közelében halottját, láthassa sírját mindennap. De ugyanez a csavaros észjárásu bölcsesség engedélyt adott

mér, azt „ki kell tartani;” és azonfelül, hogy kitartók, még bizó lélek is akarok lenni, én a legnagyobb szenvedések közt nemesen kitartásra töreksem, hanem bizalomra is. És mi önt belém bizalmat? Az, hogy van kiben biznom, van miért biznom és Isten akarja is, hogy bizó lélek legyek; ki nem zárkozik önmagába, nem elkeseredett, hanem ajtót, kaput nyit, várja Istent, kegyelmi után vágyódik, kegyességét kívánva kívánja magának.

Egy prédikációm után egy öreg anyóka, kinek unokája térdén ült, azt mondotta: „Ez a püspök mindenről beszél, hogy kell bírni, hogy ki kell tartani, hogy hinni kell, hogy remélni kell, csak egyet nem mond, hogy visszajön-e az én fiam.” Valóban azt nem mondtam. Én azt mondom: sokan nem jöttek vissza, akik nagyon hittek, nagyon reméltek, nagyon imádkoztak, mert hisz nincs harc áldozatok nélkül. Édes, kedves testvérem, nem arról van szó, hogy ne legyenek áldozataid, hanem, hogy áldozataid dacára is hű maradj Istenhez, hozzá tapadj, hitedben meg ne inogj, reményedben meg ne tántorodjál, megnyugvásodat el ne veszítsd és Istent mindig nagy kincsnek tartsd. Uram, ki adja nekünk ezt a kegyelmet? Ezt csak Te adhatod. De hogy ezt megkapjuk, olyan tekintettel kell Krisztuson csüggnünk, mint Péternek, mikor apostolokkal a tengeren volt és Krisztus felé indult a vizen. Szemét a Mesterre vettete, de úgy, hogy lelke mintegy az Ő lelkébe gyökerezett.

Valaki azt álmodta, hogy mély kutban volt és nem birt onnan kiemelkedni. Hanem a kut felett egy csillag ragyogott, és mikor azt nézte és nem a körülötte levő sötétséget, akkor emelkedett, mikor ismét maga köré tekintett, visszaesett, végül mikor tekintetét állhatatosan a csillagra irányította, egészen kiemelkedett a mélységből. Felséges, szimbolikus álom, majdnem azt mondanám, hogy prófétai látomás. Nekünk is a csillagos eget kell

valamire, amit Elza nem is kért: arra, hogy Dénes holttestét kiasathassák az orosz földből, egyszerű gyaluatlan deszkából rótt koporsójából az odaszállítható, maradandóbb, akár érc-koporsóba is áttehessek, de azután újból vissza kell hantolni a csatatéri sírba: álmodjon ott a háboru végéig. A béke napján indulhat, mehet haza...

Fura intézkedés volt, de Elza kapva-kapott rajta.

— Magam megyek el újra eltemetni Diniket — sóhajtott könnyesen.

— És már ment is: koporsót rendelni, a vasuti elszállítását megbeszélni, szükséges igazolványokat összeszedni...

— Legyen eszetek — intették a jó barátok Elza szüleit. — Csak nem engeditek, hogy a szerencsétlen fiatal asszony odamenjen, akkora utat tegyen meg... Csataterek közelébe, férjét exhumálni! Még gondolatnak is szörnyű!

De Elzával nem lehetett beszélni. Nem, elhatározta, hogy megy, hogy nem engedi másnak ezt a drága és szent kötelességet. Veszedelem? Attól nem tart. Fáradtság? Szégyelne magát, ha a kényelemszeretet maradásra bírná. Nem asszonyoknak való? Hát ugyan kinek való a férjét utolsó könyveivel elsiratni, ha nem a feleségnek, ha nem az özvegynek, az asszonyoknak? A szülők gyöngék voltak, Elza pedig makacs, akaratos, lázas és végül is megtörtént. Egy késő őszi napon elindultak hárman: Elza,

néznünk, hogy győzzünk vértanui máglyákon, vértanu keresztéken és felülemelkedjünk vaksötétségeken. Ez a mi főfeladatunk; mi bizunk a jónak végleges győzelmében, vérengzések és embertelenségek dacára; hiszünk a fényben, sötétségek dacára és törekszünk a magasságok felé, mélységek dacára.

Az angol előkelőség anarkiája.

(Aktuális fejezetek György János dr. új könyvéből. — Az élet célja felé.)

Aradon rövid időn belül vaskos kötet jelenik meg ezzel a címmel „Az élet célja felé”. (Onélet történet.) A könyv címlapján nem szerepel a szerző neve, mert az írójának György János dr. nak régi elve, hogy munkáit nevének megemlézése nélkül adja át okulásra, tanulásra a közönségnek. A felette érdekes és szinte egyedülállóan őszinte szavú könyvben a filozófus hittudós életének történetét, lelki világának kialakulását mondja el. Amint ismeretes: György dr. angol és amerikai egyetemeken is végzett tanulmányokat és bőséges alkalma nyílt tapasztalatokat szerezni az angol társadalmi életéről, angol erkölcsi világnézetéről. Onélet-történetének Angliáról szóló fejezetei most, a nagy világháboruban különösebben is aktuálisak. Ezek közül való „Az angol előkelőség anarkiája” című fejezet is, amely bevilágít a világháboruban oly rut szerepet játszó gögös ország árnyékaiba. Ezt a részt alább közöljük.

Az élvezetes élet művészetének sok száz éves gyakorlata az oxfordi egyetemen az idő beosztást ebben az energiák gyönyörűsége használatát olyan tökéletességre fejlesztette, hogy a munka és játék, a fárasztó termelés meg az ingerlő fogyasztás egymás szerepét kieserítették. A halántékra verejtékot sajtoló életfenntartó munka, mely a közönséges halandókat reggeltől késő estig nehéz robotjába igázta, itt napi pár órára terjedő szórakozás. Ellenben a testgyakorló játékok, — mire más nemzetek fiai csak ritka mulatsággéppen érnek rá, — itt verejtékes fáradozással üzött foglalkozások. Az ékezés, mi másutt igen gyakran a táplálkozásnak inkább unott, mintsem óhajtott önfenntartási kényszerűsége, — itt az élvezetek elsőrendű forrásává emelkedik. A kápolnák meg könyvtárak mellett minden colle-

a mamája és a koporsó, ketten gyászban, a koporsó érces csillogással, fedelén kivert betűkkel: „Kovács Dénes. Hősi halált halt harminc éves korában.”

Napokig tartott az út. Mindig lassabban mentek a vonatok, amint közeledtek a távol északi földje felé, katonák akadékoskodtak, érdeklődtek, de az irások, engedélyek felvilágosítására tisztelettel és megilletődéssel nyitottak utat, könyvitették meg az előbbrejutást a két fekete asszonynak, a feleségnek, aki temetni megy az urát... Az utolsó állomástól — már benn orosz földön — még egy napi kocsit várt rájuk. A katonai parancsnok: egy nyugalomból visszahívott kapitány szekeret adott, katonákat rendelt melléjük, végignézte, amint az egyik szekerre febrakták szalma közé a koporsót, a másikra pedig fölkapaszkodtak az asszonyok és a tábori lelkész. Bucsuzól odafordult Elzához.

— Azt tanácsolnám nagyságos asszonyom — szólt nagyon udvariasan — hogy ne menjen el... Nincs jogom tanácsot adni... De tessék elhinni: jól, rendben elvégeznek mindent, ha nagyságos asszony itt marad és csak holnap megy ki az új sírhoz... A szomorú eset már közel három hónapja történt... és az itteni nedves időjárás... Nem asszonynak való...

— Köszönöm kapitány ur figyelmességét — válaszolt energikusan, de a fáradtság és izgatottság lázában remegve a fiatal asszony. — Ezt

genak az ebédlője a legtázasabb, legszebb, elmaradhatatlan disze és büszkesége.

Ha nem is maga az evés, de az evéssel fűszerezett baráti érintkezés valóban sok maradandó örömet szerzett mindannyiunknak. Kivált két étkezésnek: az uzsonnának és estebédnek volt rendeltetése a diákéleti társas örömeinek fokozása. Előbbit kizárólag magunkra és magunknak rendeztük, az utóbbit egy, néha több tanárukkal együtt élveztük.

A hagyományos „five o'clock tea” (öt órai tea) a délutáni sportolást követte. Ezt a tea mindig egy-egy kis vendégség volt. Rendre mindenünk meghívta minden más kollegáját és így mindennap más-más karitásunknál gyűltünk össze.

A teát minden vendéglátó maga készítette. A szolgák szerepe azonban itt is meg volt: ők hozták a tejet s esetleg a többi szükségességet, a vaját, kenyeret, cukrot, kalácsot, kétszersülit is; az uzsonna végeztével pedig ők takarították el és mosták fel a mosatlanokat. De legalább a tea megfőzése, kiöntése, a teával járó sütemények beszerzése, fölkinálása a vendégfogadó állandó feladata volt. És ez mindenestre sokat emelt az uzsonnák meleg vonzalmán.

Már maga a fölterítés egész kis festői esőrd-életként diszelgett. Teázás idejére a tanuló-szobák asztalát borító könyvek halomba kerültek s a bíbor vörös posztóterítő távoli sarkán húzódtak meg. Helyüket a csillogó eszszék, a kácsi, fehér tejes kannák, a piros kalácsok és a kerek kétszersülit foglalták el. Legszebb látvány azonban mindenkor a tűz volt. Ez mindenütt nyitott kandalóban égett s mint a vidám diák-szív a kedélyt, úgy vidította a szobát meleg lobogásával.

Mihelyt a szobába bementünk mindjárt a tüzet fogtuk körül. Széles, lapos kosár föteleinket úgy raktuk körbe, hogy lehetőleg mindannyiunknak a talpa a kandalló-rácsig érjen. Legtöbben ugyanis különös élvezetet találtak abban, hogy a majd mindig nedves sport pályákon átnyirkult bakancsaikat süttessék. Mikor pedig a lábbelik már szárazak voltak, a gyomruk ellenben nagyobb sullyal nehezedett a föld felé, mint a lábuk, akkor sokan — a biztos ülés legteljesebb egyensúlyának az eléérése végett, — az alacsony székről a magas asztalra pakolták fel a lábaikat. Ezt hasonlóképen, — lunch vagy ebéd után, — az ebédlő asztalán is megeselekedtek. Nekem ez az ismert furesaság azt jelképezte, hogy az angol addig használja a fejét, addig tartja fenn azt, ameddig jóllakik; ha pedig jóllakott, a lábát teszi a feje magasságába, a fejét meg a lába helyére ereszti. Hanem amíg az éhes gyomrok a föltálat enni, inni valók elfogyasztására vártak, addig fűnn kellett tartani a feket.

A fűles üstben sísteregve forrott a víz a kandalló tüze fölött. Mikor a tea felfőtt, a melengető párkányra tettük félre az üstöt. A belső

már otthon is mondták nekem és akkor sem engedtem eltántoritani magamat a szándékamtól.

A kapitány némán szalutált és a szekerek eldöcögtek.

Gyilkos utazás volt ez a lelket rázó, görnyös uton, ha'ott, leégett, lövészárkokkal összetört, lakosság nélkül maradt vidéken. Kora hajnalban indultak és este egy elhagyott falu dűléző, perzselt falu házai között ütöttek szállást. A katonák váltakozva órségre álltak. Fekete, szuroksötét éjszaka volt, amelybe gyászosan világított kicsi kis kört a rözsetűz a félig bedőlt lengyel parasztház udvarán. Elza a szalmából ágazott fekvőhelyen alig tudta lehunyni a szemét. Csöndes éjszaka volt, amelybe messziről, valahonnan tompa menydörgés hullámozott bele. Vagy talán nem a menydörgött, földi felhők zengtek...

Reggel folytatták az utat és kora délelőtt egy kis magaslaton rátalált a kalauzó altszitt a sírra. Kis deszkakereszt jelölte. Tintaceruával irták rá a benne nyugvó hős tisztek — három volt — nevét, de a neveket régen elmosta az eső.

— A hadnagy urat jobbról a szélire temették — mondta az altszitt — jól emlékezem rá, mert nem volt...

Hirtelen elnyelte a szót és pattogó hangon rendelkezni kezdett. Két katonát belevágja az ásját a földbe, amely kővér, zsáros, fekete csomókban szakadt ki, Elza ott állt néhány lépésnyire és egész testében remegett. Már az

oldalát még ott is nyaldosták a lángok s a belőle kilövellő fehér pára a kékes-vörös imbolygó lángokkal keveredve pompás színjátékot adott.

A napi életrendünk úgy volt beosztva, hogy minél gyakrabban és minél inkább megmozgassunk. Ennek érdekében az uzonna szokását pótolta. Fendesen két-három öblös esése teát is jóízűen felhörpöntettünk; ehhez mértén fogyott aztán a kalács meg a kétszersült.

Ha az oxfordi játékban, szórakozásban sok volt a komolyság, viszont a munka csaknem játék módjára ment. Tanároknak, tanulóknak különbség nélkül a tanulmány csak egyik változata volt a kellemes szórakozásoknak.

A tanuló, — ha nem volt ösztöndíjra utalva, — 20—25 collegának 20—25 féle tárgy és embercsoportja közül választotta ki azt, amelyik neki a legkedvesebben, kötelességek unalmas terhe helyett szellemi örömeik gyönyöreiként nyújtotta az ismeretet. De nem korlátozta a college az ösztöndíjas növendéket sem heti egy tucatnyi órára. Ha a tanuló ezenkívül is óhajtott még előadásokat hallgatni, akkor szabadon választhatta a legtetszetesebbeket az összes többi collegek vagy az egyetem külön előadásai közül. Majd mindenik tanár olyan szemináriumi instrukciókat is adott, amelyekre magán órái idején, esetleg a lakásán, jöttünk össze és bizalmas beszélgetések formájában diskurálgattunk érdeklődésünk fő tárgyát képező kérdések felől.

A kis, időszaki vizsgák gondot nem okoztak, mert a csupa unalomból is látogatott néhány kötelező órára, mag az összejöveteleken, majd mindenkiire ragadt annyit, amennyivel a községes vizsgát elmerülés nélkül megúszhatta.

A tanárok munkája szintén alig volt egyéb szép szép szellemi játéknál. Világosan kitűnt ez az előadásokból. Számos tanár előadását hallgattam, de közöttük alig akadott véletlenül egy-kettő olyan, aki tanítványainak az értelmi szükségét vagy tárgyának a kerek egészét, ne pedig a saját szellemi gyönyöreit szolgálta volna tudományos kutatásaival és akadémiai tanításaival. Ha tágabb keretek is voltak a tanítás számára megjelölve, a professzor urak szinte kivétel nélkül az egész ismeretkörnek egy-egy előtűnt különösen kedvelt területébe ásták bele magukat és kéjjel turkáltak abban külön szemesszereken át.

E rendszernek az örömeit, — bár jellemének élődi vonása első pillanatra megzavart, — később közbős megnyugvással élveztem, mindaddig, amíg Londonban a borzasztó nyomoron kívül a brit tartományok helyzetének a megismerése is e látszólagosan ártatlan örömeik roppant nagy, vetkes árának a tudatára nem juttatott.

Hindu barátom Londonban jogi tanulmányokat végző indiai ifjúkkal hozott ismeretségbe. Engemet mindenekelett az érdekelt, hogy India, a világnak ez a legdusabb és legnépesebb helye, milyen viszonyban áll a hódító angol hatalom-

mal. Barátom, (—a joghoz, politikához sem érdekel, sem ismeretekkel nem bíró vallásos ember, —) e kérdésre nem tudott felelni. Ő csak vallat vont és szokásos egykedvűségével mosolygott. Az arcán valami mély fájdalomnak, meg könnyű komikumnak az édes-bús vegyülete tükröződött, de nem tudta vagy nem akarta indokolni, sem megmagyarázni ez érzelmét. Annál nyiltabbak, annál beszédesebbek voltak a jogászok. Velük való beszélgetéseim valóban olyan tulajdonságait árulták el a hindu fajnak, melynek a létezését saját szemem láttára sem akartam elhinni. Nem láttam soha vérmes magyar függetlenségi embert nagyobb hévvel, egőbb indulattal törni ki Budapesten Bécs ellen, mint ahogy a hinduk tüzeltek angol elnyomók ellen Anglia fővárosában. Ezek az angolok indiai uralmában nem elkerülhető isteni végzetet, nem megnyugtató sors-iskolát, hanem erőszakot és kapzsiságot szemlétek. A keserű fájdalomtól könnyezve meséltek, miként esik a politikailag alávetett óriási birodalom az angol üzérkedés gazdasági zsákmányául. Sirattak a százazrek éhínségét okozó azokat a nagy néposapásokat, mik például amiatt következnek be, hogy az angol kereskedők, nagy termések idején, a gabonát kiszállítják, inséges esztendőben pedig nem pótolhatja a hiányt a jobb éveknél régebbi raktáron maradt fölöslege.

A könyörtelen angol kizsákmányolásra, népük gyálatára gondolva szemeikben a harag villámai cikkáztak és arcuk a szégyen pirjától lángolt. Beszédük energiáján az a komoly eltökélés érzett, hogy majd, ha kell utolsó csepp véréket is örömmel áldozzák nagy Indiának és India egykor dicső nagyságának szabadságáért.

Ez észleletek meghökentettek a káprázatos fénynek ijesztő, holtak feljaro lelkétől népesült árnyát tölték élelem. Oxfordra s az oxfordi pár tucat collegera gondoltam. Összeszámítottam a minden egyes collegében működő egy vagy több tucat tanárt és más uri vagy szolgálka alkalmazottat; felszámítottam a collegeokkal kapcsolatos alapítványok, ösztöndíjak tömérdek számát, felszámítottam az angol nemzet oxfordi virágjának összes virágzási költségét s miután mindent felszámítottam azt kérdeztem: hogyan kerül ez ki. Aztán eszembe jutottak a nemes angol kultúra terjesztésének s dus angol vagyoniosság gyarapításának történeti módszerei. Az első hang Isten igéje, az utolsó a robbanó golyó. Az önfeláldozó angol miszcionárius, hóna alatt a jó öreg bibliával a világhódító kizsákmányoló keresztényektől megy Indiába a pogányok közé, hogy igaz istenismeretre térítse azt a népet, mely nem ismer lopást, iszakosságot és amely utolsó darab kenyert is kész megosztani a szűkölködővel. Az igaz hit apostola ujdonságra kíváncsi hallgatóit megismerteti az urvacorában vallásos tisztelettel élvezett szeszés ital használatával. A gyöngébbeknek elméjébe szuggerálja gyűlölködő szaktárius dogmáit. A vallásos lelkesedéstől és a már elharapódzott szeszivástól

felhevűlten a hívők belekötnek a hitetlenekbe. A hívők védelmére hadi hajók jelennek meg a partokon. A hajók a leggyorsabbán és legbiztosabban élő fegyverekkel felszerelt katonaságot raknak a partra. A hadsereg az ellenállókat ledölvé megszálja a tartományt, hogy megvédje a hívőket azoktól a hitetlenektől, akik a legkisebb féreg elpusztítását is súlyos bűnként kárhozzatják.

Ezzel ki van küzdve az igaz hit diadala a hamis bálványimádás fölött. Meg van hódítva — Isten és Jézus nevében — az új tartomány. Az igaz hitű urak most már korlátlanul rendelkeznek a leigázott hitetlenek élete és javai fölött. A tömeges öldökléstől és tömeges rablásból elvadultan most már a hitetlenek között is rávetemednek egyesek emberölésre, lopásra, rablásra. A hatalmas hit hű hódítóktól eltanulják, megszokják a hitetlenek a nagymérvű hus és szeszfogyasztást, ami megmérgezi, elpusztítja ilyen élvezetekhez szokatlan szervezetüket. Ezzel be van fejezve a pogányok megtérítésének nagyszerű műve. Zeng a hála a megváltó keresztény angol kultúra terjedéséért. És ha azt az alávetett alattvaló sérteni merné, puská vagy ágyugolyó fullasztja torkába a szót.

Mindczek nyomán a kincsek amugy özőnlének az anyaországba. E kincsek egy töredéke vándorol az egyetemi alapítványokba, ebből urizálnak tanárok, tanulók. Ebből urizáltam két évig én. Éreztem ez uraskodás eredetének sötét bűnösségét. Emiatt vágyódtam Amerika tisztább légkörébe, egy becsületesebb életmód után: emiatt nem vettem igénybe oxfordi ösztöndíjamat a szokásos harmadik évre; emiatt mentem az Egyesült Államokba, minden segély nélkül, saját munkámmal tartandó feam önmagamát.

Aradi ügyvéd és a legnagyobb olasz politikus.

(Giolitti Velencében. — Lükácsy Lajos dr. emlékeztetése.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától

Arad, május 23.

Az olasz politika legutóbbi eseményeinek, annak a válságos viárnak, amely a Salandra-kabinet rövid bukásához is vezetett, középpontjában egy érdekes úsz államférfi állt: Itália volt miniszterelnöke *Giolitti*. Az első olasz politikusok és államférfiak legnagyobbja, akinek óriási tudását és mély bölcsességét még elkeseredett ellenségei is kénytelenek elismerni, kilépett a visszavonultságtól és olyan megyőző erővel emelte föl szavait a béke érdekében, hogy az entente által különböző eszközökkel megnyert

éjszaka láz győtorste és most alig tudott uralkodni magviselt, tulfeszült idegein. A tábori lelkész észrevette ezt és igyekezett elvonni a figyelmét a sírtól. De a gyászruhás asszony szemé mindig visszatért a két katonához, akik már térdig, már derékig tüntek el a frissen ásott gödörben és nagy lendülettel vették ki a sáros nedves földet a sírból.

Félórája tartott a munka. A nap már erősen tűzött és a gyenge szellő távolról nehéz pörkölt szagot hozott. Valahol falu vagy erdő égett. Az egyik katona nagyot kiáltott:

— Itt van már! De elkorhadt a deszkája!

Az altiszt letekintett a sírba, csóválta a fejét és visszanezett a fiatal asszonyra.

— Jaj ne jöjjön ide nagyságam, utban lenne a munkánál — kiáltotta ijedten.

Mind a hárman lehajoltak a sírba és idegesen babráltak.

— Ez az, ez a hadnagy ur! — motyogta az altiszt.

— Hejh, de egy... nyögött fel valamelyik katona, de az altiszt kaményen reáripakodott.

— Hozzátok már ide azt a koporsót — szólította aztán haragosan a szekérről álló katonákat, akik nyomban neki cihelődtek.

Gyorsan ment minden. Az egyszerű, durvalelkű katonák finom ösztönnek megértették, hogy feladatuk: most gyorsnak lenni és elrejtetni az elrejtethőt. A lelkész erőszakkal tartotta

visza a fiatal asszonyt. Karon fogta és a szekérhez akarta vezetni.

— Nagyságos asszony alig tud állni a lábán — mondta.

De Elza hisztériás nevetéssel és gúrosó rándulással kitépte karját a papéból és egyszerre ott termett a két frissen fölhányt, nedves párával illatozó földkupac közt, a sír szélén. A koporsót eltakarták a katonák és az első pillanatban a fiatal nő csak annyit látott, hogy a sírből lenn álló három ember nedves barnult deszkáival emel föl ügyyel-bajjal és a hajladozó deszkán, amely recscent, ropogott a teher alatt, félig rajta van, félig lecsúng egy rettenetes tömeg... Erőszakosan félretolta a katonákat...

A deszkán, a félig elkorhadt koporsó deszkamaradványán valami duszadt, puffadt csomót látott. Sötét ruhadarabok, egy rozadtól barnavörös kard, valami ruhába bukkolt lecsúngó hengeres tömeg: egy kar — — lehetséges-e: egy emberi kar, a kéz helyén szétfoszott barnás esonk, apró csatokkal... És a láb, amelyről lemállott a cipő, combközépig felszakadt a szétfeszítő szövet... A fej... Hol maradt a fej?... Igen, igen! elhordta az ellenséges gránát... És ez, ez a fures, irtózatoss, pokoli esonkaság lenne mintén, ami Dénes szép fejéből megmaradt?... Dénes... De hiszen ez iszonyu és kétségbejű... Oly szépen, déleegen, erősen ment el és most ez a rémes, feidult, málladozó

ruha és hucsomó... Három hónap a föld alatt, a nedves földben... A deszkáról valami apró, szürkés-fehér esett le, zömök, ószekanyarodó eleven valami, amely egyenesen odagördült a göröngy halomról leperagva Elza lábához... Ő ezek... Reájmeredt és borzalommal nyitotta tégra szemét... Ő ezek... a nyüzsgő, fehères szörnyek...

Sikoltott. Rettenetes, a szíve mélyéről feleszakadt. Hangja végigrozgett a levegőn és a katonák háta borsószott belé.

— Nagyságos asszonyom azonnal jöjjön innen — ragadta meg kezét a tábori pap. — Egy perig se...

Elza félig felséje fordult; kerekre nyílt szemét reámereztette, elfehéredett, merev, torzuló arcával odahajolt és aztán végigzuhant a friss, fekete földön. Nem mozdult többet. A pap és az altiszt föléje hajoltak.

— Szívszélütés — szólt a pap.

— Vége... Nem is asszonynak való ezt nézni... — mosgott az altiszt. — És épen a fejét...

— Most aztán idetamethatják az ura mellé — szólt meg az egyik sírásó katona.

Estére a szekérek csomorán indultak vissza. A három mesziről jött utasból kétfő: a koporsó és a fiatal asszony ott maradt a legyel csomócokba magbolygatott sírjában.

harcolások nem szállhattak szembe Giolitti okos érveivel. Ha *Cavour* az egységes Itália megteremtője volt, úgy Giolittit bizvást megilleti az Olaszország megmentője név, mert intő szava talán a legvégzetesebb övény széléről tántorította volna vissza a szenvedélyes nemzetet. A Salandra kormány bukása után Giolitti nem kivánt vezető szerepet biztosítani magának az új kormányban, hogy ne vádolhassák bukott ellenségei hatalomra töréssel.

A nagy olasz államférfiúról érdekes visszaemlékezéseket mondott el az Aradi Közlöny munkatársának Lukácsy Lajos dr. aradi ügyvéd, aki találkozott Velencében a monarchia iránt mindig meleg rokonszenvet tanúsító politikussal.

— Nem valami nagy dolog az, amit Giolittiről elmondhatok — válaszolt munkatársunk kérdésére Lukácsy. — Évek előtt történt, de reám olyan hatással volt a kis epizód, hogy ma is élénken emlékezem minden részletére. Velencében tartózkodtam néhány hétig és Palace szállóban béreltem szobát. Hallottam a szállóban, hogy ott lakik Giolitti miniszterelnök, de egy pár napig nem találkoztam vele. Egy delelőtt épen a szálloda kertjében sétáltam. A kert leír a laguna partjáiig. A vizen diszes tizenkét evezős bárka siklott a kerthez és egy feketebarjuszu olasz katonatiszt türelmetlenül érdeklődött, hogy merre van a bejárat a szállodába.

Megmagyaráztam neki, amennyire tölem telt, hogy én is idegen vagyok itt és egyuttal megkérdeztem, hogy kit keres.

— Giolitti ő excellenciáját kell a hajóra szállitanom — válaszolt a tiszt és kimutatott a nyílt tenger felé, ahol egy hatalmas oceánjáró gőzös szürke körvonalai látszottak.

Miután a tiszt sehogy sem tudott bejutni a kertbe, besiettem a szállóba. A hallban a szálloda igazgatóját pillantottam meg. Egy nyulánk, érdekes arcú ősz úrral sétálgattam. Megszólítottam az igazgatót és figyelmeztettem, hogy Giolittit keresik.

— Ugy — szólalt meg az ismeretlen ősz férfi — nos akkor kéretem a csomagjaimat, mennem kell.

Ekkor tudtam meg, hogy a miniszterelnökkel állók szemben. Giolitti kérdő areal nézett a szálló igazgatójára és amikor az igazgató magyarázta, hogy magyar fűrdővendég vagyok, a miniszterelnök rendkívül nyájasan fordult felém:

— Igazán nagyon köszönöm a szivességét — mondotta.

Közben már hozták a bőröndöket, betalált a hallba a tiszt is és Giolittit hamarosan reptette a tizenkét evezős a gőzös felé.

Ennyi volt találkozásom Giolittivel. Azután még egyszer találkoztam vele, vagyis inkább a nevével: tüntető csoportok jártak be az utcákat és ordítottak:

— A basso Giolitti! Le Giolittivel!

Nem tudom mi bajuk lehetett a miniszterelnökkel, de úgy sejttem, hogy ma ezek a sok év előtti tüntető, az entente-barátok, akik ma a lehurrogják Giolittit, ha lehetne.

Huszezer korona aprópénzben.

(Hová lesz a váltani való? — A titokzatos ládika. — Gabona helyett aprópénz.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 17.

Hetek óta tart és egyre erősödik az a panasz, hogy a forgalomból hiányzik az aprópénz. Bankó csak van (már akinek), de ha egyszer arról van szó, hogy egy fizikoronást, vagy akár csak egy új kétkoronást is fölváltsanak: vakarni kezd a fületővét a kávéházban a főpincér, aggodalmaskodva néz a kassza fiókjába az üzleti pénztáros kisasszony, hivatalos helyen (például a postán) pedig magyar királyi állami udvariassággal tudatják, hogy „hozzon aprópénzt, mi nem váltunk.” Egész új társadalmi berendezkedéseket termelt már ez az aprópénzhiány. A legismertebb a két koronások szét darabolása. Koronát kell fizetnem és nem tudnak se ezüstöt, se nikkel, se bronzot visszaadni a háborus bankóból: elő a bicshával, vagy az ollóval, a két korona két félre vágódik és az aprópénzhiány megszűnt! Praktikus emberek még ötven fillért is tudnak így fizetni: négy részre tagolt két koronással. A kereskedő, a főpincér, aki elfogadja az ilyen fizetséget: este szépen összeragasztgatja az innen is, onnan is begyűlt fél, meg negyed bankókat, amelyek másnap újra kezdik körforgásukat. Másik módszer a folyószámla. A törzsvendég békés megegyezésre jut a „fórral” és addig eszik-iszik „félbarna hideg szárvé, cukrot előre bele külön habbal”-t, kis imbiszt, amíg a folyószámlán borra való és mi egyebek hozzá tudásával vagy hatnyolc korona összegyűl. Akkor elő a két koronásokkal és fizetség! Ahol bélyeget is árulnak, ott levélbélyeggel adnak vissza aprópénz helyett, de ez sehogy sem jó, mert ha mindennap husz király cigarettát veszek a trafikban és a két koronásomból csupa levélbélyeget adnak vissza, rövid idő alatt beléphetek a filatelisták, a levélbélyegyűjtők országos egyesületébe. Bárha a levélbélyeg aprópénz rendszerét a postatakarékkal összekombinálva meg lehet valahogy élni ebben az aprópénztelen világban.

De hát hova lett voltaképpen az aprópénz? Hogy a háborus aggodalmakkal eltelt kincsgyűjtők és pénzelésők az aranyra, ezüstre rávetették magukat, az még csak érthető. Hanem miért gyűjtik, minek rejtgetik a nikkelt, a jó Wekerléket és a bronz két filléreseket: ez már szinte titokzatos. Persze, akinek annyira ferde és csavarodott a gondolkodása, hogy nem érti meg, hogy a papírpénz végeredményében éppolyan értéket képvisel, mint az érc, különösen az aprópénz, annak nem lehet magyarázni, hogy nevetséges dolgok mivel, amikor nikkelt, bronzot gyűjtöget és ha a pénz értékcsökkenésétől tart: az ezüst korona, az ezüst két korona se ér valójában, ezüsttartalomban egy és két koronát, mert ez is csak váltópénz.

Nemcsak szóbeszéd az, hogy az ércpénzt különösen faluhelyen, zsigori parasztok kaparítják magukhoz és rejtgetik szorgalmasan és ércpénzgyűjtő reftegő szenvedélyükben most már a két filléreseket is fölhalmozzák. Persze eleinte az arannyal kezdtek. Amikor — és ez hamarosan bekövetkezett — arany pénz nem volt több forgalomban, akkor a legnagyobb ezüstpénzre: az öt koronásra vetették magukat. Hónapok alatt se kerül mostanában forgalomba egyetlen öt korona. Azután a régi ezüstforintosok tűntek el. Az osztrák-magyar bank a háboru folyamán nagy mennyiségű régi, a nyolcvanas években vert, de forgalomba még nem volt ezüstforintot bocsátott ki fiókjai útján. Alig egy hétig csillogtak ezek a friss fehér fényű forintok, azután úgy eltűntek, mintha soha se lettek volna. Elohadtak az az ércpénzgyűjtők kezei között. Az ezüstforinttal egyidejűleg távozott a titokzatos levezető

csatornákon az ezüst két korona, majd a korona is reftentően megcsappantak és a fahasz elején megkezdődött a nikkel váltópénzek kiáncorlása is.

Hogy a sok-sok millióra menő aprópénz csakugyan fukar és kurtaeszü emberek voltak el a forgalomból annak gyors egymásutánban két bizonyítékára is akadtak Aradon. Az egyik eset az aradi járás egyik nagy és vagyonos községében történt. Jámódu ember hírében álló házas, telkes gazda komoly betegnek érezte magát és elhatározta, hogy végrendeletet tesz. Három fia is van a harctéren, ne kapjanak össze majd a vagyon felett, ha visszaférésük előtt lehunyná a szemét. Maradjon hites írásban a végrendelet. Aradról hívták ki a közjegyzőt, aki meg is kezdte a végrendelet írását két tanu jelenlétében. Ház, földék, minden a felmutatott felekkönyvi lapok szerint belekerült a végrendeletbe.

— A Jóska fiának — nyögte ágyában fekvő az öreg gazda — hagyok még huszezer koronát.

— Ezt így nem lehet végrendeletbe foglalni — mondta a közjegyző — én csak azt irhatom ide, amit látok, amit bizonyítva látok, amiről eskümmel tanusíthatom, hogy megvolt. Tessék fölmutatni a pénzt, vagy a betétkönyvet a huszezer koronáról, akkor lehet fölbenni.

Az öreg egy darabig hallgatott, azután nagyot sóhajtott.

— Hát tessék akkor hagyni azt a pénzt — mondta végül — Hanem hagyok a Jóska fiának egy barna faládát.

A közjegyző azt is megmagyarázta, hogy látnia kell a ládát is, ismernie kell, hogy üres-e a láda...

— Rem... Van benne valami — nyögött az öreg.

— Akkor azt is be kell írni, hogy mi van benne.

Hosszu kapacitálás, magyarázgatás után végül előhuzatta az ágy alól a barna faládát a végrendelező. A lakatra járó egyszerű katonaláda szinültig volt pénzzel: csupa arany, meg ezüst. Tíz és husz koronások papírba csomagolva, öt koronások csak úgy beleszóra. Hiánynélkül megvolt a huszezer korona.

A fölfedezésnek híre ment és néhány nap múlva egy aradi pénzintézetbe került a sok ércpénz, amelyet — mint fájdalomosan és sópánkodva beismerie — a háboru kiförése óta gyűjtött össze apránként.

A másik történet nem aradmegyei, a közeli Vingáról való. Gazdag vingai földműves ellen néptelen fejjelentést tettek, hogy házában gabonát rejtget. Amikor rekoirálók jártak a házára, nem vallotta be a készletét, hanem néhány zsák elfagadott gabonát még ma is rejtget egyik kamarájában. Jó lenne vizsgálatot tartani.

A följelentést tudomásul vették és néhány nap előtt meg is jelentek a rekoirálók a vingai atyafi házára. A gazda kellellenül fogadta őket és különösen huzódzott az egyik kamara fölnyitásától. Végre mégis engedett és két jól megtömött gabonás zsákot pillantottak meg a rekoirálók. Egy harmadik zsáknak csak a fenékén volt valami.

— No itt az elrejtett gabona — kiáltotta az egyik rekoiráló.

— Nem gabona ez kérem szeretettel — szólt kissé megkönnyebbülve a gazda.

— Majd meglássuk!

Es nem törődve a filakozással felbontották a zsákokat. Csakugyan nem gabona volt bennük: hanem a két megtömöttben: bronz 2 filléreseket, nikkel tíz és husz filléreseket ezrével, a harmadikban pedig tekintélyes halom arany és ezüst pénz. Összeszámolták: tizenkilencezer koronánál föbbe ment az így összehalmozott érték.

A rekoirálók értesítették a községházat a fölfedezésről. Jegyzőkönyvbe foglalták a föfoglalt pénzösszegét és a zsákokat elszállították. A derek gazda kap helyettük bankót, pedig egy kis büntetést is megérdemelte.

Ki tudná megmondani, hogy hány száz és ezer helyen rejtgetnek még ilyen pénzkészleteket?

Tanulnak az aradi hadiönkéntesek.

(A kasszentmiklósi táborban. — A katonaelet apró vidámságai. —
Hogyan festenek a „civilék” uniformisban.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. — Ilenc Lipót rajzaival. —

Arad, május 22.

A kasszentmiklósi tüzérkaszánya a háboruban valami rejtelmes gépezetté alakult át. Olyanná, mint az az amerikai masina, amelybe felül belekergetik az eleven sertést, alul pedig előbukkan a kész kolbász. Valami hasonló átalakító munkát végez a kasszentmiklósi laktanya is. Időről-időre kifárja a kapuját, benyel rajta egy sereg embert; aradiakat, a korzó, a kávéházak, az aradi élet jól ismert alakjait, ügyvédet, festőművészt, hivatalnokot, újságíró, kereskedőt, iparost. A többé-kevésbé elegáns, jól vasalt, egyéni gusztyus szerint választott civilruhák, kalapok a kaszánya kapuján belül várazsatosan eltűnnek és egy-ketőre egyforma szürkés-kék feszes bakonadrág, katonazubbony, kis sipka ömlik az alacsony és magas, sovány és kövér termékekre. Nincs többé „szerkesztő ur”, „üzletvezető ur”, „mesterem” és „művészem”, csak hadiönkéntesek vannak, a zubbony gallérján a kis ércgombbal, amely ezt — minőségüket hirdeti. A laktanya rejtelmes gépezete azután megforgatja magában az újdonsült katonákat. A nösszu civileletben ki- és befelé hajlóvá lett lábak forszirtossá alakulnak; a sétapálcához szokott urak beletörődnek abba, hogy bajonet verdesse az oldalukat; a kávéházban és irodában megpuhult csontok csikorogva gyakorlódnak bele a térdelés, guggolás, törzshajlítás előre meg hátra és a többi „gelenhas-übung” misztériumába; a „hüvelyket a zsinóra” című hapták állás mozdulatlanóságát még a bróm nélkül lélekzetet venni sem tudó idegesek is megszokják. A katonát gyuró szerkezet pedig zakatol-zakatol, kerekei zörögnek, forognak, kapaszkodnak és amikor egy-két hét múltán már Mannlicher fittkával is megismerkedett hadiujoncok kivonulnak a gyakorlóterre: el se hinné az ember, hogy csak ezek a stramm fiúk megrögzött civilék voltak.

A kéltöképen átgyurt hadiönkéntesek azután kirepülnek a kasszentmiklósi gépezetből a karánsebesi gépezetbe: a tiszti iskolába és amikor ezen az újabb gyümöszölésen, faragáson, hengerelésen átmentek: olyan viharezett hadapródormesterek kerülnek haza és készülhetnek a harctérre, hogy az ügyvédi iroda, a festékes paletta, a kettős főkőnyo reájuk sem ismer. A kasszentmiklós-karánsebesi gyár pedig szorgalmasan fortog, dolgozik, ha az egyik csoporttal végzett, már is újabb civileket hívogat keltanaiba.

Mert persze, hogy nem megy ám ilyen simán, egyszerűen, karikacsapásosan ez a katonává átalakulás. Aki úgy harminc egynehány éves koráig a sommás keresetek irásával, tartozik-követel rovat kitéllésével, számcószkódással vagy más hasonló módszerrel forgatta a súlyos, másfél gramm nehéz tollszár fegyvert, annak időbe és nehézségbe kerül, amíg a „Gewehr Muster 1895” súlyával megbarátkozik. Valaminthogy megérzi a hajnalban kelést követő gyakorlatozást is a korzói séta fáradalmaitól kevésbé megedzett test is. És bizony épen nem népszerűtlen szó a hadiönkéntesek táborában ez a szó:

„Rast.”

A fegyverek gulában kerülnek, a szigorú eltisztít

ur a távolba vonul sétálgatni és a „legénység” végighever a puha fűvön. Valaki konstatalja, hogy emberemlékezet óta, a berlini Adlon hotel, vagy a tenger fenekére küldött Lusitania legpazarabb luxuslakosztályának legkényelmesebb pamlagán se tudott ilyen édesen heverni, ilyen istenien pihenni, mint most a kasszentmiklósi határ föbbé-kevésbé göröngyös talaján.

— Azelőtt gondolkozni se tudtam cigarettá nélkül — sóhajfja egy hadiönkéntes — most pedig hajnali hat óta ez az első cigarettá, amelyre reagujthatok.

Persze: gyakorlatozás alatt nem lehet füstölni, aminthogy a gyomrok és hiába korognak. Délelőtt fiz órára járhat az idő, amikor felvonul a hadsereg elmaradhatatlan tartozéka:

a trén.

A kasszentmiklósi határban ez kissé másképen fest, mint valahol Galiciában és mint ahogy a haditudósítók leírják. Nem szekerek, csak kosarak vonulnak föl (azt sem lehetne állítani, hogy végtelen sorban). Idős, idősebb és még idősebb nők szállítják a kosárban a katonáknak való harapni való. Nagy a valószínűség, hogy civilkorukban néma megvetéssel fordultak volna el a hadiönkéntesek a szimpla eledelektől, de most valóságos sturmot rendeznek a kosarak felé. Példátlannul népszerű

a szafaladás néni,

aki gyerekkocsiból élelmiszerszállító eszközzé avaszták alkalmatosságon fuvarozza föl áruját.

De tévedés lenne azt hinni, hogy a katonaelet, csupán korán kelésből, gyakorlatozástól és a „trén” ellen rendezett, naponta megisméllődő sturmból áll. A hadiönkéntesek végre is tisztnek készülnek, meg kell ismerkedniük tehát a haditudományok bonyolultabb részleteivel is.

Herr Hauptmann, melde gehorsamst: Rapport gestellt!

Erre inkább csak a karánsebesi periódusban kerül sor, de az alapokat már előbb megpélik.

Gondoskodik erről az önkéntesek (a most készülő) parancsnoka Popu százados, aki szigorú ember, de akit azért szeret a legénysége kivétel nélkül. Azt mondják ugyan, hogy hátrafelé is lát, mert akárhányszor odaszóli a háta mögött masírozó önkéntesekre:

— Milyen görbén lép már megint az a...

No de ne kompromittáljuk a hadiönkénteseket, hogy melyikük szokott görbén lépegetni. Egy kis egyenetlen lépés még koránt sem olyan nagy bűn, hogy azért például rapportra „stimmelnék” az embert katonáéknál. Pedig a rapport félelmes intézmény. Amikor zászlós ur Mánya a kész rapportot jelenti, akkor a felvonult és glédába állt hadiönkéntesek versenyt drukkolnak; Lipi, a fehér kereszt népszerű és mindig nagy katonabarát Lipije legszívesebben még kisebbre apadna, ha lehetne. Mert a rapportból csak büntetés, de a legjobb esetben is csak az előterjesztett szabadságkérés elutasítása süllhet ki...

A tekintély tisztelte — kell-e külön mondani — ugys nagy és fontos követelmény katonáéknál. És itt legelőször ugys is van, hogy akinek isten rangot adott — izé — tekintélyt is adott hozzá.

„A képlár ur”

például olyan félelmes és rettegett tekintély, hogy a jámbor népfelkelő térde megröggyan az ijedségtől, ha a két csillagos, sötét képű tekintély hibát, vagy katonai nyelven szólva „anstandot” talál benne

Mindez csak olyan általános és inkább szárazkoztató képe a hadiönkéntesek életének. Akik benne vannak nem találják tulzotlan szórakoztatónak, de a hazáért teszik, amit tesznek és az ma minden gondot, fáradalmat, keserűséget gyógyító varázsszó. A kész katona az egykori civilekből ott kezdődik, amikor a Mannlicherrel kátnak szorosabb is meretséget.

Az első lövés.

Ez az ismeretség, a lövőtér deszkapadján kialsalva nem mindig fájdalomtól mentes és gyanutlan hadiönkéntes praxisból kénytelen megfánulni, hogy a Mannlichernek nemcsak az a tulajdonsága van, hogy elsülhető, hogy a golyóbisa megöli a muszkát, hanem mindezenfelül még rug is. És alattomosan: nem az ellenséget (ezuttal a célnak szolgáló „sajbát”) rugja meg, hanem a hadiönkéntest.

Aradi urinők a sebesült katonákról.

(Ki tűri legjobban a szenvedést? — A legérdekesebb betegek.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, május 22.

Tíz hónap óta fegyverben állva hadakozunk a kórházakká alakították az iskolákat, a templomokat, a szalonokat. Minden ember igyekszik kivonni a maga részét abból a méltatlan nagy munkából, amelyet ez a hadakozás az egész magyar nemzetre rótt. Az aradi urinők nemes versenyre kelnek a munkával bizonyítható áldozatkészségben. Az aradi előkelő hölgytársadalom számos tagja a háború kezdete óta a különböző kórházakban foglalkoztatott és vagy ápolónői vagy felügyelőnői teendőket végez reggeltől estéig.

Az Aradi Közlöny szerkesztősége kérdéssel fordult amaz előkelő hölgyekhez, akikről úgy tudjuk, hogy leghosszabb idő óta teljesítenek önkéntes kórházi szolgálatot. Megkértük őket: mondják el gyöngéd lelkületükön átszűrött finom megfigyeléseiket, mondják el: melyik katona bírja és tűri legkönnyebben a betegség okozta rettenetes fájdalmakat.

Alább közöljük a nyilatkozatát ama hölgyeknek, akik szívesek voltak kérdéseinkre felelni:

Báró Urbán Ivánné:

— Amennyire én megítélhetem a helyzetet, megállapítható, hogy a magyar katona tűri legjobban a szenvedést. Azt mondhatnám, hogy a magyar katona nem azért örül a telegyógyulásának, mert ezzel megszűnnek a szenvedései, hanem azért, hogy ismét vissza mehet a harctérre. Beszéltem porosz-német katonákkal is a városligeti kórházban. Igazán nem látszott meg rajtuk a szenvedés. Azt kérdeztem tőlük: „ugy-e türeszen érzik magukat Berlin után Aradon?” — „Nem — mondták — Arad igazán meglepett bennünket nagyvárosi jellegével.” — Beszéltem román sebesültekkel is, s mondhatom igen derék, szolgálatkészek, hálás emberek. Én, sajnos, már nem igen foglalkozhatom a kórházakban, hanem csak a varrodákban végzek kézimunkákat. A fiatalabb ur-hölgyek nagyszerű munkát végeznek és bizony bámulatba ejtenek engem sok és fáradságos munkájukkal.

Neuman Alfrédné báróné:

Az ápoláson kívül, amit az önkéntes ápolónők igazán nemes buzgalommal látnak el, és amit hálás, ragaszkodó szeretettel élveznek katonáink, van még valami, ami számukra talán a gyengéd, kedves szavaknál, figyelmes, elázékony bánásmódnál is többet jelent: a koszt. A háborúból jövő sebesültek legtöbbszörre elszoktak a rendes táplálkozástól, véres csatnapok ezernyi izgalomában gyakran kielégítetlen marad a gyomor, noha egyik legfontosabb tényezője a teljes harcképességnek. A harctér nélkülözései után most százszorta jobban tudják kiélemezni az evés gyönyörűségeit, gyötrődött, elfáradt testükbe új életertől önt a bőséges táplálék.

Az Aradi Közlöny munkatársa felkereste a legjobban berendezett, legminiatűrűbb konyhát, a Ferenc-téri polgári fiúiskola kórházának konyháját, amelyet kezdetől fogva báró Neuman Alfrédné vezeti, soha nem lankadó hatalmas áldozatkészséggel. A báróné konyhája igazán látványosság és a csodával határos az a fáradhatatlan, óriási tevékenység, amit a méltóságos asszony itt naponta

kifejt. Személyesen felügyel mindenre, nincs a konyhának az a legjelentéktelenebb vagy legfárasztóbb munkája, amit ő maga el ne végezne. És milyen jószíval, milyen örömmel, milyen lélekemelő, példás odaadással, és vidám, mindenkit felvidító kedéllyel dolgozik. Nyár idő van, a konyhában óriási mennyiségű izzó tüze fűtéstől kőveket áraszt, és a méltóságos asszony napjában délelőtt tíz óráig, délután hat óráig itt munkálkodik, fárad hűsítő segítő fársoival, Fodor Gyulánéval és Vörös Magdával, akik magasztos önzetlenséggel támogatják, nehéz munkájában. Két szakácsné és két kofona van a konyhában, ahol most kétszázhatvan sebesült számmára főznek.

Déli tizenkettő... a hatalmas üstökben párolgó, gözölgő, inycsiklandó gulyásfűs. Utóérhetően szeretetreméltósággal kóstolni ad belőle a báróné, és ami jót csak el lehet mondani nemzeti eledelünkről, az megsokszorozva, meghalmozódva benne van ebben a gulyásban. Felséges illata, ize, leve, és nem csoda, ha a felített kondérok egytől-egyig üresen, az utolsó cseppig elfogyasztva kerülnek vissza a konyhába.

A gulyás előtt bablevest kaptak a katonák, és olyan sok jut mindegyikre, hogy alapos étvágygal kell neki látni. Akiknek a gyomra nem bírja meg a nehéz ételt, azok számára külön készítettek izletes, gyenge becsinálta, a nagyon gyenge gyomruak pedig tejberizkását, vagy más könnyű eledelket kapnak. Sokszor nemcsak a különböző egészségi állapotok, hanem a nemzetiségi vagy vallási szokások eltérése miatt kell többféle ételt készíteni. A mohamedánok például a világért sem nyelnének le egy falat disznóhúst és mikor a többiek ezt esznek, ők borjúhúst vagy mást kapnak. Reggelire a nagy adag tej mellé két zsemle jut minden katonának, vacsorára mindig többféle, igen változatos a menü. A vasárnapi étlapon, amely a szokásosnál rendezesen még dúsabb, mindig szerepel valamilyen pecsénye is.

Bámulatos gyorsasággal és pontossággal folyik le a kiszolgálás. Még egy órába sem felik és mind a kétszázhatvan sebesültnek már a szobájába vittek az ebédet, már el is fogyasztották, az üres kondérok már újból ott sorakoznak egymásmellé a konyhában. És még most is, a nagy munka után, amerre csak néz a szem, ragyogó, fénylő tisztaság. A katonák, akik az üres edényeket hozzák vissza, nem győznek eleget mesélni róla, milyen pompásan izlett a sebesülteknek a nagyszerű ebéd. A lábadozó betegek közül többen segédkeznek a konyhai munkáknál, készörömsé teszik és különösen buzgólkodik a segítségben egy orosz sebesült, akinek talán soha életében olyan jó dolga nem volt, mint itt. Van a kórházban egy másik orosz, akinek a kórházból hozták át ide, miután hónapokot töltött már ott, és ezalatt egészen jól megtanult magyarul. Olyan jól beszél már a nyelvünket, hogy az ő tolmácsolásával érintkeznek egymással a magyarok és oroszok. A magyarokat annyira megszerette, hogy már magyarnak vallja magát és büszke önérettel mondogatja:

— Nem ruszki, magyarszki vagyok.

Az ebéddőnek vége és a báróné megmutatja az éléskamráját. A Ferenc-téri kórházban úgy látszik, hogy hosszú háborúra számítanak, olyan bőségesen van ellátva mindennel az éléstár. A földön nyolc terjedelmes bódón, mindegyik színűlőig telve zsirral, zöldségek, fűszerek, egy ládában boros palackok, egy polcon gyönyörű befőttek, a falnak támasztva sok-sok lisztes zsák. A lisztbeszerzés idáig nem okozott gondot a kórháznak. A Neuman testvérek cég páratlan áldozatkészséggel

feljesen díjtalanul látta el a kórház egész liszt-szükségletét.

A méltóságos asszony meglehetősen, sugárzó arccal tekint végig a tele éléskamrán. Aztán leveszi fehér köpenyét, utasításokat ad még a szakácsnőknek a vacsora előkészületeire, déli egy óra elmúlt, amikor eltávozik a forró levegője konyhából, miután kétszázhatvan katona megebédelt, hazamegy ő is ebédelni.

Bellusi dr. Baross

Zsigmondné:

— Hogy melyik nemzetiségű katona bírja leginkább a szenvedést, azt nem lehet általános-ságban megállapítani. Ez egyéni dolog. Nálunk a Fischer Kliz-kórházban volt például egy cseh gyári tisztviselő, aki tetanusból gyógyult föl. Amikor megérkezett, semmi baja se volt, és egyszerre csak kitört rajta a tetanus. Egészen jól tűrte a szenvedést a szegény Franz Holata. Amikor aztán gyógyultan hazament a csehországi Weiswasserbe, csaknem hetenkiert írt hálálkodó levelet. Az anyja is megköszönte nekem a gondos ápolást. A magyarok általában vidámak és jól tűrik a szenvedést, de azért közöttük is vannak gyengébb idegzetűek. Egy magyar katonának például a dum-dum golyó összeroncsolta a felkarját és ő a kötözésnél meg se mukkant. Egy másik magyar katonának a lába elfagyott. Ez meg már rá se tudott nézni a saját sebére, annyira izgatta a dolog. Én nem panaszkodhatom a cseh katonákra, mert nekem hálálkodó leveleket írnak. Nézze, képes lapokat is küldtek hazájukból. Legborzalmasabb az, amikor a katonák a harctérről érkeznek meg. Szomorúan néznek ki szegények. Az is kínos dolog, ha kórházi ápoló tér vissza a kórházába, mint sebesült. Makóra való Halász Iskola-igazgató werter volt nálunk. Levitték a harctérről és nemsokára sebesülten hozták vissza. Ma már ismét a harctéren van. Az is sűrűn megtörténik, hogy egy-egy katona kétszer is visszakerült hozzánk mint sebesült.

— A szerb és orosz katonák eleinte nagyon bizalmatlanok voltak. Félték. Én tudok a nyelvükön és lassankint megbarátkoztak velem. A szerbek elmondták, hogy náluk évek óta tart az izgatás a svába ellen, de nem tudják, hogy miért harcolnak. A szerbek általában felvilágosodottabbak, mint az oroszok. Most egy igen érdekes kis sebesültünk van, egy 13 esztendőes rusnyák fiúcska, aki vízholdógyanánt szegődött katonáinkhoz és három arapnelladarab összezuzta a karját. Az okos gyereket egy cseh katona haza fogja vinni és felneveli.

Köpf Jánosné drné:

Mivel most alig pár napja léptem be a kórházba, erre a kérdésre nem tudok válaszolni. Az előbbi tapasztalataim azok, hogy mi az ápolatokban szenvedő hazafiakat látunk, s ők közös sorsukban egymással szemben testvériesen viselkednek, de természetesen a különböző nyelven beszélők nem tudván egymás között érintkezni, mégis külön tagozódnak.

Hat nyilatkozat.

A liceumban berendezett hadikórház egyik munkatermében együtt találtam a következő hölgyeket: Kintzig Gézanét, dr. Issekutz Lászlónét, dr. Varjassy Lajosnét, dr. Mann Adolfnét, Mayer-nét, aki a háború elején Csernovitzból menekült aradi rokonaihoz és Glück Erzsikét. Szorgalmasan dolgoztak a szobában, amelyet fehérfüggönyös üvegajtó választ el a legnagyobb kórteremtől. Kérésemre, hogy mondanak el háromnegyedesztendő tapasztalataikat a sebesült katonákról, először egyikőjük se akart reagálni.

— Beszéljenek a legjobb ápolónők — mondta dr. Varjassyné mosolyogva és a Glück nővérek felé mutatott. A Glück nővérek, akik tényleg kilenc hónap óta kötözik a sebesülteket, elhárítottak maguktól minden érdemet.

— Beszéljenek azok, akik minden jóval, élelemmel, cigarettával, borral ellátják a sebesülteket — mondták és visszamutattak dr. Varjassynéra, dr. Issekutznéra és Kintzignére.

Lassankint aztán megoldódtak a nyelvek és látogatásom eredményes lett.

— A sebesültek közül — mondták a hölgyek — a szenvedést legjobban bírják és legszebben tűrik a magyarok. Ezt nem az elfoglaltság mondatja velünk, hanem ez a tiszta igazság. A magyar után az orosz tűri legnyugodtabban a fájdalmakat. Legkevésbé bírja a cseh férfi. A románok igen kisigényűek és rendkívül hálásak. A horvát katona nagyon csendes természetű.

— A lengyel katona csodás hősiességgel viseli a fájdalmakat — mondta Mayerné némi büszkeséggel, mert ő férjhezmenése óta a bukovinai lengyelek között él.

— A cseh katonákat — szolt ekkor Kintzigné — őszintén szólva, nem tudjuk olyan szeretettel ápolni, mint a többieket, mert igen hálátlanok voltak irányunkban. A legfinomabb falatokat a cseh sebesültjeinknek adtuk és — kevés kivétellel — mégis bucsu nélkül hagyták el a kórházat. A porosz sebesült katonákért se rajongunk. Nagyon nehéz őket kielégíteni. Tulságosan pedánsak és azt szeretnék, hogy mindenki velük foglalkozzék. Ezt nem általánosításképpen mondom; lehet, hogy a mi kórházunkba került porosz katonák otthon, a polgári életben is kissé követelőzők.

— Hanem a bosnyák katona igazán csodálatosan viselkedik, ha megsebesült. A mi bosnyákjaink komolyak és hűséggel vannak a többi katonák iránt. Folyton támogatják, gyámolítják a többi sebesülteket. Van egy katonánk, a Franzl, a fél lábát és a fél kezét amputálták. Ezt egy bosnyák sebesült valóságos testvéri hűséggel ápolja és éjjel-nappal mellette van.

— Általában — szolt ekkor dr. Manné — ha a műtőasztalon fekszik valamely katona és mi csak a folyosón vagyunk is, már a jajgatásából, a nyögéséből megtudjuk állapítani, hogy milyen nemzetiségű. Ebben a kórházban eddig kilenc amputáció történt. Ugy-e, nem nagy percent?

— Néhány nagyon érdekes sebesültünk is volt. Ezek közé tartozott az a tetanuszos cigány-primás, aki azt mondta, hogy egy hétig minden éjjel „nachtmusikot“ ad nekünk, ha kimegy a kórházból. Ennek injekciókat kellett adni. Amikor a kis fecskendővel közeledtünk hozzá, olyan ravaszul helyezkedett el, hogy a vastag pokróc teljesen befödte a testét.

— Hiszen így a pokrócra megy az orvoság és te nem érzed — magyarázták neki.

— Én is ázst akarom — mondta vigyorogva a cigány.

— Nagyon mulatságos volt egy pilsoni cipészegéd, aki megígérte, hogy szép cipőket fog nekünk hálából küldeni. Persze, megfeledkezett az ígéreteről, amikor hazakerült. Amikor Posgay István dr. foglalatokodott vele és mi kötözgettük a sebet, a jámbor cipész komoly képpel mondta: „Csak kíméletesen csinálják, akkor mindenki kap egy pár finom cipőt!“

Érdekes betegek közé tartozott egy furesa nevű, lengyelországi származású, felvidéki zsidó katona: Har Puder Naftalin, is. A fiu fél álkapcsát szétroncsolta a golyó és csak három foga maradt. Persze nem igen tudott rágni és leginkább folyadékot kapott. A zsemlye azonban neki is kijárt. De mivel ő nem tudta megrágni, hát gseftelt vele: árahját eladta 6 fillérért a többi sebesülteknek.

— Az oroszországi lengyelek nagyon különös emberek. Általában vidáman tűrik a fájdalmat és

nagyon lobbanékony szívűek. Egy gazdag lengyel kereskedő szerelmet vallott valamennyiünknek és végül megkérte a kezét Glück Erzsikének. De kosarat kapott.

— Sok sebesült katonát megvigasztal az a tudat, hogy nálánál súlyosabb betegek is vannak. Hegedüs András káplárnak a jobb lábát kellett levágni. — „Nem bánkodik miatta?“ kérdeztük tőle. — „Nem, kezit csókolom, mert a Franzlnak a kezit lábát levágták. Ha engem úgy megcsönkítettak volna, én leugornék az emeletről,“ — mondta és tovább füttyözött.

Mayerné szólalt meg ezután:

— Hát az én betegeim, a tisztek iránt nem érdeklődök? Én ápolom a tiszteket; bizony közöttük is elég sok súlyos sebesült van és türelemmel viselik szenvedéseiket. Most külön szobában van egy fiatal hadnagy, aki gerinc lövést kapott. Morfiumból él szegény. Az anyja, egy ápolónő és két szolgáló állandóan mellette van. Csodálatosan nyugodt, a szegény és elkészült a legrosszabbra.

— De nemcsak a betegek között vannak érdekes emberek — mondtá dr. Varjassyné — hanem azok között is, akik róluk gondoskodnak. Szendreyne Rontay Boriska édesanyja is ezek közé tartozik. Ez az urhölgy eddig legalább harmincezer darab cigarettát készített a katonáknak és van olyan nap, hogy 40 liter kávé ad nekik. Kivétel nélkül valamennyinek. Be-bemegy az orosz sebesültek közé és cirógatja őket:

— Majd lesz még ez jobban is — mondogatja — csak türelem fiúk.

Meg kell végül emlékezni arról is, hogy a közönség áldozatkészsége kezd kimerülni. Az aradi publikum már nem igen adakozik azoknak, akik pedig az itthonlétükért szenvedik el a legnagyobb kínokat.

Deutsch Andorné:

— Én nem ápolok, hanem a szabadkőműves kórházban az odajuttatott nem nagy ételadagokat részint felszolgálom a sebesülteknek, részint pedig a tálalást ellenőrzöm. Ezenkívül a betegek felvidítéséről gondoskodom. Én képviselem ebben a kórházban a humort, a jó kedvet. Tréfáimnak egyforma hatása van a magyar, német, cseh és a tiroli katonákra; minden nemzetiség sebesültjei egyformán mulatnak. Csak az oroszok nem mulatnak. Azok nem értik a tréfáimat, mert nem tudok oroszul. Hogyan is dalolja Vörös Ili a Medgyaszay-kabarában: „Nem tudok oroszul, nem tudok, nem tudok....“

Darvas Buba:

Abhoz kétség sem fér, hogy a szenvedéseket a magyarok viselik el a legnagyobb flegmával, a magyarok a legkedvesebbek, ők a legbátrabbak az operációnál. Utánuk az oroszok következnek, akiknek soha egy jajsavukat sem hallani. Láttam például, amikor egy szegény szerencsétlen orosz fogolynak töböt levágták a jobb lábát. Elaltatni szegényt nem lehetett s mégis az operáció alatt, amely pedig igen fájdalmas volt, egy hangot sem ejtett. Összeszorította száját s rettenetes fájdalmában fogait vicsorította. Az igaz, hogy ez aztán rémesebb volt, mintha ordított, üvöltött volna. A magam részéről különben azt hiszem, hogy az oroszok nem hősiességből viselkednek ilyen szilárdul, hanem azért, mert — félnek. A szenvedéseket a legkevésbé a horvátok és csehek tudják elviselni, ezeket szegényeket rossz néha még nézni is.

Reicher Ilona:

Hét hónapja vagyok már a kórházban, rengeteg operációnál asszisztáltam, de mondhatom,

a legtrikább eset, hogy a sebesültek ne a legnagyobb lelki nyugalmat mutassák. A legtöbben itt is a leghősiesebben viselkednek, szenvedik el a rettenetes fájdalmakat. Láttam például egy német katonát, akit dum-dum golyó ért felső karján. Szörnyű volt a seb, csatokban lógott a hus, a csont széttörve. Két óra hosszáig tartott az operáció, ez idő alatt szegény még száját sem nyitotta ki. Még másnap megint a műtőasztalra került, mert erei felnyitak. Oly gyenge volt, hogy megint nem lehetett elaltatni, de most is összeszorított ajkakkal tűrt mindent s csak ennyit mondott:

— Istenem, mennyit kell szenvedni!

Steinfeld Ily:

A magyarok a legbátrabbak... Sohase fogom elfelejteni, a szerbiai visszavonulásunk után történt. Éjszaka jött az első sebesült szállítmány, és a katonák között volt egy, akit törött lábbal hoztak ide hozzánk. Borzasztó kínjai lehettek szegénynek, látszott az arcán, mekkorra szenvedéseket kellett kiállania. És amíg az orvos a sebével foglalatokodott, az irózatos fájdalmakra egy panaszos szó nem hagyta el az ajkát. Eszébe se jutott a sebe. Pedig keservesen sirt a meglett férfi, de nem a fájdalmak miatt. Zokogva, könnyhullatva egyre ezt hajtogatta:

— Olyan szépen mentünk előre, olyan szépen mentünk előre, és most vissza kellett jönni...

Szerbiára gondolt szegény még akkor is, amikor tört lábbal, megviselten, meggyötörten itt feküdt az operációs asztalon. Bátrak és hősök mind a magyar katonák. A németek is nagyon derekasan viselkednek, azonfelül kedvesek, aranyosak, vidámak, és roppant előzékenyek, udvariasak. Ez a kis epizód megmutatja, milyenek:

Egy alkalommal valahogy werterek nélkül maradt a szobám. Gyengéd előszeretetem van a fényesre sikált palló iránt és szomorúan láttam, hogy egy napig nem lesz valami fényes a padló, ha nincsenek werterek. Este felé tréfásan persze, el is panasztam ezt a katonáknak. Másnap reggel, mikor bejövök a kórházba legnagyobb csodálattal látom, hogy ragyogóan fényes a szobában a padló, pedig werterek még mindig nem voltak. Aztán megtudtam, mi történt: három német sebesült, lábadozók már, felkeltek reggel fél ötökör és fényesre mosták, surolták, dörzsölték a padlót, csak hogy örömet okozzanak nekem. Hát nem megható ez?

— A magyarok bátorságát mutatja az is, hogy közöttük nagyon sok van olyan, aki őszintén visszavágódik a harctérre és alig várja gyógyulását. Volt a sebesültek közt egy idősebb férfi, két gyermekes családapa. Furesa neve volt: Nagyorosz Jánosnak hívták és ő volt az, aki zamatot magyar dikcióval köszöntötte fel Ferenc Szalvátor főherceget, amikor meglátogatta a kórházunkat. Ezüst vitézségi éremet viselt a mellén, maga József főherceg tüzte oda egy bátor vállalkozása után. A kórházból aztán elkerült a derek magyar, és néhány hét múlva egyszer csak megint betoppant. Átutazóban volt Aradon keresztül és meglátogattott minket.

— Csak azért jöttem el — mondotta — hogy megmondjam magának: a világon három embert szeretek: József főherceget, az orvos urat és magát, Ilyke kisasszony...

Hétgyermekes családapa volt és ment vissza a harctérre.

Szenes nővérek:

Általánosítani fajok és nemzetiségiük szerint nem lehet a sebesülteket. Minden fajhoz tartozók között vannak bátrak, erősek, akik hősi lélekkel tűrik fájdalmas szenvedéseiket, és vannak gyen-

pébbek, akik siralmasan jajgatnak fájdalmaikra. Amennyire azonban tapasztalatainkból ítélhetünk, mégis átlag a magyarok között volt a legtöbb olyan, aki jajszó nélkül tűrte a nehéz operációkat. míg legközelebbi erőseknek találtuk a déltiroli, olasz nemzetiségű katonákat, akik nagyon gyáván és bátortalanul viselkedtek az operációk közben.

Erdei sóhajok.

(Tábori kép a déli harcokról).

Ezt a bús hangulatot kézzel megbetegedése előtt írta az Aradi Közlöny számára a tragikus véget ért Szabados Béla aradi népfelkelő főhadnagy és ezekkel a kísértő sorokkal juttatta el hozzánk:

— Mellékelt cikket valóságban átéltem és annak hatása alatt ha nem is valami irói talentummal, de úgy gondolom a maga eredetiségében mint nem egészen elcsépelet témát kis tárca rovatra méltóan írtam meg.

Sarajeva hegyöv védműveinek egyikén.

A görbe-boszniai bércok között egy ködös szürkületben parancsot kaptam csapatommal erdőátjutást végezni.

Naphosszat helyongyultunk az emberben valami különös érzést keltő bánatos susogású rengetegekben. Közben hol kisebb, hol nagyobb sziklahegyek tették próbára a már nyolc hó óta mindenhez edződött honvédeimet, míg végre az esti órákban — minden irányban táboriőrsök által biztosítván magamat — egy erdei tisztáson pár órási pihenőt adtam fáradt katonáimnak és ezzel önmagamnak is.

A szomorú, bánatosan szürke, hófelleges égboltról sápadtan pisllákoló hold világítása mellett egy korhadó fatörzsen találtam magamnak megfelelő pihenő helyet. Legénységem pihenő fele önkéntelenül is köröm tömörült és előkerültek a kenyérzsákban még megmaradt bakainyeneségek, u. m. pompás szalonna, friss baka cipó, majd meg a pipák és ezzel a keblek mélyéből ki-kitörő hazafelé szálló nagy sóhajok.

Hogy megtörjem a felhőbe borult holdtól haloványan megvilágított arcok szomorú szótlanágát, úgy felig magam is áthatva e táborikép érdekességétől, erőltetett mosolylyal odaszólok a hozzám legközelebbi gubaszó katonámhoz: „No öreg harcos hová küldte kend ezt a nagy-nagy sóhaját?”

— Főhadnagy urnak alázatosan jelentem, oda az én kedves családomhoz, a szép magyar hazámba, honnan azt írta az asszonyom, hogy a már hat hónapos kicsi fiam szépen fejlődik és én a kis Istenadtát még nem is ismerem. Hej... ki tudja meglátom-e valaha is. Ha csak rájuk gondolok, elfog a vágy utánuk.”

Ily frázisoktól mentes szavak után már felhívás nélkül is, hol egyik, — hol másik bakám vette át a csendes beszéd fonálát és én bajtársias együttérzéssel hallgattam őket.

Miközben egyik káplárom is megszólalt, mondván: „Hát biz főhadnagy ur sokszor sóhajtozom magam is, ha úgy eszembe jut, amint feleségem írta, hogy a legkisebbik cselédem, a kis Rozikám, a lelkem egy nap mint más kiül házunk kapujába kezében a piros almával és hiába szólítja be az anyjukom, nem megyen a be. Váltig azt mondja, várom idesapám, mert jön a csatából és nekiadom a szép piros almám. — Vajjon meddig kell még szegénynek várni...”

Bár nem vagyok lágyszivű, de káplárom e szimpla beszéde reám is hatással volt. Azt is elárulom miért.

Zubonyom szívem feletti, zsebében pihent édes kis feleségem levele, melyben írja, hogy egyetlen kislányom az ezredes hácsinak azt ízeni,

hogy a legszebb hajás bábuját odaadná az ő leányának, ha kis szabadságot adna az apukájának.

Patrouilleban nincs helye ellágyulásnak, azonban érzelmeim vissza nem fojtható árulója, a köny mégis szemembe tolokodott. Én igyekeztem a felhő alá került hold sötétjében szemem egy gyors kézmozdulattal megtörölni és mire a hold a felhők mögül ismét előbúj, az erdő susogásában elvesző sóhajjal tultetem magam mindenben s katonás erélylyel adtam ki a további parancsot.

A háború és Árad sportja.

(Katonáskodnak az atléták. — Hadbavonult footballcsapatok.)

Az elmúlt évek s a már feledésbe menő békés napok hétről-hétre megismétlődő sporteseményeinek reklám-plakátjai nem kiabálnak a hirdetőoszlopokról a járókelők felé, a laikus előtt rébusznak tetsző FTC, MTK, BTC, BEAC, MAC, SZAK, TAC, AAC, ATE betűk nem csábítják a sport rajongóit a sporttelepek felé, hol a szorgalmas training és sportélet helyett vígan uralkodik a burján és a csend.

Nem reszkedtetni meg a levegőt százak és ezrek hip-hip hurráh kiáltása, mert a sport hivatott szolgálói, a fiatalság — egy-két kivétellel — csatasorban áll, mert a football-kapu helyett hazánk kapuját védi az ellenséges betörésektől.

A háború által megkivánt megszámlálhatatlan és elképzelhetetlen kulturális áldozatok között egyik legjelentősebb áldozatnak kell tekintenünk azt a veszteséget, amit hazánk sportéletének kellett elszemvednie.

Ahogy végig fut a háború szele hazánkon, az ország lendületes fejlődésben levő sportélete összeroppant és alig maradt meg belőle egyéb, mint a vezetőkörök jóakarata és igyekezete a teljes kimúlás elhárítása iránt.

Árad, amely pedig a főváros után minden hazabeszélés nélkül, vezetőszerepet játszott az ország sportéletében s részben az aradi Torna egyesület 30 évet meghaladó tornász multja s részben az Aradi Atlétikai Club egy évtizedet meghaladó szabadterei sportja révén lendületbe tudta hozni egész délmagyarország sportéletét. Kénytelen beérni egy-két jóakaratu sportéleti kísérlettel, hogy végleg ki ne togye telepeinek kapúira a sport gyászjelentéseit.

Igy kell ennek lennie, amikor sportoló fiatalságunk színe-java a harctéren van, amikor csak a korhatárt túllépő vagy testileg gyenge és a sportolást csak a tagsági díjak fizetésével szolgáló tagok; továbbá az iskolai ifjuság maradt idehaza. Az előbbieket alkalmatlanok arra, hogy életet öntsenek a sportba, az utóbbiaknak pedig sportegyletekben való sportolását szigorú miniszteri rendelet tiltja.

A főváros látszólag élénk football-életét a hadbavonulás kötelezettsége alól felmentett foglalkozásnak természetesen nagyobb tömege, az ebből kikerülő és egy főváros lakosságának számával arányban álló fiatalság tudja biztosítani, míg egy vidéki város alig lehet abban a helyzetben, hogy gyárak, közlekedési vállalatok, karonai cikkeket gyártó ipartelepek stb. alkalmazottjaiból a hadbavonulás kötelezettsége alól felmentés révén annyi fiatal erő álljon rendelkezésre, amennyi a sportélet ébrentartásához szükséges. Az olyan egyesület, amely tagjait ily gyári alkalmazottakból veszi, példa rá Aradon az Aradi Munkás Testedző Egyesület, melynek tagjai javarészből a Marta-gyár alkalmazottjaiból regrutálódnak, vagy Temesvárott

a Kinizsi Sportegyesület, melynek tagjai a Máv műhelyi munkásai, szinte zavartalanul folytathatják sportolását, ha lennének ellenfelei, ha a szomszéd városokkal való érintkezés nem lenne korlátozva a ma kedvezőtlen vasuti összeköttetések révén.

Az az egyesület pedig, amelynek tagjai oly foglalkozásuak, amely a hadbavonulás kötelezettsége alól felmentéssel nem jár és ilyen az Aradi Atlétikai Club is, képtelen résztvenni a sportolásban, nem lehet segítségére az e tekintetben kedvezőbb helyzetben lévő egyesületeknek s fájva bár de muszáj beérnie ma a mult emlékeivel s a jövő reményeivel.

Az Aradi Atlétikai Club első football csapatának minden tagja, kivétel nélkül katona, sőt a második csapat nagyobb része is ott áll már a kárpátok alján, míg athlétáiból is csupán egy két embere maradt idehaza, úgy hogy sporttelepén ma csakis hölgyek tennisjátéka folyik. Könnyen válik érthetővé tehát, hogy az AAC, amely kétségtelenül nagy sullyal vett részt Árad sportjában, miért van telenségre szorítva s miért kénytelen fájó szívvel lemondani arról, hogy nevéhez méltóan vegyen részt a sportélet megmentésében, melyet dicséretes buzgalommal kísérelt meg az Aradi Torna Egyesület.

A nagy közönség sportigényeit nem elégítjük ki klassis nélküli versenyzők szerepeltetésével, nem kívánhatunk áldozatokat ily egyének versengésének megtekintéseért akkor amikor, az áldozathozatalra oly sokszor veszik igénybe a szent célok a nagy közönség filléreit s bár él benne a célunk iránti kötelességérzet és lelkesedés nem tehetünk egyebet mint várni a jobb jövő, a béke eljövetelét, amikor is újból előlről kezdhethetjük Árad sportéletnek megteremtését.

Évtizedek keserves, nehéz munkáját látjuk romba dőlve, de hittel és bizalommal nézünk a béke utáni újja születés elé, amely hogy minél imponansabb legyen, az előkészületeket megtenni el nem mulasztjuk. A várossal és az állammal folytatott tárgyalások állása biztatólag buzdít bennünket arra, hogy a nyugalom helyreállításával, amikor a katonai ruha helyett újból magukra ölthetik tagjaink a verseny-dresszeket, lerakhatjuk új sporttelepünk építéséhez az első téglát is, s megjelennek a sárga-fehér és piros-kék dresszes aradi csapatok a nagy közönség előtt régi győzelmi formájukban s a Ferenc József-város részen levő ATE. sporttelepén és az AAC. Török Gábor-utcai pályáján a kipirult arcú nézők százainak és ezreinek öröm ujongása kíséri az aradi csapatok egy-egy győztes goalját.

ifj. Vas Gusztáv
az AAC. alelnöke.

Nyiltér.

Rohitschi ásványvizek: Tempel-Styria-Donati-forrás

Tiszta természetes töltés.

Kiváló gyógyvizek!

Gyomor-bélhurut

(vérhas, hasmenés, tifusz)

Orvosilag

ajánval

hugysav

8807

cukorbetegség

Bevált

gyógyeredmény!

májbajok

ellen.

Főraktár Magyarország részére: Hoffman József Budapest, V., Báthory-utca 8. szám.

Madame Reich

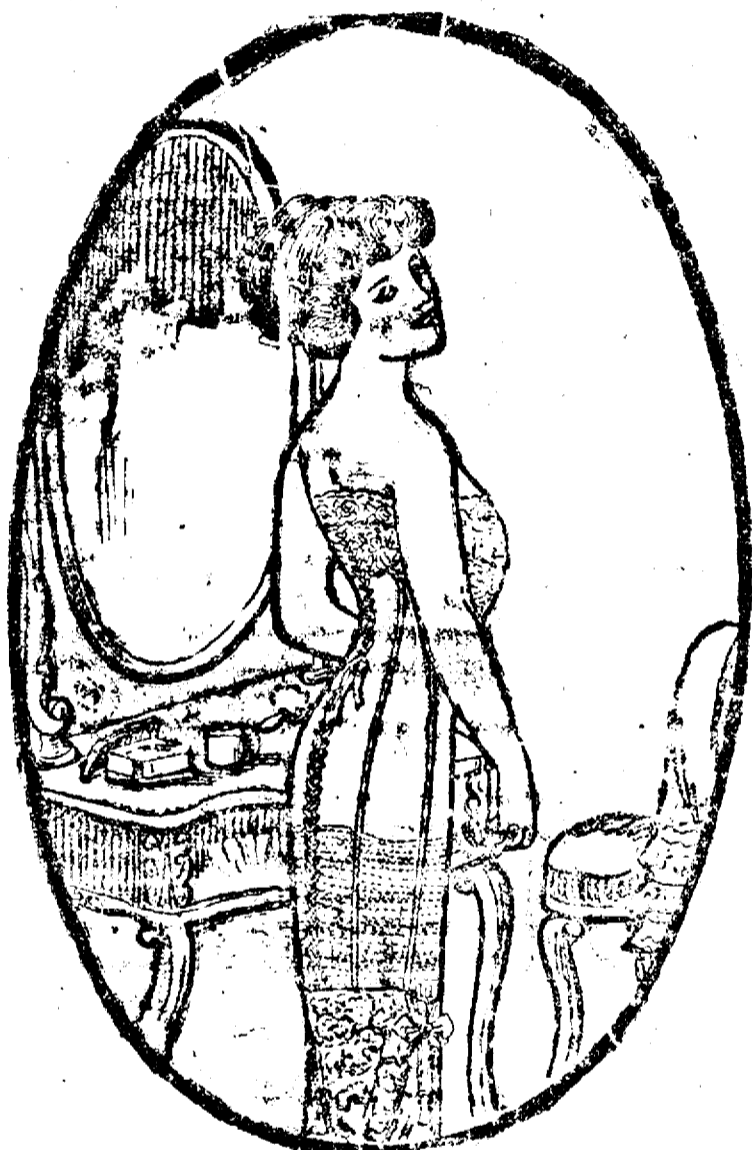
fűző különlegessége
ARADON, Zrinyi-utca

Lányi Marcell cipő üzlete mellett.

Ajánlom a nagyérdemű uri hölgyközönségnek a nyári idény alkalmával a legújabb **Berlini** szabásu hosszú- és halsontnélküli pongyola fűzőket

A nyári szezonra megérkeztek könnyű batiszt- és brokád szöveteim, melyek könnyűségükben fogva igen alkalmasak tennisz- és mindenféle sport-fűzőkre.

Külön próbatülkék.

Külön próbatülkék.

fűzőket raktáron tartok minden árban.

a n. é. hölgyközönség szives pártfogását és kirakatom megtekintését.

Vidékre mértékvételi utasítást készséggel küldök.

Tisztelettel:

Madame Reich
fűző különlegessége
ARADON, Zrinyi-utca
Lányi Marcell cipő üzlete mellett.

Csak sztojkai ásványvizet igyunk!

A sztojkai ásványviz mint kitűnő üdítő, élvezeti s gyógyhatásu lugos-, sós-savanyuviz mindenütt kapható.

A sztojkai ásványviz gyors morbajoknál csodahatásu. Cukorbetegségeknek speciális gyógyszer.

A sztojkai ásványviz borral vagy gyümölcszörppel vegyítve kitűnő pezsgésű, igen kellemes s egészséges üdítő ital. A sztojkai ásványviz a legmodernebb gépen lesz töltve.

A sztojkai ásványvizforrás a leg-tökéletesebben lett utolnonnan foglalva és így annak ásványvize kristálytisztán, egyenlő minőségben kerül forgalomba, a palackban nem létezik zavaros vagy szennyes viz.

A sztojkai ásványviz kicsinyben és nagyban állandóan friss töltésben és jutányos árban kapható minden fűszerkereskedésben. :—: Főraktár:

Kardos Miklós

ásványvizkereskedőnél

Arad, Deák Ferenc-u. 36.

— Telefon szám 686. —

MENYHÁZA GYÓGYFÜRDŐ

Aradmegye gyöngye!

Megnyitás június 1-én.

Természetes hévfürdők. Ásványviz uszodák. Vizgyógyintézet. Mesterséges kénes, sós, vasas és szénsavas fürdők. Napfürdő. Masszás gyógy mód.

Gyönyörű kirándulóhelyek! 1845

Prospektussal készséggel szolgál a fürdőigazgatóság!

Bérbe adatik

a Báró Bohus palotában a főtérre nyíló **tágas diszes üzlethelyiség**, a Zrinyi-utcában

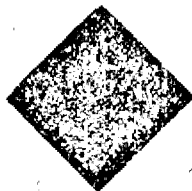
kettő üzlethelyiség, egy négyszobás lakás

központi fűtéssel. Értekezhetni alólirott házgondnokkal 1870 **Bódy Bódog.**

Sonnenwirth József

mücmifestő, mázoló és üvegedző

Arad, Deák Ferenc-u. 33—34. szám, volt helyiséggel szemben.

Elvállatok mindennemű cimitáblákat fára, üvegre, vaslemezre, fölíratokat és festéseket csinosan és tartósan.

SZALONNA

elsőrendű, magyar, perzselt, sózott, vastag, hófehér, egészségesen, tisztán kezelve, gazdasági osalódek, munkások részére a legolcsóbb napi áron.

Továbbá mindennemű vegytisztá

gép- és separatorolajak
ásvány- és növényolaj, égő repceolaj, vaselin, tövett gépkendő, **székelykocsi kenőcs**, hordóban s kisebb csomagolásban. Holherr és Sphrantz gyártmány **MEZŐGAZDASÁGI GÉPEK.**

Alfa Separator r.-t. gyártásban készült

TEJGAZDASÁGI GÉPEK

Tavaszi és őszi szállításra

szuperfoszfát és egyéb műtrágyák
szákok, ponyvák, cséplés és gözeke óblalra készzen, továbbá kovacs-szen, egyáltalán a mezőgazdaság körében szükséges összes anyagok és válogatott vetőmagvak a legjobb minőségben, a legelőnyösebb árak mellett kaphatók az

Aradozármezeyi Gazdasági Egyesület Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezeténél

Arad, Botos-Beni-tér és Verbőczy-utca sarak.

Nem szövetkezetitágek is előnyös árak mellett szolgáltatnak ki.

Tetvek és férgek

ellen legbiztosabb óv- és irtószer

a „**PETRIS**“-folyadék

(Anisol compositio.)

Párszori bekenés által megszabadít — különösen a harctéren levő katonákat — a kiütéses tifusz-hordozó tetvektől. Tábori csomagolásban (csak a címet kell reáírni) ára 1 korona 60 fillér.

Gyöngyfehér fogakat

nyerünk a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájuveget desinficiálja, utóíze igen kellemes. Ára egy porcellán-szelencének 60 fillér.

Lábizzadás,

kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik a „**PEPPO**“ folyadék és Peppo“ hintőpor segítségével.

Szárít! Szagtalanít!

Peppo folyadék ára utasítással 1 korona. Peppo-hintőpor ára utasítással 70 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedüli vagy raktára:

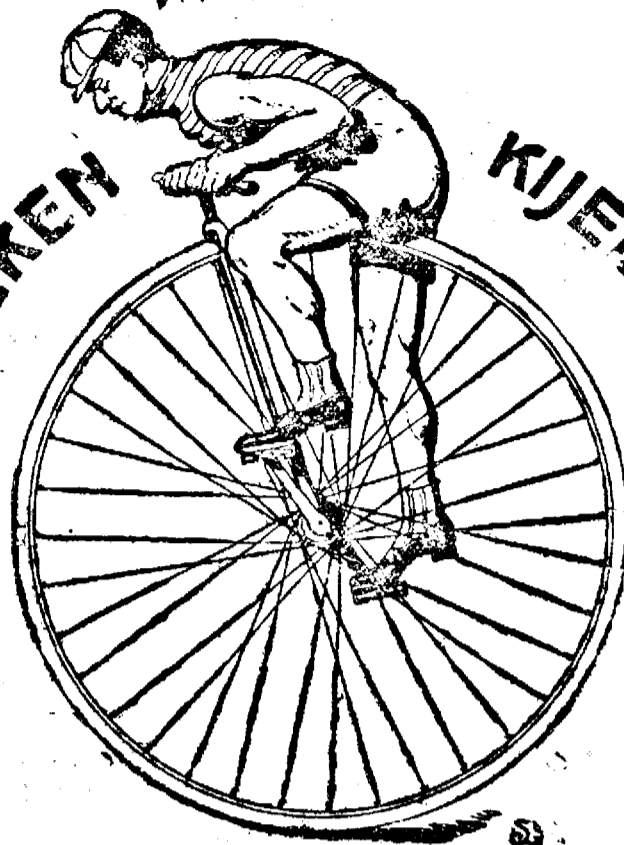
HAJÓS ÁRPÁD

gyógyászata Arad, Andrassy-tér 22. sz. (Megyeházzal szemben.)

Arad legrégebbi kerékpár és varrógép

Figyelmes
kiszolgálás

KERÉKEN

KIJELENTEM.

Jutányos
árait

1897

az Originál Viktoria, Puch és Waffenrad kerékpárok, ugyszintén Pfaff varrógépek csak nálam kaphatók

HAMMER VILMOS ARAD,
Szabadság-tér 5-6. Telefon 96.

Nagy szakszerű javító műhely.

HUNGÁRIA KÁVÉHÁZ

(NEUMAN PALOTA)

Legkellemesebb találkozóhelye ugy az
aradi előkelő közönségnek, mint a
megyebeli ur családoknak. Szolid és
figyelmes kiszolgálás. Meleg és hideg
ételek. Elsőrendű cigányzene. Horst és

1914

Bülföldi italok.

TULAJDONOSOK:

FISCHER ARTHUR ÉS FIA

Solymos Testvérek Arad

Gépgyár, vas- és ércöntőde, Kőlcsey-utca 6—7. szám.

Elvállalunk minden a gépüzem terén előforduló összes munkálatokat. — Készítünk malomberendezéseket, olajsajtókat, olaj-magzuzó és pörkölő-gépeket, Malill-rendszerű borsajtókat, tengeri morzselókat, borszivattyukat és pinceberendezési eszközöket, tömlő-csavarokat és mindennemű csapokat. — Építkezési és gépönívényeket vas- és fémről egy saját, valamint beküldött minták szerint. Kivánatra minták elkészítését is eszközöljük saját minta-esztalos-műhelyünkben. — Javításokat pontosan eszközölünk. Árunk mérsékelt.

Kéregöntvényű órlónengerek csiszolása és rovátkolása.

Városi és megyei telefon 112.

Városi és megyei telefon 112.

Felhívom a t. szállító közönség b. figyelmét hosszú évek óta fenálló butorszállítási üzletemre Deák Ferenc-utca 36. sz. alatt (Mairovitz házban.) Ajánlom 6, 8 és 10 méter hosszú zárt, belül kárpitozott tiszta butorszállító kocsijaimat ugy helybeli, mint legtávolabb eső vidékre történendő költözéseknél. Vállalok mindennemű fuvarozást és átköltöztetést a vasutra és vidékre, nyitott, ruganyos kocsikon s teljes jótállás mellett. Kérve a t. közönség további támogatását, kiváló tisztelettel

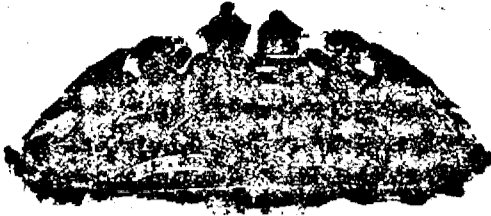
Éliás Lipót Fia

butorszállító

3938

Arad, Deák Ferenc-utca 36. sz.

Alapított 1845.

Telefon 457. szám.

NEUMANN M.

uri szabó, cs. és kir. udvari kamarai szállító,

férfi-, fiu- és leánykaruha-telepe

—≡ Arad. ≡—

1886

Elismert legjobb minőségű áruk kifogástalan kivitelben. Külön osztály mértékszerinti megrendelésekre. Raktárak az ország minden nagyobb városában.

Funkelstein József

◆ Elad magyar vörös lóheremagot és lucernát nagy- és kismennyiségben. Ugyanott kapható ARANKAMENTES magyar here- és lucernamag, mely a budapesti m. kir. magvizsgáló állomás által felülvizsgáltatott s ólomzárral ellátott, valamint muharmag is. ◆

Aradon, Petőfi-utca Bing-ház.

PICHLER SÁNDOR

könyv-, papir- és írószerkereskedés

cs. és kir. katonai nyomtatvány raktár

Arad, Szabadság-tér 1. sz.

Telefon 308. sz.

Telefon 308. sz.

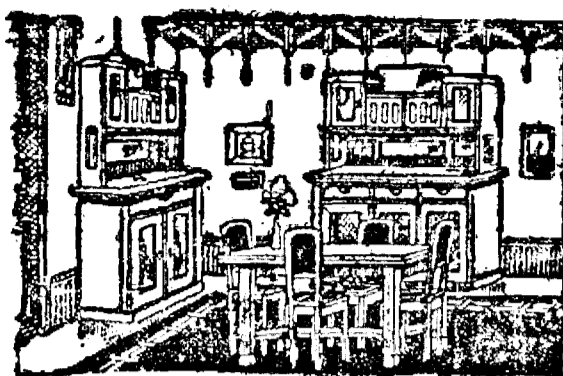
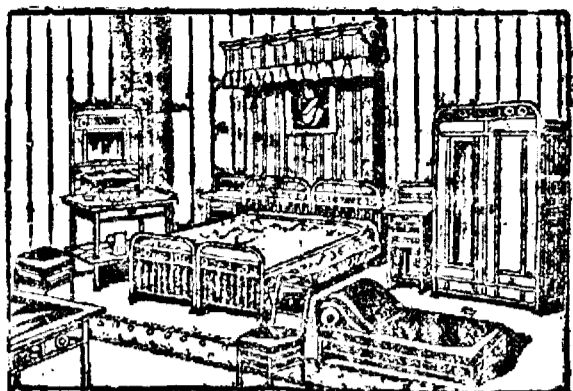
1888

Jó, tiszta buza-szalmát megfelelő ár mellett vesz a

Magyar szalmaanyag-gyár

részvénytársaság Aradon.

Ugyanott trágya kapható.

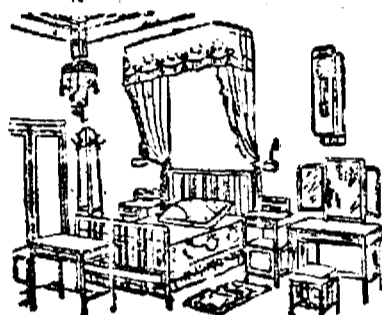
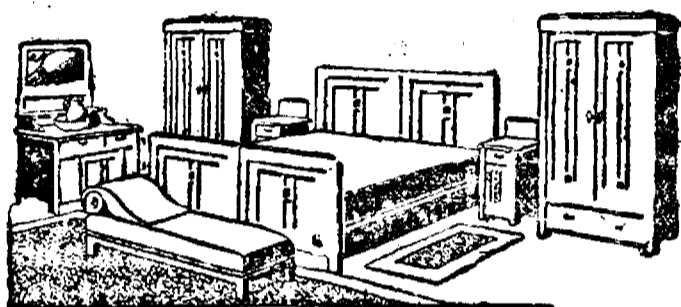
GARAI KÁROLY

BUTORKERESKEDŐ

1840

TÖRVÉNYSZÉKILEG BEJEGYZETT CÉG

ARAD, ASZTALOS SÁNDOR-U. 1. és 5.

Városi és megyei telefon 649.

Városi és megyei telefon 649.

Zsákok. Vizmentes ponyvák.

Saját gyártású gazdasági kötélárúk:

Hajó- és tutajkötélek.
Ruhaszárító kötelek fehér kenderből is.
Mindennemű zsinegek.
Színes seprüvarró zsineg.
Kerti zsinórok.

Roletta zsinórok.
Kender- és jutahevederek (gurtnik.)
Felvonó hevederek.
Vitorlavaszon vedrek.
Halász hálók.

Piaci hálótáskák.
Tornaeszközök.
Tennishálók.
Amerikai manila kévekötőfonal.

Kapható az

Erdélyi és Bácskai Iparáru raktár

Reich B. Károly Fia és Társa cégnél

Andrássy-tér 6. sz. Verbos-ház.

Elvállaljuk a köteles szakmába vágó minden köténemű készítését, melyeket saját műhelyünkben a legjobb bácskai fonalból készítünk el.

Elvállaljuk kerti sátrak szállítását csikos és sima nyers vagy vízhatlan ponyva szövetekből készítve. A legjobb kivételért felelünk.

Uránia Színház.

Vasárnap:

Komédiás szerelem.

Dráma 3 felvonásban.

41

Hétfőn és kedden:

Kínai detektív dráma

Az eltűntek városa.

Uránia Színház.

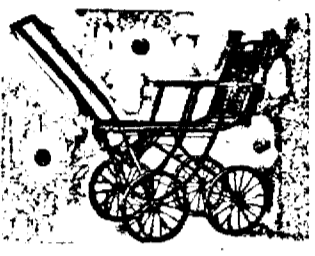
Legjobb fogviz

35bb nemzetközi kiállításon legmagasabb kitüntetésben részesült.

500 koronát fizetnek annak, ki fogvizének használata mellett, füvege 80 fill. valaha ismét fogfájást kap, vagy a szája büziik. Ed. Bartilla-Winkler utóda L. Plan Wien, X., Gœthe-gasse 7. Kapható minden gyógyszerárban és drogueriában. Aradon: G. Földes Kelemen, Deák Ferenc-u. 11. sz., Hehe Vilmos, Batthyány-u. gyógyszerárban és Vejték és Weisz drogueriájában. Vidékre — ahol nem kapható — küldök 7 üveget kor. 5-80 bérmentve. Kérjünk mindemütt határozottan Bartilla-féle fogvizet. Hamiltványok feljelentői jól díjaztatnak. 1157

Premier

összecsukható kocsi

Kapható minden jobb gyermek-kocsi üzletben. Árjegyzék díjmentesen.

Premier-Werke
Eger i. B. 1497

Alapított 1875-ben.

Cognac,
Likörök,
Szilvorium,

Tea és Rum

Törkölypálinka,
jutányos áron kaphatók:
Körösvölgyi Pálinkaraktár,
Lloyd-palota. 859

Montozkodók figyelmébe!

Villamos világítási berendezéseket csillárokkal együtt, kedvező feltételek mellett szerel és szállít 8861

Koch Dániel
Arad Deák Ferenc-utca 42 sz.

Vízvezetékek és csatornázási vállalat

bel mindennemű csatornázást, vízvezeték, fürdő-, klosett, mosdót, szivattyús kutak felszerelését és javítását elvállalom a raktáron tartom. Nagy javító műhely. 28 évi tapasztalattal elég biztosíték, hogy t. rendelőknek az elvállalt munkát pontosan és olcsón eszközölöm egy helyben, mint vidéken. A nagyérdemű közönség nagybecsű pártfogását kéri 886

Mókos Márton
vízvezetékek szerelőmester
ARAD, Fábrián-utca 12. sz.
Telefon 748. ::: Jóhából való fiúk tanulóinak azonnal felvétetnek

Valódi brünni szövetek

am 1898 óta tavassal és nyáron kényes.

Egy méter	szövet 8 kor.
2-4 m. hosszú	szövet 10 kor.
szövet 12 kor.	
szövet 17 kor.	
szövet 20 kor.	

Egy méternyi fekete szövetből 20.- kor.-rt. szövetből készítenek. Járulékos, szövetk. szövet, ami kényes szövetek. A gyári árakon kátd, ami megfizethető és valódi egy méternyi kényes szövetből készült.

Siegel-Imhof Brünn

szövetek, amelyek a nagyérdemű közönség, az szövetk. szövetek kényes szövetek. A gyári árakon kátd, ami megfizethető és valódi egy méternyi kényes szövetből készült.

8861

Ablakredők

Valódi amerikai önműködő ablakredőnyök gyári rak-tára.

Gyermekkocsik nagy választékban.

Zimmermann Ignác
norinbergi, disznu- és játék-áru üzletében 1881
Arad, Szabadság-tér 21.

Művészi fényképek

legszebb

kivitelben

készülnek

WEISZ HUGÓ

fényképészeti műtermében.

ARAD, Andrassy-tér 16. sz. (Telefon 211)

Felvételek eszközölteknek

Pünkösdi ünnepek alatt:

naponta 9-12, 2-4 órák között, villanyfény mellett is.

Andrássy-tér 8. számú

háiban egy kisebb

üzlethelyiség

— különösen dohánytözedének alkalmas — azonnalra

kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában József főherceg-ut 22.

Költözők

figyelmébe!

villany bevezetéseket, esillár átszereléseket jutányosan végez ⁴⁸¹

Kalmár József
villanszerelési vállalata

Arad, Salac-utca 2. sz.
242. Telefonszám 242.

Legfinomabb

Petroleum

Str. 56 fillér.

1011

Braun N. A.

festékraktárban

Arad, Boros Beni-tér 7.

Veszek és eladok:

burgonyát,

babot,
szalonnát,
zsirt,

1297

szappant

waggontételenként és mmá-
zsánkint.

Kalmár Endre

Asztalos- és Chorin-u. sarok.
Telefon 670.

Jó anyák, gondos szülők

legjobban cselekszenek, ha gyermekeiknek átlátszó, kellemes ízű, mindig friss: **Hajós-féle**

Csukamájolajat

adnak; a hűvösebb idő beálltával ennek használata igen fontos. Egy üveg utasítással ára **2 korona.**

Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely hajat vagy bajuszt a legszébb állandó fekete színre lehet festeni, anélkül, hogy a színt le lehet mosni, a „Melogen”. Ara **2 korona.**

Sápkóros leányok, vérszegény asszonyok,

páratlan sikerrel használják a

Ferratol Vastáplikör. ¹⁷¹

E rendkívül kellemes édes ízű folyadék a legideálisabb erősítő szer; orvosilag ajánlva vérszegénység, sápadtság és általános gyengeség eseteiben. Ára 1/2 literes üvegnek utasítással **3 kor.**

Szörvestő-Depillor. E kitűnő, a maga nemében páratlan szerrel minden alkalmatlan szőrejt arc, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ára utasítással **1 korona.**

A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Arpád** gyógyszer-tárában

ARAD, Andrássy-tér 22. sz.

Alapított 1886. évben az Aradmegyei Közkórház számára.

A szépségápolás titka a használandó szépitőszerek helyes megválasztása! Ime ez az oka miért oly kedvelt

Rozsnyay Serail arckenőcse
Rozsnyay Serail krémje.

Minőkettő kipróbált jó hatású készítmény. 1 tégely kenőcs 1 korona 40 fillér. 1 tégely krém 1 korona.

Szines arcpороk!!!

Próbadoboz 50 fillér! Kék, zöld, lila, testszín, sárga, barna Színházi vagy este kávéházi világításnál csodás hatású.

Kapható:

1845

Rozsnyay Mátyás gyógyszer-tárában Arad, Szabadság-tér.

„MATTEINE”

poloska és molyirtó vállalat.

Telefon
10-45.

Elvállal teljes bérházak, szállodák, intézetek, nagyobb magánlakások féreg elleni biztosítását csekély évi bérért. Poloskák és ezek potéinek végleges kiirtását egy évi jótállás mellett.

Telefon
10-45.

1124

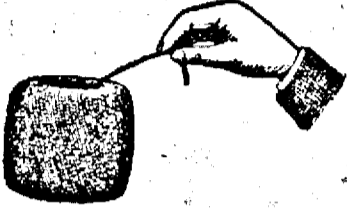
Arad, Tabájdí Károly-utca 1. szám.

Kovács Soma és Társa Arad, Gépudivar

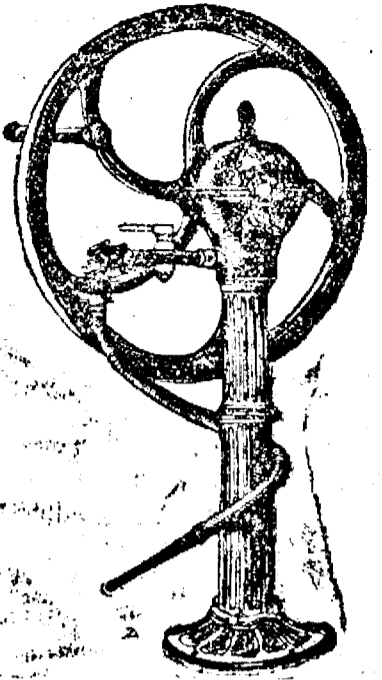
Olajok.

gép-, műszakiárúk, malomszerek, cséplőgépzemű cikkek, szőlészeti eszközök, gép- és hengerolaj, tovotekenő, zsák, ponyva, manilafonal, gépszijak, szerszámok, kutak, fecskendők, szivattyúk gyári raktára. 1887

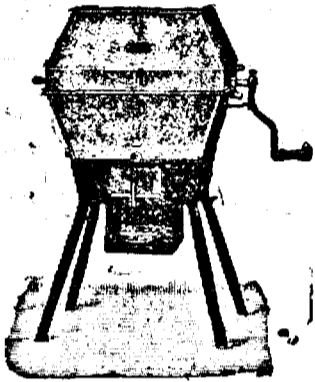

Manilafonal.

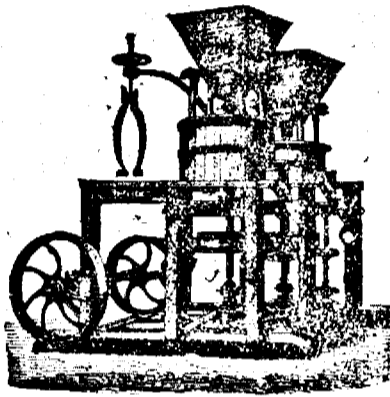
M^o CORMICK chicagói aratógépgyár és KÜHNE mosoni mezőgazdasági gépek vezérképviselte.

Kútszivattyúk.

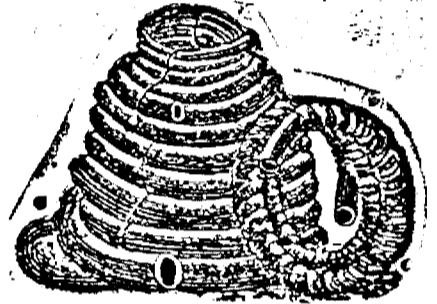
Gőzmosógépek.

Malomjáratok.

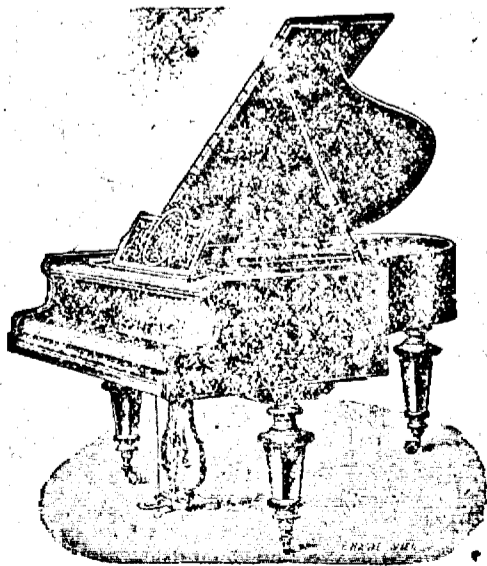
Permetezők.

Tömítők.

FAIX JACQUES

zongoraterme és készítési műhelye
Arad, Batthyány-utca 35. szám.

Állandó raktár: Förster, Dörr, Rössler, Hamburger, Rud, Stelzhammer, Lyra, Holmann, stb. elsőrendű gyárosok kitűnő új modelljeiből, ugyszintén saját gyártmányu

ZONGORÁK

nagy választékban. Javítások, hangolások, szakszerű pontos kivitelben. 1133

Zongorakölcsön jutányos árért.

NEUMAN

Testvérek

mümalom, szesz- és élesztőgyárosok Aradon.

Ajánlják tiszta

gabona-élesztőjüket,

mely felülmulhatatlan kelesztőképessége és tartóssága folytán bel- és külföldi kiállításon kitüntetésben részesült.

Ugyanott

istálló-trágya

érett és félérett állapotban, valamint légen szárítva,
méltányos áron kapható.

1819

istálló-trágya használatának előnyeiről újabban a „Mezőgazdasági Szemle“ márciusi füzetében olvasható:

„A szárazság ellen erős istállótrágyázással bírnuk csak terméseink átlagát sikeresen biztosítani.

De profundis . . .

Uj könyvek.

* A nagy háboru. Ez a népszerű füzetes vállalat esuttal már a hatodik számot bocsátja közre. Az új füzetben Pilch őrnagy a Belgium elleni offenzívát tárja fel rendkívül érdekes előadásban. A füzetet 19 pompás kép díszíti. Két nagyhatású külön műmelléklet egészíti ki a füzet tartalmát, amely méltán fogja fokozni a munka kedveltségét. A hatodik füzet is minden könyvkereskedésben kapható s 40 fillér az ára.

* A világháboru képes krónikájának 83. fülete gazdagon illusztrálva, eleven tartalommal jelent meg. Műmelléklete ezuttal a Balkán északnyugati részének domborművi térképe, harctéri fényképfelvételekből álló képsorozata pedig az Argonne-i erdőkben dúló gyilkos harcot mutatja be. Ezenkívül József Ferdinánd kir. herceg életrajzát s mélynyomású fényképet, továbbá a Béna hősök című cikket tartalmazza a füzet, melyhez még a háboru főbb eseményeinek chronologikus táblázata csatolódik. A füzethez ezuttal is csatolva van Jókai: A jövő század regénye című művének egy íve, ingyenes mellékletként. Egy füzet ára 24 fillér, előfizetés negyedévre 3 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Üllői-ut 18.

* A német nők nemzeti szolgálata. Rendkívül érdekes adatokat közöl e címen Hacker Boriska fővárosi tanárnő tollából „A nő” c. feminista folyóirat májusi száma. A nemzetközi hágal nőkongresszusról Glücklich Vilma számolt be. A jövőendő béke maradandóságáról nyilatkozik a lapban Nelly Roussel Páris Dr. Lucy Hoesch Ernst kiváló gyermekpszichológus

München, Ellen Key híres svéd író, Lida Gustave-Heymann, a bajor választójogi négyesület elnöke. A folyóirat előfizetési ára egész évre 5 korona, félévre 2-50 kor. Mutatványszámot készséggel küld a lap kiadóhivatala: Budapest, V. Méria Valéria-u. 12.

* A Társaság pünkösdi száma tele van szebbnél-szebb cikkekkal és aktuális illusztrációkkal. A Társaság előfizetési ára egész évre 18 kor., félévre 10 kor., negyedévre 5 kor. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal Budapest, Ritz szálló.

A Pátria új könyvjegyzéke most jelent meg. A mai modern világban egy jó könyvjegyzék megbecsülhetetlen szolgálatot tesz a gazdának éppen úgy, mint minden más szakembernek, aki széles látkörrel szakmája irodalmára támaszkodva dolgozik. Az árjegyzék összeállítása igen ügyes, anyaga könnyen áttekinthető s bármely irányu mű a lehető legkönnyebben megtalálható benne. Az árjegyzék díjtalanul kapható a Pátria irodalmi r.-t.-nál Budapest, IX., Üllői ut 25.

Mindenféle

nyomtatványok

izléses, csinos kivitelben készülnek az

Aradi nyomda r. t.

nyomdájában,

JOZSEF FOHERCEG-UT 22. SZAM.

Kérje

ingyen és bérmentve órákról, arany- és ezüstárúkról, hangszerekről, fegyverekről stb. 4000 képet tartalmazó főárjegyzéket.

Blas órágyár, Konrad János és k. udv. szállító, Brúx 1100. sz. (Csehsz.)

Nikkel horgony-óra K 3.80, jobb K. 4.20, O-észtes ím-reu. óra K 4.50, svájci horgonyművel K 5.—, háboru-emlék-óra K 5.50, rádium-zsáborá K 8.50, ébresztővel K 24.50, nikkel-ébresztő K 2.90, falóra K. 3.40, 3 évi jótállás. — Szétküldés utánvétel. Kockázat nincs! Kicsérelés megengedve vagy pénz vissza. 876

Garai Károly,

vas- és rézbutor készítő
ARADON,

Asztalos Sándor-utca 1-5.

Ajánlok: Vas- és rézbutorokat, sodrony ágybetéteket, sodrony kocsilíseket, gyermekágy és gyermek-kocsikat, réz-karnisokat, mosdó-asztalokat felszerelve, összecukható ágyakat és madracokat. Szállodai és kávéházi, kórház és intézetek berendezését. Elvállalok minden e szakmába vágó munkát a legjutányosabb árak mellett. Vidéki megrendeléseket pontosan eszközök. 801

KLISÉK

MŰESZIKIVITELŰ
RAJZOK.

KÖNIG & BAYER

Budapest, VII., Dohány-utca 12. szám.

APRÓ HIRDETESEK

INGATLAN.

Eladó

Fácán-utca 6. számú sarokház minden elfogadható árban. Egy jól berendezett lakatos műhely, a szerzőgépek külön-külön is, eladhatók. Értekezhetni ugyanott. 1771

KÜLÖNFÉLE.

Itt az influenza.

Védekezünk, ígyunk naponta háromszor Hehs-féle Vasas chinabort, ez a kellemes zamatu tisztító készítmény kitűnően absorbeálható vasas chinint tartalmaz, miért is úgy felöltöttek, mint gyermekek is nagyszerű eredménnyel veszik. — Gyengélkedőknek, lábadozóknak, vérszegény, sápkóros egyéneknek legjobban ajánljuk. Ár 2.40 fillér. Kapható Földes Kelemen és Hehs Vilmos gyógyszerárban Aradon. 12

Az „Aradi Kereskedők Köre” helyeszközlő osztálya

mielőbbi belépésre keres:

Aradi elsőrendű cégek részére 1 fűszer, 1 fűszer és csemege és 1 cipő szakmabeli segédet, továbbá 1 perfect gép- és gyorsírónőt és 1 könyvelőnőt és levelezőnőt.

Vidéki cégek részére 2 rövid és rövid, több vegyes szakmabeli alkalmazottat, továbbá 1 irodistát és nagyvállalat részére perfect könyvelőt és magyar és német levelezőt.

Ajánlatok fentí címre küldendők. Csak válaszbélyeggel ellátott levelekre válaszolunk.

Az Aradi Kereskedők Köre helyeszközlő osztály igazgatósága.
1345

3181—1915. pm.

Hirdetmény.

Cukor László asztalos és ács tanuló segély alapítványából egy Aradon felszabaduló jó magaviseletű és szorgalmas asztalos tanuló vagy felszabadult asztalos segéd tanoncz idejét Aradon töltötté szerszámsegélyben részesül.

Felnyilvánuló az a kérelem, amelyben az alulírottak az Aradi Kereskedők Köre helyeszközlő osztályától kérik a segélyt. A kérelemre az osztály elnöke a szükséges vizsgálatok után a kérelemmel együtt a segélyt megadja. A kérelemre az osztály elnöke a szükséges vizsgálatok után a kérelemmel együtt a segélyt megadja.

Arad, 1915. május 12.

Varjassy Lajos, polgármester.

Használt

ó l o m

3015—1915. pm.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvényhatóságánál üresedésben levő 3600 kor. kezdő fizetéssel és 1040 korona lakbérrel, a városi fizetési szabályzat VIII. fizetési oszt. III. fokozatába sorozott főszámvevő helyettesi állásra, pályázatot hirdetek.

Felhívom mindazokat kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1888 évi I. t.-c. 17 §-ában megkötött képesítési okmányokkal, valamint eddigi szolgálataikra vonatkozó zolgálati bizonyítványokkal felszerelt kérvényeket Méltóságos Bárány Urban Iván urhoz Arad sz. kir. város főispánjához címezze 1915. évi június hó 15-ig hivatalomhoz nyújtásuk be. — Arad, 1915. május 19.

Varjassy Lajos, polgármester.

Aranyat és Ezüstöt

legmagasabb áron vesz, vagy becsereél; ugyszintén régiségeket vesz és elad

Losonczy Lajos

órás és ékszerész üzlete
ARAD, Szabadság-tér.
Telefon 964.

18007—1915.

Hirdetmény.

Az 1912. VIII. tc. 5. §-p, valamint az 1913. XX. t. c. 2. §-a értelmében minden gazdasági géptulajdonosa bármint gazdasági gépe mellett alkalmazott összes

1915. évi 1332. sz.

Pályázati Hirdetmény.

Az alóírt főerdőhivatal mellé rendelt számvevőségnél egy szakidjónoki állásra pályázat hirdettetik.

A pályázati kérvények 1915. év június hó 20-ig az alóírt főerdőhivatalnál nyújtandók be.

Részletes pályázati feltételek ugyanott díjtalanul kaphatók. Lippa, 1915. évi május hó.

1888

M. kir. Főerdőhivatal.

„SANITAS” szanatorium

fizikalis-dietetikai gyógyintézet és üdülőotthon Versecen (Délmagyarország.)

Vezető orvos: Méhes Lajos dr.

Az intézet külföldi minta szerint újonnan épült és modernül be van rendezve. Egyéni gyógykezelés Lahman dr. rendszere szerint. Fény-, lég- és napfürdők, vizikurák, gyógygymnasztika, massage, villamos alkalmazások, gyógyszeres fürdők, különleges diéták és szülő kurák.

A „Sanitas” gyógyintézetben felvétetnek úgy üdülésre szoruló, mint idült betegségekben szenvedők, fertőző betegségekben szenvedők és elmebeteg, azonban felvételt nem nyernek.

A „Sanitas” gyógyintézetbeni kezelés különösen a következő betegségek-nél van javalva:

Mindenféle idegbajok-, a légző szervek bántalmait, szív- és vérkeringési bajok, emésztő szervek-, vese-, hólyag- és húgyúti betegségek-, sápkór és vérszegénység-, köszvény- és csúsz-, csont- és ízületi bajok-, malária, ugyszintén a különféle női betegségek-nél.

Az intézet a hegycsúcsok között, a parkban lépkunyhókkal bir és egész

munkásokat az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál köteles baleset esetére biztosítani, akár saját gazdaságában, akár mint vállalkozó másnak gazdaságában végezett gépével munkát.

Az 1913. XX. t.-c. 2. §-a értelmében a gazdasági gépmunkások ideértve a képesített (vizsgázott) fűtőt is, még ha közönséges gépésznek nevezik is a kerületi munkásbiztosító pénztárak által sem baleset, sem betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók. A törvény kivételül egyedül a képesített (vizsgázott) gépészszel szemben tesz, akire nézve kimondja, hogy azt úgy betegség, mint baleset esetére az illető kerületi munkásbiztosító pénztárnál kell biztosítani.

Felhívjuk ennélfogva az összes gazdasági géptulajdonosokat, hogy összes munkásaikat biztosítsák, mert ellenesetben az 1912. VIII. t.-c. 12. §-ában ütköző kibégási eljárást tesszünk ellenük folytatni.

Arad, 1915. évi május hó 19 én.

A városi tanács.

„PENSIO EXQUISITE” VILLA IRENEA VOLOSKA—ABBZIA

Előkelő ház, a festői északi strandon, közvetlen a tenger partján, csodaszép parkban, 21 elegánsan berendezett szobával, erkélyekkel, saját tengeri fürdővel és kikötővel. Elsőrangú konyha. Gyönyörű fekvésénél fogva idülést kívánó tisztek részére különösen alkalmas.

Felhívás

az összes Arad és környéki szabó kisiparosokhoz.

Azok az iparosok, akik a hadsereg-szállításban a munkát elvállalni akarják, jelentkezzenek

Szántó Mór és Társa

cégnél, vagy pedig a kamarai titkári irodában, lajstromozás végett. Legkésőbb esütörtök, május 27-ig. 1899

Aradi és csanádi egyesült vasutak menetrendje

Ervényes 1915. évi május 1-től.

Aradról Szegedre indul:

Személyvonat reggel ... 6.40
Motoros vonat délelőtt ... 11.06
Személyvonat délután ... 4.13

Aradról Szegedre érkezik:

Személyvonat délelőtt ... 12.00
Motoros vonat délután ... 3.40
Személyvonat este ... 9.81

Szegedről Aradra indul:

Személyvonat éjjel ... 3.06
Motoros vonat délelőtt ... 10.35
Személyvonat délután ... 3.17

Szegedről Aradra érkezik:

Személyvonat reggel ... 7.28
Motoros vonat délután ... 3.18
Személyvonat este ... 7.51

Aradról Brádra indul:

Motoros vonat reggel ... 7.03
Személyvonat délután ... 12.48
Motoros vonat délután ... 3.00
Motoros vonat este ... 7.99

Aradról Brádra érkezik:

Motoros vonat reggel ... 6.58
Motoros vonat délelőtt ... 1.16
Személyvonat este ... 7.49

Brádról Aradra indul:

Személyvonat éjjel ... 3.00
Motoros vonat reggel ... 7.31
Motoros vonat délután ... 2.15

Brádról Aradra érkezik:

Személyvonat délelőtt ... 10.00
Motoros vonat délután ... 1.24
Motoros vonat este ... 8.43

Borosjenőről Csermőre indul:

Vegyes vonat délelőtt ... 9.32
Vegyes vonat délután ... 8.20
Vegyes vonat este ... 6.32

Csermőről Borosjenőre indul:

Vegyes vonat reggel ... 5.27
Vegyes vonat délután ... 12.46
Vegyes vonat délután ... 4.36

Menyházáról Kétegyházára indul:

Motoros vonat reggel ... 8.37
Motoros vonat délután ... 1.06
Motoros vonat este ... 8.00

Kétegyházáról Ujszentannára indul:

Motoros vonat reggel ... 1.00
Motoros vonat délután ... 1.00
Motoros vonat este ... 1.00

Ujszentannáról Kétegyházára ind.:

Motoros vonat reggel ... 6.25
Motoros vonat délután ... 12.42
Motoros vonat este ... 8.09

Kétegyházáról Ujszentannára ind.:

Motoros vonat reggel ... 5.23
Motoros vonat délelőtt ... 10.35
Motoros vonat délután ... 3.01

Borossebesről Menyházára indul:

Motoros vonat este (július 1-től augusztus 31-ig) ... 6.35
Vegyesvonat délelőtt ... 10.25

Menyházáról Borossebesre indul:

APRÓ HIRDETESEK.

Kiadóhivatal: József utca 22.
Kiadóhivatali telefon: 187. sz.
Székhely: ... 387. sz.

Apró hirdetések: ...
Kiadóhivatali telefon: 187. sz.
Székhely: ... 387. sz.

HA

gazdatisztát,
nevelőt,
nevelőnőt,
tisztviselőt,
segédet vagy
bármiféle alkalmazottat keres,
hirdessen az

ARADI KOZLONY

apróhirdetési ro-
vatában.

Az eredmény biztos, mert
az ARADI KOZLONY-t na-
ponta sok ember olvassa

Miként lehet az apróhir-
detést feladni?

1. A hirdető teljes címének feltűntetésével.
2. Jellege alatt.
3. Oly értelemben, hogy a hirdető címét csak a kiadóhivatalban lehet meg tudni.
4. Legalkalmasabb — amennyiben akadályba nem ütközik — az első mód, mert a címnek a lapban való közlése mellett gyorsabban lehet az ügyet elintézni.
5. A cím utáni tudakozódás idővesztéssel jár.

ALKALMAZÁST NYER.

Egy idősebb

intelligens nő alkalmazást nyer.
Bővebbet a Körösvégyi Pálinka-
raktár, Lloyd-palota. 1894

Úgynevelők

fiatós és jutalék mellett felvétel-
nek a Singer Co. varrógép rész-
vénytársaságnál, József főherceg-
utca 9. sz. a. 1890

Fiatal leány

jó bizonyítványokkal, 5 éves gyer-
mek mellé felvétetik. Minorita-
palota, ajtó 8. 1897

ALKALMAZÁST KERES.

Könyvelő,

ki a gépirásban is jártas, alkalmozást keres. Cím a kiadóhivatalban. 1892

Utazó

bor, pálinka szakmában, ki már
20 éve óta állandóan utazsa Erdélyt, Dél- és Felsőmagyarországot, mindenfelé jól be van vezetve, állást azonnal elfogad. Cím a kiadóhivatalban. 1877

Gyermekek mellé

ajánlkozok június 1-re egy megbízható urleány, ki háztartásban is segít. Cím Petőcz Erzsébet, Gyár-utca 21. 1901

Richardson, macedón

horgolás készítése, ugyanott kalapalkítás elvállaltatik. Megkeresések délelőtti órákban. Batthyány-utca 38/a., I. Vitrosliné. 1900

38 éves övvegnyő

hárszeretőknek ajánlkozok. Cím a kiadóhivatalban. 1880

Felügyelő

vagy ehhez hasonló állást keres hadkötelezettségének eleget tett egyén, ki a szőlészet, borászat és mezőgazdaságban is jártas. Cím a kiadóhivatalban. 1574

LAKÁST KERESNEK.

Hegyfaljában

1—2 szobás tiszta kis nyári lakás konyhával, kerestetik. Ajánlatok „Jó levegő” jellegével a kiadóhivatalba kéretnek. 1895

KIADÓ LAKÁS.

Butorozott szobák

bejelentését csekély díjszabás mellett elfogad a Lakásnyilvántartási Iroda, Deák Ferenc-utca 8. Telefon 816. 1867

4, 5 és 6 szobás

modern lakásokat azonnalra, augusztusra, novemberre ajánl a Lakásnyilvántartási Iroda, Deák Ferenc-utca 8. Telefon 816. 1868

3 és 2 szobás

tiszta ur lakások olcsón kiadók Thököly Imre-utca 52., Cservenkánál. 1898

Boros Henri-tér 20. számú

bérlésben: II. emeleti háromszobás erkélyes utcai lakás; II. emeleti két szobás utcai lakás kiadó. Ertekezhetni Laendler Aladár gőzfűrésze irodájában. 1798

Modernül butorozott

két szobás lakás, balkonnal, gásfűtéses szobával, esetleg több személynél is kiadó Bohus-palota (Zrínyi-utca) II. kapu, II. emelet. 1870

Kiadó kert lakás.

3 szoba verandával, elő- és fürdőszobával, mellékhelyiségekkel, külön udvarral, villany- és gásvilágítással augusztus 1-re kiadó. Bővebbet Kápolna-utca 6. 1775

5 szobás utcai

elsőemeleti lakás szép fekvésű új házban és egy 3 szobás második emeleti udvari lakás minden komforttal és mellékhelyiségekkel együtt, azonnal Petőfi-utca 10. szám alatt kiadó. Bővebbet a házmesternél.

Egyszobás lakás,

konyha, éléskamara és minden hozzártalozóval együtt, azonnalra kiadó. Óvár-utca 5/a., sarokház. 1878

Erzsébet királyné körút 18/a. számú ház első emelete, mely modern ötszobás lakásból áll, azonnal vagy I. évi augusztus hó elsejére kiadó. 1646

Kiadó

két csinosan butorozott szoba, előszoba, konyhahasználattal, a főtér közelében. Cím a kiadóhivatalban. 1876

Butorozott utcai szoba,

elegánsan, újonnan berendezve, a főtér közvetlen közelében, azonnalra kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 1888

2 szobás

udvari lakások Andrássy-tér 8. sz. alatt azonnalra kiadók. Bővebbet a házmesternél.

Andrássy-tér 8. sz.

alatt egy I. emeleti utcai lakás, mely irodának, vagy üzleti célra igen alkalmas, azonnalra vagy augusztus 1-re kiadó. Bővebbet a házmesternél.

3-4 és 5 szobás lakások

újonnan festve, minden hozzártalozó kényelmes mellékhelyiségekkel, irodának is alkalmas, azonnalra kiadó Hassinger-utca 5. Ugyanott több pince raktárnak kiadó. 8081

Náder-utca 14.

2 esetleg 4 szobás lakás kiadó. 1868

ÜZLETEK.

Boros Henri-tér 20. számú bérlésben: két bonthelyiség kiadó. Ertekezhetni Laendler Aladár gőzfűrésze irodájában. 1794

Egy jömenetelő

iparvállalat, gépekkel felszerelve, nagy munkakörrel, a befektetett tőkét egy év alatt ki lehet keresni, betegség miatt eladó. Cím a kiadóhivatalban. 1772

Andrássy-tér 8.

számú házban egy kisebb üzlethez — különösen dohányüzletnek alkalmas — azonnalra kiadó. Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceg-utca 22. szám.

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Jól belevagolt hátsólevat keres Földes gyógytár, Arad. 1908

Egy

jókarban levő szállópermetező eladó. Cím a kiadóban. 1902

Papírszalvéta

1000 darab 5 koronáért kapható Pichler Sándor papírkereskedésében, Szabadság-tér. 781

Háztartási cikkek

és butorok elköltözés miatt, jutányosan eladó. Weitzer János-utca 8. II. 1812

Náder Gyula és Fia

készítes és villanyszerelési üzlete Weitzer János-utca 11. Mindennemű javítások és felszerelések, hajnyírógépek és borotvák készítése legpontosabban eszközöltek. 148

Automobil

hat üléses 12 lóerős üzemképes 2 hintó és 1 fedeles hajtókocsi előnyös árban eladó Roth Lászlóknál, Asztalos Sándor-utca butorraktár. 1521

„Eos”

a világ legjobb szintelen cipőtisztító szere lack és színes bőrcipőkhöz. Tisztít és fényesít. Kapható kizárólag a Cipő Tözségben, Apollo mosd mellett. 5161

Zongorát,

vagy pianót — keveset használtat — sürgősen megvételre keresek. Ajánlatokat ár megjelölésével következő címre kérek: Lengyel László Béla, Nagylak (Csánadm.) 1713

Ajánlok

prima raffiát legolcsóbban Roth József, Eötvös-utca 8. Telefon 68. 1706

Megvételre kerestetik

egy adómentes 6-8 szobás belvárosi ház, kevésbé használt, azonkívül teljesen jókarban levő rövid zongora, piano és magánfűtő könnyű bicikli. Ertekezni lehet Hassinger-utca 6. Telefon 747. sz. 1808

1911. évi világosi

hegyi fehér ó-bor, 80 Hl., eladó Gerek Mihályknál Arad-Séga, Iskola-utca 14. sz. 1817

Nyári Jaffa narancs

legfinomabb minőségben az első küldemény érkezett, beteg katonáinknak legalkalmasabb ajándék. Galler Anna, Deák Ferenc-utca Fehér Kereszt-épület. 1850

Husdaralót,

lábönállót, jókarban levőt veszek Kohn Ignác lómészárszék, 1 a J utca. 1846

Veszek

uraktól levetett férfiruhát, téli kabátot, városi és utazói bundát, katonai ruhákat és mindentéle egyenruhákat legmagasabb árban. Bleier Ignác, Szent-Pál-utca 12. 539